

Kárpátaljai Hírmondó

III. évfolyam 3. szám, 2007. szeptember

Lator László

KAGYLÓBA, HÉJBA

Szikár hegyeken lengenek
sovány gebéink árnyai.
Zörög a sorsunk, mint a szalma.
Próbálj magadba szállani.

Széjjelszórt csillagok között
fagyosan feszül a világ,
hűvös szelek hegyén lobog
a határtalan pusztaság.

Kagylóba, héjba, kőbe bújj,
hegyes tüskékkal védj magad,
mint aki tudja az ígét,
s magából mindent kitagad.

A nevickei vár

Ajánló

- * Szervezeti élet
- * Emlékezzünk régiokról
- * Irodalom, képzőművészet
- * Barangoló Kárpátalja váraiban
- * Mementó
- * Híres szülötteink
- * Népszerű tudomány
- * Hitélet
- * Korkép
- * Naptárunk
- * Nemcsak nőknek

KÁRPÁTALJAI

Hírmondó

III. évfolyam, 3. szám
2007. szeptember

Kiadja a Kárpátaljai Szövetség
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1-3.
Tel/fax: 267-0198.

Felelős kiadó: Katona Tamás,
a Kárpátaljai Szövetség elnöke

Főszerkesztő: Füzesi Magda

Főszerkesztő-helyettes:
Benda István

Szerkesztőbizottság:
Dr. Pomogáts Béla,
Dupka György,
Szöllősy Tibor,
Zubánics László,
Elbéné Mester Magdolna.

Gazdasági felelős: Papp Lászlóné

A szerkesztőség címe:
1052 Budapest,
Semmelweis u. 1-3.
Tel/fax: 267-0198.

HU ISSN: 1787-0445

OTP számlaszámunk:
11711034-20834951

Megjelenik negyedévente
600 példányban.

A lap megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap
támogatta.

A folyóiraton nyereség
nem képződik.

A címünkre beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, azok recenzálását, visszadását, levélben történő megválaszolását, valamint más szervezetekhez, intézményekhez való továbbítását nem vállaljuk. A publikációkban közölt tényekért és véleményekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban közölt publikációkkal.

A tartalomról

- * Szervezeti élet
- * Közös dolgaink
- * Határok nélkül
- * Híres szülötteink: dr. Hartman Ernő
gyermekgyógyász, Beregszászi Olga előadóművész
- * Arasznyi történelem
- * Hitélet
- * Gyökerek: Bárány Sándor tudós, kémikus
- * Barangolás Kárpátalja váraiban: “Munkács
magas kővárában...”
- * Jogi tanácsadó
- * Korkép
- * Vízügyek: a szakember tájékoztató
- * Irodalom
- * Könyvespolc: Zubánics László “Víz tükrére
történelmet írni”
- * Naptárunk
- * KÁRISZ-kollázs
- * Nemcsak nőknek
- * Szerkesztőségünk postájából
- * Kopogtató: Mit csinál most Koszták István
grafikus?
- * Szemelvények kárpátaljai eseményekből
- * A Kárpátaljai Hírmondó galériája: Veres
Ágota selyemfestményei

„Az vagyok, ami fennmarad belőlem”

Együttgondolkodásra biztatom a kedves olvasót, s ehhez E. H. Ericson bölcs mondását hívta segítségül.

A Kárpátaljai Hírmondó eddig megjelent nyolc lapszáma vezércikkeiben szó volt a nemzetek közötti toleranciáról, a megbékélésről, az élet perifériájára került nélkülözőkkel vállalt szolidaritásról, arról, hogy miképpen alkotnak hidat a Kárpátaljáról elszármazottak az anyaország és a szülőföld között, a szeretetről, amely soha el nem múlik, arról, hogy „ide kell hoznunk a nagyvilágot”, mindent, „ami szép, ami jó, ami nemes és amit érdemes”, és arról is, hogy világpolgárok lettünk, Magyarország Európai Unióhoz való csatlakozása óta Damoklesz kardjaként lebeg az ország felett a fiatal nemzedék külföldre történő „kirajzása”. Am valami fontosat még nem jártunk körül: azt, lélekben hogyan álljunk hozzá a mai kor megpróbáltatásaihoz, miképpen éljük meg harcainkat szereteteinkkel, milyen emlékeket építsünk magunkról „utolsó utunk” előtt. Hiszen „Az vagyok, ami fennmarad belőlem”.

Szülőfalumban, a kárpátaljai Nagyberegen az a mondás járja: A másvilágra még senki nem költözött kamionnal. Mégis lépten-nyomon azt tapasztaljuk, hogy környezetünkben eluralkodott a kapzsiság, a szeretetlenség, a gyengébbek még családon belül is egyre inkább kiszolgáltatottak lesznek. Csak néhány példa. Budapesti ismerősöm meséli, hogy nyolcvanon felüli nővére eladta ingatlanát, egyetlen lánya családjaához költözött, minden pénzét a fiataloknak adta, mert még életében szeretett volna osztozni anyagi boldogulásuk örömeiben. Eltartási szerződést nem kötött hozzátartozóival, azok beköltöztették egy apró szobába és napokig rá sem nyitják az ajtót a magatehetetlen öregasszonyra. Kétnaponta ugyan csak idős testvére jár át egy távoli kerületből, hogy kenyeret és ásványvizet vásároljon neki. Otthon, Kárpátalján is történtek hasonló esetek. Évekkel ezelőtt egy öregember osztotta el minden vagyonát két fia között, akik vállalták, hogy havonta, felváltva gondoskodnak édesapjukról. Néhány hónapig ment is a dolog, az-

tán megelégtették, hogy egy éhes szájjal több van a portán, mindkét gyerek kiadta az útját. Az idős ember Sánta Ferenc „Sokan voltunk” című ismert novellája hőségnek példájára maga vett véget az életének.

Egy beregszászi kereskedő ismerősömet is megidézem. A középkorú asszonyt mindig kisírt szemmel látom a pult mögött. Egyszer vonakodva elmesélte: idős édesanyjához költözött a család, a mama egyre kibíratatlanabb, gorombán bánik a környezetében élőkkel, olyan ételeket és italokat követel, amelyeket kis fizetéséből nem tud előteremteni.

Hogy miért mondtam el a fenti történeteket? A minap a temetőben jártam. Gondozott sírokat láttam mindenütt, rajtuk a késő nyár legszebb virágai. Így van ez minden településen. Elgondolkodtam azon, hogy is van ez: könnyebb megvenni a halott hozzátartozó sírjára a legdrágább virágot, mint két jó szót szólni ahhoz, aki mellettünk él? Pedig, Pál apostolt idézve: „A szeretet soha el nem fogy”.

Olvassuk el, mit üzen nekünk „odaátról” Dsida Jenő, a „pannon derű” költője „Tíz parancsolat” című versének utolsó soraiban:

„Orrodba édes illatot gyűjts, /szívedbe békét és mosolygást, /szemedbe fényt, hogy az utolsó / napon is tudj örülni folyvást/ s eképpen szólj csak és ne mondj mást:/ köszönöm, hogy tápláltatok, / hús, alma, búza, lencse, borsó! / Amint jó volt hozzám a bölcső, / tudom, hogy jó lesz a koporsó. / Ki most lefekszik, nem kívánta, / hogy földje legyen, háza, ökre, / de amit látott, gyönyörű volt / és véle marad mindörökre. / És övé marad mindörökre.

Végezetül Áprily Lajos biztatójával kívánok erőt és lelki békét mindazoknak, akikre Halottak napja közeledtével súlyos teherként nehezedik a magány:

„Örömök szállanak, / kedves főkhullanak, / vén sírok mállanak, / estébe hull a nap. / Szem mögött, szó mögött / gondárnyék feketül. / És mégis – ne remegj: / lélek van teveled, / nem maradsz egyedül.”

FÜZESI MAGDA

Kedves Olvasóink!

A Kárpátaljai Szövetség honlapján naprakészen tájékoztatjuk az érdeklődőket az aktuális programokról, tervekről, beszámolunk korábbi rendezvényeinkről. Szeretnénk kikérni ezzel kapcsolatos véleményüket: mit látnának még szívesen a www.ksz.egalnet.hu című honlapunkon?

Vers mindenkinek

S. Benedek András

Barbárok

(Új hódítókra várva)

I.

A vasfüggőnyt centire eladtuk,
Az ország kapuit kítárta.

Lakója mind

főhajtvra hallgat,

Új hódítókra várva.

Béke lesz itt,

s nemcsak parancsra!

Már nem kell a keleti bástya;
S nem kell a nép, a balga,
Mely sírját önmagának ásta.

Itt már nem épül katedrális,
Róma nem küld koronát.
Lejárt az ezeréves bérlet.
S visszaigénylik Pannóniát.

S ha jön új raj, másfajta nép,
Vize már nem, de földje lesz elég,
Hisz önként átadja helyét
E sorsverte töredék.

II.

Nincs már mit adnunk adóba,
Nem kell az üres hodály,
Hisz így is övék a fél Fasor,
És övék Bartók, és övék Kodály.

Nem kell a magyar ipar sem!
Olcsobb a gögös Paris-ba
A digitális nyereg,
S az albinó paripa.

Induljunk tán végső rohamra,
Mutassuk meg, még vagyunk.
Félszemével
Nem Dómot csodál majd
Jó Sütő hadnagyunk.

Előre hát az Óceánig!
Valahol Vizcayanal vár
Végső nyughelyünk,
Amór
Magyar álomhatár.

III.

Vagy menjünk vissza Napkeletre?!
Lassan úgyis besárgulunk –
Ujguriában szemlét tart felettünk
Vontszemű, bölcs Hadurunk.

Tál rizs, csésze tea,
Az embert ott is etetik
(Csak itt már az első
Gyereket is büntetik!

Túlnépesedtek az Indiák,
És éheznek Szomáliában.
Bölcs bankárok döntik el,
Ki szüljön Pannóniában!)

Sokunkat hazánk elhagyott,
S vendégünk csak a Duna –
Miránk már vár a Tien-San,
A kihalt népek rezervátuma.

1995

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozóján AZ ÖSSZETARTOZÁS JEGYÉBEN

Az idén is sokan jöttek el az anyaországból, vidékünkéről a Kárpátaljai Szövetség hagyományos balatonföldvári találkozójára. Régi barátokként, testvéreként üdvözölték egymást a találkozó-
nak otthont adó Riviera szálloda előtt, hogy aztán három napon át megosszák egymással emlékeiket, örömeiket, gondjaikat. Örvendetes volt, hogy a találkozó résztvevői között sok új arcot láttunk, voltak közöttük olyanok, akik évtizedek óta nem találkoztak. És főleg, hogy sok volt a fiatal! Ismét meggyőződhattünk

dik szerzői gárdája. Az olvasók elégedettek színvonalával, sok értékes javaslattal, ötlettel segítik szerkesztőbizottságának munkáját.

Dr. Pomogáts Béla irodalomtörténész szerint, a Kárpátaljai Hírmondó sikerrel tölti be értesítő szerepét, magazin jellegű kiadvánnyá fejlődött, a feladat most már az, hogy folyóirat jelleget ölt-
sön. Tehát az eddigieknél is mélyebb tartal-
mú anyagok közlésére van szükség, bővíteni kell szerzői gárdáját, több figyelmet szentelni Kárpátalja történelmi múltjának, gyakrabban írni neves személységeiről, városairól, falvairól, regionális kapcsolatairól. Az irodalomtudós szerkesztőként

A Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága kibővített ülésén

arról, hogy szükség van a Magyarországra áttelepülteket és a szülőföldjükön maradtakat összefogó Kárpátaljai Szövetségre és annak egyre szerteágazóbb és gyümölcsözőbb tevékenységére.

Szeptember 14-én tartotta meg a Kárpátaljai Hírmondó szerkesztőbizottsága kibővített ülését. Munkájáról a harmadik évfolyamába lépett kiadvány főszerkesztője Füzesi Magda számolt be. Örvendetes, hogy folyamatosan nő példányszáma, új tollforgatókkal gyarapo-

is részt vállalt a folyóirat arculata kialakításában.

A szálloda kiállítótermében Katona Tamás, a Kárpátaljai Szövetség elnöke nyitotta meg a Beregvidéki Múzeum két fényképkiállítását. Az egyik a szernyei Gyöngyösbokrétá együttest, a másik a bilkei Fircák Iván eróművész életútját mutatta be. Sepa János, a Beregvidéki Múzeum igazgatója elmondta a kiállítás látogatóinak, hogy a 75 tagú Gyöngyösbokrétá együt-

tes 1936-ban alakult Balogh Sándor szernyei iskolai igazgató vezetésével, hamarosan megérdemelt hírnévre tett szert nemcsak Kárpátalján, de az egész Felvidéken. Műsora három részből állt, az első a kender termesztését, feldolgozását

A Kárpátaljai Szövetség közgyűlésének elnöksége

mutatta be és fonóesttel végződött, a másik részben az aratást, az új kenyér ünnepe, a harmadikban pedig egy fergeteges szernyei lakodalmast láthattak a nézők.

A közgyűlés résztvevőinek egy csoportja

Szeptember 15-én tartották meg a Kárpátaljai Szövetség közgyűlését, amelyen Katona Tamás elnök számolt be az elvégzett munkáról, feladatokról. Fontos eseményként emlékezett meg a Kárpátaljai Írók, Költők, Művészek Magyaror-

Katona Tamás és Sepa János megnyitják a Beregvidéki Múzeum kiállítását

Baltoni romantika

A Kárpátaljai Szövetség balatonföldvári találkozásán AZ ÖSSZETARTOZÁS JEGYÉBEN

Balatonföldvár címere

szági Alkotó Közössége (KIKMMAK), illetve a szövetség ifjúsági szervezete (KÁRISZ) megalakulásáról, első eredményeiről. Sikertült 1 millió forintot gyűjteni Beregszász fejlesztésére, amelyet a városi tanács és a polgármesteri hivatal javaslatára a búcsúvízvezeték-hálózat kiépítésére fognak fordítani. Továbbra is támogatni kívánják a kárpátaljai magyar anyanyelvű oktatást, kultúrát, segíteni a kisvállalkozókat a pályázatok elnyerésében. Fontos feladat biztosítani a határ átjárhatóságát a schengeni egyezmény 2008. január elsejei életbelépése után is.

Mlaticsek Teodor, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Kárpátaljai foglalkozó tanácsosa főleg a vállalkozások fejlesztésével kapcsolatos feladatokról, Szabó László, a Miniszterelnöki Hivatal Nem-

zetpolitikai Ügyekkel Foglalkozó Főosztályának főtanácsosa pedig az anyaországnak a határon túli magyarokkal való kapcsolattartásában bekövetkezendő változásokról számolt be a jelenlévőknek. Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke a városrendezés terén elért sikerekről, gondokról osztotta meg gondolatait a közgyűlés résztvevőivel. Értékes javaslatokkal egészítették ki az elmondottakat Szabó Árpád, a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium igazgatója, Gortvay Gábor, az Ungvidéki Magyar Kulturális Szövetség képviselője, Báthori Katalin,

Beregszászi Olga művésznő hangkazettáját dedikálja

Géczi Tihamér Vérke-parti öregdiákok és mások.

Felejthetetlen műsorral ajándékozta meg a találkozó résztvevőit Beregszászi Olga művésznő, Beregszász díszpolgára.

Az összetartozás jegyében lebonyolított találkozó a Kovács Vilmos születésének 80., halálának 30. évfordulója kapcsán rendezett konferenciával zárult, amelyen dr. Pomogáts Béla és S. Benedek András irodalomtörténészek ismertették a nagy kárpátaljai költő küzdelmekkel teli életútját, alkotó tevékenységét.

A fiatalok is tanácskoztak: Lengyel János és Mester Magdolna, a KÁRISZ elnökségi tagjai, Dupka Nándor, az UMDSZ ISZ elnöke

Kárpátaljai ifjúsági szervezetek együttműködése

A Kárpátaljai Szövetség hagyományos szeptemberi balatonföldvári találkozására – a KÁRISZ meghívottjaként – eljött Dupka Nándor, az UMDSZ ISZ elnöke is. Ő és a KÁRISZ jelenlévő tagjai (Mester Magdolna, illetve Lengyel János) kölcsönösen megosztották egymással az ifjúsági szervezetekkel kapcsolatos tapasztalataikat. Felmerült a fiatalok – mindkét szervezet munkáját megnehezítő – passzivitása, és a tervezett közös programok megfelelő kiválasztásának kérdése: szóba került például egy Balatonföldváron rendezendő ifjúsági tábor gondolata is.

Dupka Nándor felvetette, hogy szükség lenne egy olyan továbbképzési formára, amely – az igényeknek megfelelően – a felmerülő konkrét problémákra nyújtana gyakorlati megoldásokat. Például hasznos lenne tanfolyam keretében bemutatni az írás-újságírás fortélyait, egy kisvállalkozás indításának tervszerű lépéseit, vagy a munkaközvetítés, munkavállalás kritériumait. Egy folyamatban lévő gyűjtőakció kapcsán (kötelező olvasmányok és történelmi filmek DVD-iről van szó) a két szervezet képviselői számbavették a nagyobb kárpátaljai oktatási intézményeket, mint a filmek kiosztásának lehetséges célállomásait.

Elhangzott, hogy a KÁRISZ – tagjainak szándéka szerint – a magyarországi és a határon túli politikai pártoktól és megcsontosodott érdekszféráktól függetlenül törekszik arra, hogy valamennyi tevékeny kárpátaljai ifjúsági szervezettel hatékony kapcsolatot építhessen ki. Nem szeretne csupán egyetlen szövetség kizárólagos partnerévé válni, ám értelemszerűen a hatékony együttműködés a partnerek hozzáállásán is múlik.

Úgy tűnt – a jelenlévő két szervezet képviselőinek szándékaival, tenni akarásával nincsenek gondok...

TUDÓSÍTÓNK

r-a

“Megfogyva bár, de törve nem...” A kárpátaljai résztvevők egy csoportja a magyar-ukrán határon

Kihelyezett elnökségi ülés Szentendrén

Ha nyár van, akkor irány a szabad természet. Érvényes ez a Kárpátaljai Szövetség elnökségére is: tavaly Finta Zenóbiusz elnökségi tag meghívására Kiskunlacházán tanácskoztunk. Az idén Kutlán András képzőművész, a Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közösségének társelnöke ajánlotta fel szentendrei otthonát egy szakmai és baráti beszélgetés színhelyül.

Szentendrével való ismerkedésünk stílusosan Mikola Szjadrisztij Kijevben élő képzőművésznek a városban látható kiállítása megtekintésével kezdődött. 15, mikroszkopikus méretű alkotását néztük meg. Látuk többek között a világ legkisebb könyvét, amely 0,6 négyzetmilliméter nagyságú, 12 oldalas, a lapokat a művész pókhálószerű fűzte össze. Tarasz Sevcsenko portréját láthatjuk, illetve a költő néhány versét olvashatjuk a könyvben. Aztán megtekinthető ugyancsak Sevcsenko 3x3 milliméteres portréja – a kökény magjának kérégre véste az alkotó. S hogy még egy érdekességről szóljak: itt látható Ausztrália térképe, üvegre gravírozva – egy kettévágott mákszem egyik felén... A kiállítást Kutlán András álmolta meg, aki hosszú évek óta jó barátságban van az immár negyven éve alkotó kijevei művésszel.

Ezután Szentendre egyik különleges polgárához, Kátay Mihály festőművészhez kopogtattunk be, akiről Török

Katalin művészettörténész után szabadon azt kell tudni, hogy a hetvenkét éves művész fő érdeklődési területe az ősi kultúrák, a magyar paraszti műveltség, az összehasonlító ornamentika, a jungi filozófia és az etruszk kultúra. A hetvenes években tűzzománcos munkái révén ismertté lett Kátay Mihály portréján írói tevékenysége is erőteljes vonalakat húzott. Páratlan szerencse, ha valakinek módja van betekinteni egy ilyen kaliberű alkotó „boszorkánykonyhájába”. Kutlán András jóvoltából nekünk sikerült.

Ezután vendéglátónk portáján vertünk tanyát. A kihelyezett elnökségi ülés fő témája ezúttal a tagság hagyományos balatonföldvári találkozójának előkészítése volt. Az udvaron, különleges fák, virágok, bokrok ölelésében, a napsütötte asztal mellett szép délutánt töltöttünk el egymás társaságában. Természetesen megtekintettük képzőművész tagtársunk műtermét is, ahol maga a házigazda tartott „tárlatvezetést” Búcsúzóul alkalmunk volt felírni a nevünket Kutlán András szobájának ama nevezetes falára, ahol 33 nyelven ellenjegyezték a látogatók, hogy jól érezték magukat a szentendrei panoráma bűvöletében.

A képen: a kihelyezett elnökségi ülés résztvevői: (Kutlán András, Kázmér Sándor, Katona Tamás, Schober Ottó, Finta Zenóbiusz, Füzési Magda, Petruska Márta)

i-a

Szabó Mária emlékére

A közelmúltban alkalmam volt részt venni egy szeretetteljes találkozóon: dr. Kázmér Sándor, a Kárpátaljai Szövetség társelnöke mintegy kétszáz ezer forint értékű könyvet és hangkazettát adományozott a Zápszonyi Általános Iskola tantestületének és diákjainak, édesanyja, a zápszonyi születésű Szabó Mária emlékére.

Dávid Ljudmila, a tanintézet igazgatója elmondta: Kázmér Sándor nem első alkalommal látogatott el az iskolába. Tavaly szépirodalmi könyvekkel ajándékozta meg a zápszonyi gyerekeket. Ezúttal pedig a Zápszonyi Általános Iskola részére egy angol nyelvű alap- és középfokú tanfolyam

céljából szervezendő kihelyezett konzultációs központnak hozott tankönyveket és hangkazettákat, illetve egy rádiós magnót.

A szolymai születésű Kázmér Sándor, aki munkácsaládból származik, és szorgalma révén három diplomás mérnök lett, tisztában van azzal, hogy ha egy tehetséges fiatalnak lehetősége nyílik az önképzésre, megvalósíthatja álmait. Éppen ezért gondolta úgy, hogy létrehoz a tanintézetben egy informatikai konzultációs központot is. Kapcsolatai révén a Gábor Dénes Főiskola tankönyveit hozta el édesanyja szülőfalujába.

A Zápszonyi Általános Iskolának 164 tanulója van, akiket 17

tanár oktat. Köztudott, hogy az angol nyelv világnyelv, és talán ezért is gondolta úgy Kázmér Sándor, hogy éppen egy ilyen nyelvi konzultációs központot kellene itt szervezni. Barkaszi Éva igazgatóhelyettes, illetve Deme Lajos, a beregszászi székhelyű II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola végzőse tanítja a zápszonyi gyerekeket Shakespeare nyelvére.

Ami az informatikát illeti: a kö-

Barkaszi Éva, Kázmér Sándor, Dávid Ljudmila és az ajándékok

zelmúltban a járási tanügyi osztály 5 számítógéppel gyarapította az iskola „arszenálját”, Dupka György, a Kárpátaljai Határmenti Önkormányzati Társulás (KHÖT) felelős titkára, illetve Gajdos István, a KHÖT társelnöke, az UMDSZ elnöke a Határon Túli Magyarok Hivatala anyagi támogatásával a Kárpátaljai Magyar Centertelenet program keretében internet-hálózatra kapcsolt WLAN állomás-végpontot adományozott a tanintézetnek. Az informatikai szakkönyvek, Kázmér Sándor ajándékai e felszerelések használatával együtt ablakot nyitnak a világra.

FÜZESI MAGDA

A zápszonyi pedagógusok egy csoportja Kázmér Sándorral

A kultúra szolgálatában

Kovács Katalin 1971. május 30-án született Nagyszőlősen. Néprajzkutató, muzeológus és nem utolsósorban könyvterjesztő. Édesapja dr. Kovács Elemér, aki maga sem ismeretlen a kárpátaljai magyar közvélemény számára. Együtt vezetik a kárpátaljai magyar könyvesbolt-hálózatot. A napokban Ungváron is "házavatót" tartanak.

Általános iskolai tanulmányainak befejeztével a Nagyszőlősi Perényi Zsigmond Középiskolában érettségizett. Ezt követően két évig az Ungvári Nemzeti Egyetem magyar nyelv és irodalomszakán tanult, majd a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen szerzett néprajzi diplomát 1996-ban. Még ebben az évben kinevezték a Tiszaháti Tájékoztató igazgatójává. Néprajzi felmérő és gyűjtő tevékenysége mellett beindította a nagy népszerűségnek örvendő Magyar Történelmi Jurtatábort. Igaz, ma már nem ő szervezi a rendezvényt.

A kárpátaljai magyarságért elkötelezett Kovács Katalin merész gondolattal nagy fába vágta a fejszéjét. Elhatározta, hogy könyvesboltot nyit, ahol magyar könyveket kínál az olvasóknak. Az elhatározást tett követte. Korábban már számos hasonló kezdeményezéssel próbálkoztak a magyar kultúrában gondolkodó vállalkozók, ám sajnos rendre belebuktak. Akárpátaljai magyarság anyagi helyzete nem teszi lehetővé ugyanis, hogy piacépes vásárló réteget biztosítson egy ilyen vállalkozás működtetéséhez. De ez Katalint nem rettentette vissza. Először Nagyszőlősen nyílt meg az Ugocsa Könyvesbolt. 2003-ban a Magyar Kultúra Napja alkalmából megnyitotta a Bereg Könyvesboltot az egy tömbben élő kárpátaljai magyarság „fővárosában”, Beregszászban. A könyvesboltot, amely azóta számos irodalmi rendezvénynek adott otthont, Pomogáts Béla, az Anyanyelvi Konferencia és az időközben megszüntetett Illyés Közalapítvány elnöke és Gajdos István, parlamenti képviselő, Beregszász jelenlegi polgármestere avatta fel. Részlet Kovács Katalin ak-

kori nyilatkozatából: “Úgy véljük, Beregszász és a Beregvidék magyarsága megérdemli, hogy könyvesboltja legyen, hiszen elemi igényünk, életünk természetes része kellene legyen a lehetőség, hogy megvehessük kedvenc könyvünket vagy a tanulmányainkhoz szükséges irodalmat.”

A Bereg Könyvesbolt a város kulturális központjává vált. A könyvek, újságok, térképek, képeslapok, naptárak mellett különböző képzőművészeti tárgyakat is megvásárolhat, aki betér ide. Aboltban pezsgő kulturális élet folyik. A könyvbemutatók, felolvasóestek, író-olvasó találkozók mellett képzőművészeti tárlatokat is rendeznek itt. Kovács Katalin könyvesboltjában lehetővé tehető a képeket teret biztosít a kárpátal-

jai magyar kulturális élet minden képviselőjének.

Július 13-án a könyvesbolt adott otthont a Kovács Vilmos-emlékévk keretében annak a konferenciának, amelyre összegyűltek a kárpátaljai magyar irodalom vezető személyiségei. Kovács Vilmos Kárpátalja talán legismertebb magyarul publikáló irodalmára volt. A szovjet hatalom és a KGB üldözése elől Magyarországra kellett menekülnie. Itt is halt meg ötvenéves korában.

Kovács Katalin egyike azon kárpátaljai magyar értelmiségieknek, akik nem települtek át az anyaországba, nem hagyták el szülőföldjüket. Eppen ellenkezőleg: minden energiájukkal arra törekednek, hogy ez a sokat szenvedett föld megmaradjon magyarnak. Befejezésül csak azt kívánhatom, hogy még nagyon sok ilyen tette kész fiatal munkálkodjon a kárpátaljai kultúra megővésén és ápolásán.

LENGYEL JÁNOS

A képen: Kovács Katalin Váradi Erzsébettel, az egyik vásárlóval

Államalapító szent királyunkra emlékeztünk

Augusztus 19-én, vasárnap délután Beregszász magyar közössége Szent István király emlékünnepe méltatta. Az ünnepség a Beregszászi Művészeti Iskolában kezdődött, a közönség zenés irodalmi összeállítást tekinthetett meg.

A kora esti órákban Szent István szobránál gyűltek össze tisztelői. Pirigyi Béla, a BMKSZ elnöke köszöntője után Zubánics László történész tartott ünnepi beszédet.

– Augusztus 20-án a világ magyarsága államalapító Szent István királyunkra emlékezik, méltatva azt a történelmi hagyományt, amelyet neve egybekapcsol a közel ezer esztendeje történetekkel: a kereszténység felvételével, az államiság kereteinek létrehozásával és az európai népek családjába való beilleszkedéssel.

Belénk, kárpátaljai magyarokba sok évtizeden át azt próbálták sulykolni, hogy ezer évvel ezelőtt itt nem volt semmi, s csupán a szovjet hatalom hozott felvirágzást e tájra. Pedig történelmi múltunk igen gazdag. Bizonyított, hogy honfoglaló őseink nemcsak átvonultak ezen a tájon, hanem megtelepedtek, virágzó kultúrát alakítottak ki. Amikor Szent István megszilárdította a magyar államiság kereteit, ez a régió is bekapcsolódott a királyi vármegyerendszerbe Borsova néven, ahol eszperesség is létrejött. Városunknak az évszázadok alatt számos olyan megpróbáltatásban volt része, amelyet nagyon kevés élhetett át és túl.

Miért éppen az augusztusi napok a legfontosabb mozzanatai Szent István király életének? Ekkor ajánlja a koronát és Magyarországot a Boldogságos Szűzanya oltalmába.

Néhány esztendeje Beregszászban, a római katolikus templom kertjében Szent István mellszobra áll. Az egyik legbecesebb köztéri emlékmű, amelyre féltőn tekintünk.

Jogosak is félelmeink, hiszen számos köztéri emlékművünket, emléktáblánkat gyalázták meg. Különösen felháborító a közel múltban elkövetett bűncselekmény, amely során dr. Linner Bertalan szobrát lopták el.

Szent István királyt méltatva emlékezünk 1100 esztendő múltunkra. Bár megfogyatkozva, de úgy hiszem, kitartó, büszke szívvel valljuk magunkat magyarnak, itt, Beregszászban, Kárpátalja legmagyarabb településén. Ma már kevesebben vagyunk, mint egy évtizeddel ezelőtt, s ma már a szavunk is halkabban hallatszik. De próbáljunk meg bizakodóan a jövőbe tekinteni, hiszen az elmúlt évtizedben nem volt olyan akadály, amit együttesen, közös erővel ne tudtunk volna legyőzni.

Kincs Gábor, Beregszász alpolgármestere arra hívta fel a város polgárainak figyelmét, hogy legyenek éberebbek, figyelmesebbek, mert emlékjeleinket, emlékműveinket megbecsstenítik, az anyagi haszon-szerzés érdekében „elemelik” olyan köztisztületben álló személyek szobrait, akik az egész közösségért dolgoztak. “Mind-ezekért a felháborító tettekért példás büntetést kell kiszabni, hiszen azokat a gyökereket forgatják ki Beregszász talajából, amelyek bennünk azt a tudatot erősítették, hogy itt volt, van és lesz szebb és jobb magyar jövő” – mondta.

Csobolya József történész, a BMKSZ választmányi tagja rövid történelmi emlékeztetőt tartott, ezt követően a jelenlévők megkoszorúzták Szent István király mellszobrát, majd elénekelték a Szózatot.

TUDÓSÍTÓNK

A tudást méltatták

Diplomaosztó a főiskolán

Július 14-én, szombaton a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola diplomaosztó ünnepséget tartott. 979 hallgató számára fejeződött be a tanév. 155 végzős jutott különböző oklevélhez. Ebből 59-en államilag elismert, egyetemi szintű diplomát vehettek át.

A rendezvénynek idén is a beregszászi református templom adott otthont, mely zsúfolásig megtelt diákokkal, tanárokkal, vendégekkel, rokonokkal, ismerősökkel. A vendégek között a MeH képviseletében ott volt Palotás József, a beregszászi ügyfélszolgálati iroda képviselőjében dr. Nagy Petronella konzul, a szolnoki, a nyíregyházi főiskola küldöttsége, Győr város küldöttsége, Ivan Kacsur, a megyei közigazgatási hivatal elnökhelyettese, Herczog György, a megyei közoktatási főosztály vezetője, Brenzovics László, a megyei tanács elnökhelyettese, Gajdos István, Beregszász polgármestere, Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke, a történelmi egyházak képviselői. Az egybegyűlteket elsőként Tarackózi Ferenc, a beregszászi református gyülekezet lelkipásztora köszöntötte.

Nemzeti imádságunk és a diákhimnusz eléneklése után dr. Soós Kálmán, a főiskola rektora szólt a végzősökhöz. Kihangsúlyozta: a diák életében a diploma átvétele az egyik legnagyobb esemény. Több mint száz pedagógus fáradozik azon, hogy elmélyítse a jövő pedagógusaiban a tudást, hiszen ez a legfőbb feladatuk. A rektor elmondta, hogy folyamatosan zajlik a főiskola épületének rekonstrukciója, amit leginkább a magyar oktatási minisztériumnak köszönhetnek. De támogatják munkájukat magyarországi települések (eddig 54), újabban magánszemélyek is. Hozzákezdtek a földszint felújításához, de még nagyon sok munka áll előttük, hogy az épületet teljes pompájába állítsák vissza.

I v a n

Kacsur a megyei közigazgatás nevében üdvözölte a végzősöket. Azt kívánta számukra, találják meg boldogulásukat az életben, és legyen lehetőségük diplomájukkal megfelelően elhelyezkedni. Brenzovics László a megyei tanács nevében tolmácsolta a jókívánásokat. — Sikeresen vették az akadályokat, és ma átvehetik a jól megérdemelt diplomájukat. Legyenek büszkéek magukra, mint ahogy tanáraik és szüleik is azok. Mi számítunk Önökre, és bízunk Önökben, hogy az életben kamatoztatni fogják a főiskolán szerzett tudást, tapasztalatokat — mondta.

A végzősök nevében Szenyves Andrea szólt. Kicsit meghatódva emlékezett vissza a diákévekre. Elmondta, nehéz belegondolni, hogy azok immár véget értek. — Most már újabb, sokkal nehezebb célokat kell kitűznünk magunk elé, ami nem könnyű feladat, de megbirkózunk vele, hiszen jó alapot kaptunk. Hálával és köszönettel tartozunk ezért elsősorban tanárainknak, de ugyanúgy szüleinknek is — mondta.

Dr. Orosz Ildikó, a KMPSZ elnöke, a főiskola igazgatója a végzősökhöz szóló köszöntőjében kiemelte: higgyenek abban, hogy a világ megváltoztatható, és ezáltal az emberek között is jobbá válik minden.

A friss diplomások esküje következett ezután, melynek szövegét Szenyves Andrea olvasta fel. Adiplomákat dr. Orosz Ildikó és dr. Soós Kálmán nyújtották át a diákoknak (a képen).

Végül Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyház püspöke kérte Isten áldását a végzősökre, a jelenlévőkre. Az ünnepség a Szózat eléneklésével ért véget.

H. Cs.

Göncz Kinga kishatárforgalmi megállapodást írt alá Ungváron

Kishatárforgalmi megállapodást írt alá Göncz Kinga magyar külügyminiszter ukrán kollégájával szeptember 18-án Ungváron, előzőleg pedig a kárpátaljai magyar szervezetek és egyházak képviselőivel találkozott.

A Göncz Kinga és Arszenyij Jacenyuk által aláírt, személyforgalmi könnyítésekről szóló megállapodás lehetővé teszi, hogy a kárpátaljai magyarság túlnyomó többsége Magyarországnak a schengeni övezethez történő – jövő januárra várt – csatlakozása után is kapcsolatban maradjon az anyaországgal. Az egyezmény összhangban áll Kijev európai uniós integrációs törekvéseinek általános magyar támogatásával; egyben az első ilyen jellegű megállapodás, amelyet Ukrajna valamely európai uniós szomszédjával kötött.

A két külügyminiszternek az aláírást követő közös sajtóértekezletén elhangzott: a határ menti övezetben élő ukrán és magyar lakosság számára könnyített feltételekkel, akár öt évig érvényes, hat hónapon belül három hónapos tartózkodást lehetővé tévő kishatárforgalmi engedélyeket állítanak ki, hús euróért. Jacenyuk kitért arra, hogy a most aláírt egyezmény révén ukrán állampolgárok először utazhatnak be vízum nélkül valamely EU-tagállam területére; a megállapodás hosszú távon elősegítheti, hogy az ukrán állampolgárok valamikor a jövőben teljesen vízum nélkül utazhassanak az egész unióba – Kijevnek ez stratégiai célja.

Az egyezmény ukrán oldalon mintegy 400–500 ezer embert érint, köztük a közel 170 ezer fős kárpátaljai magyarság mintegy 90 százalékát. A magyar oldalon Szabolcs-Szatmár-Bereg megye valamennyi jelentősebb városa, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megye egy része válik elérhetővé a kishatárforgalmi engedéllyel rendelkezők számára. Magyarország még az idén meg kívánja kezdeni az engedélyek kiadását.

Göncz Kinga előzőleg az ungvári magyar főkonzulátuson villásreggelivel egybekötött találkozót tartott kárpátaljai magyar szervezetek és egyházak képviselőivel. A két mérvadó szervezetet, az egymással vetélkedő Ukrán Magyar Demokrata Szövetséget és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget a két elnök, Gajdos István és Kovács Miklós képviselte.

A magyar külügyminiszter a találkozót követően magyar állami kitüntetésekkel adta át a kárpátaljai magyar kulturális élet négy kiemelkedő személyiségének. A Magyar Köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével adományozta Balácsi Józsefnek, a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház igazgatójának, a Magyar Köztársasági Arany Érdemkeresztet Horváth Ilonának, a Kárpátaljai Megyei Könyvtár Magyar Osztálya vezetőjének, P. Panykó Mária-nak, az Irka című gyermeklap főszerkesztőjének, Prófusz Marian-nak a népművészeknek, a Nagyberegi Középfiskola tanárának.

A kitüntetetteknek az augusztus 20-i ünnep alkalmából ítélték oda az elismeréseket, amelyeket most vettek át.

A külügyminiszter és kísérete látogatása végén ukrán kollégájával megkoszorúzta az ungvári börtön falán elhelyezett 1956-os emléktáblát, illetve az ukránok nemzeti költőjének, Tarasz Sevcenkónak a városközpontban álló szobrát.

Forrás: MTI, fotó: Ukrán Magyar Krónika

HATÁRON TÚLI MAGYAR SZERVEZETEK FÓRUMA PÁRKÁNYBAN

Az MKP vezetők: Csáky Pál elnök, Farkas Iván OT elnök, Duray Miklós alelnök

A határon túli magyar szervezetek egységes álláspontot képviselnek az anyaországi támogatásokról, a legsürgetőbb kérdésnek a 2008 januárjától a schengeni határokon kívül rekedő magyar nemzetrészek kapcsolattartásának biztosítását tartják — hangzott el a szervezetek képviselőinek a szlovákiai Párkányban rendezett szombati tanácskozásán. A fórumon az ukrainai magyarságot Gajdos István, az UMDSZ elnöke és Kovács Miklós, a KMKSZ elnöke által vezetett delegációk képviselték.

A megjelentek üdvözltek az Országgyűlésben készülő nemzetstratégiai dokumentumot, azon reményüknek adva hangot, hogy a kérdésben konszenzusos megállapodás születik a parlamenti pártok között — foglalták össze tanácskozásuk eredményeit a találkozó résztvevői a konferencia zárónyilatkozatának elfogadása előtt rendezett sajtótájékoztatójukon.

A résztvevők megállapodtak abban, hogy következő összejövetelüket 2008 első felében Eszéken rendezik, addig az MKP (Magyar Koalíció Partja) látja el a szervezet titkári feladatait.

Hazatérését követően kértük fel Gajdos Istvánt, néhány szóban számoljon be a tanácskozáson történtekről:

— Fontos fórum volt a párkányi. Különösen örülünk annak, hogy minden magyarszervezet vezetője kiállt a jelenleg bennünket egyik leginkább foglalkoztató kérdés, az anyaország schengeni csatlakozását követő szabad magyar—magyar kapcsolattartás ügye mellett. Ami bennünket, kárpátaljai magyarokat illet, biztos, hogy január 1-jével lesz schengeni határ. Az is biztos, hogy az EU-val kötött megállapodás eredményeként csökkentett díjat kell majd fizetnünk a schengeni vízumért: 35 eurót.

Az anyaország a maga részéről igyekezett enyhíteni a csatlakozás negatív következményeit. Bevezette a nemzeti vízumot, lépéseket tett a kishatárforgalom újraindítása érdekében. Ami az előbbi illeti, sajnos, a gyakorlat azt mutatja, hogy jelen formájában nem tudnak igazán tömegesen élni magyarjaink a nemzeti vízum lehetőségével: túl szigorú feltételeknek kell eleget tenniük... Ami a kishatárforgalom országos szövetségünk által sokat szorgalmazott újraindítását illeti, elmondanám, hogy e kérdésben még több a bizonytalanság, mint a biztos dolog. Úgy néz ki, hogy 20 euróba kerülnek e határátlépésre jogosító dokumentumok és öt évre szólhatnak majd. Azt viszont csak sajnálni tudjuk, hogy az előzetes megállapodás ellenére

a két fél mindeziáig nem írta alá az erről szóló megállapodást. Csak bonyolítja a dolgot, hogy ezt még ratifikálnia kell Ukrajna és Magyarország parlamentjeinek is. A Legfelsőbb Tanács képviselőit viszont csak szeptember 30-án választjuk meg, s ki tudja, mikor lát majd érdemi munkához az ország törvényhozása, mikor tűzi napirendre e kérdést...

Az UMDSZ nevében ezért is javasoltam — s a jelenlévők támogatták is ezt —, hogy az anyaország tegyen újabb lépéseket annak érdekében, hogy 2008. január 1-je után ne ereszkedjen le új vasfüggöny itt, Európa szívében. Vagy egyszerűsítsék, könnyítsék jelentősen a nemzeti vízum megszerzésével kapcsolatos feltételeket, vagy indítsanak projekteket a magyar—magyar kapcsolattartás támogatására, s ezek keretében találják meg a lehetőséget arra, hogy az ukrainai magyarok például pályázat útján vissza tudják kapni a schengeni vízumért, illetve a kishatárátlépőért kifizetett pénzt.

Javasoltuk még azt is, hogy ott, ahol számottevő nemzeti kisebbség él, az állami hivatalok és intézmények tisztségeinek betöltésekor az adott térség nemzetiségi összetételéből induljanak ki.

A KMKSZ képviselői a magyar nyelvű oktatással kapcsolatos kérdéseket vetették fel a tanácskozáson, amelyeket mi is támogattunk.

B. L.

Szent István Zarándoklat – 2007

A Szent István Zarándoklat a 2004. december 5-i népszavazás sajnálatos eredményéből kiindulva elhatározta, hogy államalapító királyunk nemzetösszetartó szellemét egy Szent István királyhoz kapcsolódó ereklyén keresztül körbehordozza a Kárpát-medencében.

A történelmi ereklye egy eddig a viszonylagos ismeretlenségbe merült uralkodói jelkép és használati tárgy: Szent István kardja, amit 997-ben a Veszprém melletti Sólly község határában a Koppány ellen vívott csatában viselt először. A csata kimenetele közismert — a kard további sorsa annál kevésbé. Amit biztosan tudunk, hogy 1568-tól a prágai Szt. Vid Székesegyház kincstárának leltárában szerepel a következő adatokkal: Gladius S. Stephani Regis Ungarie cum manubrio eburneo — azaz Szent István magyar király kardja elefántcsont markolattal.

Prágába kerülésének körülményeire több változatot találtak a kutatók: 1) 1354 után Nagy Lajos királyunk adományozta IV. Károlynak. Ebben az időben Nagy Lajos több alkalommal adományozott Szent István ereklyéket a cseh királyi udvarnak; 2) Anna hercegnő, IV. Béla király leánya vitte magával a kardot, amikor apja halála után vejéhez, II. Ottokárhoz menekítette a magyar királyi kincstár egy részét; 3) III. Vencel cseh király vitte magával, akit korábban Magyarországon is királlyá koronáztak.

2005-ben elkészítették a kard másolatát és első zarándoklójukon a prágai Szt. Vid Székesegyházba vitték, ahol az eredetivel összeírva „elhozták” az összetartozás, a kereszténység, a körülöttünk élő népek iránti tolerancia és befogadás Szent István-i gondolatát.

A zarándoklat után – nagyjából az év 350 napján – az ereklye a budapesti Szent István Bazilika kincstárában a Szent István Lovagrend őrzésében látható.

2006-ban az ereklye Erdélyben több állomást követően augusztus 20-án Kézdiszentléleken, a perkői búcsóban került bemutatásra.

A zarándoklat résztvevőinek és a kard hordozóinak – Hodruszky Róbert, id. és ifj. Tasnádi Gábor, Tasnádiné Geiger Nóra, Czuczka Csaba – köszönhetően az idén először Kárpátaljára is eljutott a szent ereklye. Láthatták, megérinthették Beregszász, Huszt, Visk, Tiszacsoma, Aknaszlatina, Terebesfejérpatak, Kisszelmenc polgárai, vendégei is.

— A zarándoklat során korábban és jelenleg is nyomatékosan hangsúlyozzuk, hogy nem valamiféle „véres kardot” hordozunk — húzták alá a zarándoklat résztvevői —, hanem a nemzet építésének, összefogásának, keresztényi vallásunk megalapításának és már több mint ezer éven keresztül történő megőrzésének egyik eszközét és szimbólumát. Bemutatásával hitünket, szeretetünket, népünk összetartozását és egymásra utaltságát, a jövőbe vetett reménységet szeretnénk megerősíteni.

Tudóstitónk

„Akarsz-é meggyógyulni? Uram, nincs emberem!”

(*Olvasandó János evangéliuma 5. rész 1-15. verseiben*)

A Biblia tanítása szerint Jézus az alatt a három év alatt, amíg tanítványaival ezen a földön járt, nagyon sok beteget gyógyított meg. Egy ilyen csodálatos gyógyításról szól ez az evangéliumi üzenet is. Mielőtt a Lélek segítségével megnéznénk – vagy megértenénk ennek az Igének az üzenetét, legegyszerűsítő is azt kell megtanulnunk a teljes Újszövetségből, hogy ezek a gyógyítások nem a fő szolgálataik voltak az Urnak: Ő nem csupán azért jött erre a földre, hogy néhány kiváltságos embert meggyógyítson, hogy ezáltal csodálattal töltse el sok ember szívét. Azért jött, mert az Atya elküldte Őt – a Fiút, hogy halálával és feltámadásával megváltsa a halálból és a kárhóztól azokat a bűnösöket, akik a Szentlélek ajándékaként hittal elkérik és elfogadják az Ő váltság-halálának ajándékát. Aki mást vár Őtőle, az mindenkor csalódik – és csalódní fog. Így próbáljuk most megérteni ennek a bibliai résznek az üzenetét.

Jézus a zsidók ünnepeén felmegy Jeruzsálembe. Minden útjának – így ennek is – az a fő célja, hogy az Isten országa örömeit hirdesse az embereknek. De közben soha nem megy el a bajban lévő ember nyomorúsága mellett – odaáll mellé és megmutatja az Ő hatalmát és szeretetét, mégpedig azért, hogy a bűnös, nyomorult ember felismerje benne azt a hatalmas Urat, akinek adatott minden hatalom mennyben és földön (Máté 28,18).

Minden gyógyítás azért van, hogy a meggyógyult – és mindazok, akik tanúi egy-egy gyógyulásnak – eljussanak odáig, hogy meghallják az Ő szájából a boldog – felszabadító – kijelentést: „Megbocsáttatok néked a te bűneid – eredj el és többé ne vétkezzél!” (János 8,10-11). A gyógyulások nem magukért vannak, hanem eszközként adatnak, hogy biztosan felismerje a bűnös ember a megváltó Isten hatalmát.

Nos, tehát Jézus ott van Jeruzsálemben és találkozik egy csoport, gyógyulásra váró beteggel a Bethesda tónál. Sokan vannak, akik közül egy-egy időnként meggyógyul isteni erővel, de emberi segítséggel. Van ott viszont egy nagyon nyomorult beteg, aki már harmincnégy éve várja, hogy egyszer órá is sor kerüljön. De a várakozása eredménytelen és ezért kétségbeesett. Jézus éppen e mellé a reménytelen beteg mellé áll oda és feltesz neki egy megdöbbentő kérdést: „Akarsz-é meggyógyulni?” Megdöbbentő és majdnem érthetetlennek tűnik ez a kérdés, hiszen van-e a világon olyan beteg, aki ne akarna meggyógyulni, pláne, ha már harmincnégy éve terheli a betegsége? És ez a beteg ember nem azt mondja Jézusnak, hogy Uram, hogyan kérdezhetsz ilyet tőlem? Hát természetes, hogy nagyon is akarok, más vágya nincs is az életemnek! De ezt az embert most Valaki más

válaszadásra készíti. És ez a Valaki a Szentlélek Isten. A visszakérdezés helyett valómástételre tanítja, és ez így hangzik: „Uram, nincs emberem, hogy amikor a víz felzavarodik, bevigyen engem a tóba; és mire én odaérek, más lépbe előttem” (János 5,6-7). Ez a válasz azt jelenti, hogy én megpróbálkoznék, de nincs erőm, és emberi segítség sincs számomra. És ebben a reménytelen állapotban Jézus nem kérdez tovább; nem is biztatgatja a tehetetlen nyomorultat, hogy várj még türelemmel, majd csak lesz valaki, aki egyszer téged is bevisz a gyógyító vízbe. Jézus megmutatja, hogy milyen a neki adatott erő, mit hozott Ő el a tehetetlen, nyomorult emberi világ számára. Parancsszó hangzik el az Ő szájából. Nem fakalat rengető, hanem nagyon halk, nagyon csendes parancsszó, amit talán a szomszédban fekvő, és szintén reménykedő, vagy türelmetlenül várakozó beteg sem hall meg. Ezt a parancsszót személy szerint annak a harmincnégy év óta várakozó betegnek mondja: „Kelj fel, vedd fel a te nyoszolyádat és járj!” (János 5,8).

Egy emberileg lehetetlennek látszó helyzetéről van itt szó. Ha ez az ember harmincnégy éve egyetlen lépést sem tudott megtenni a maga erejéből, hogy lehet neki olyan utasítást adni, hogy „Kelj fel és járj!”? Am ezt a parancsot nem akarja adni ki ennek az embernek: nem egy új a sok parancsoló közül, hanem az egyetlen, akinek a kezében van minden hatalom mennyben és földön. Ennek a hatalomnak engedelmeskedik minden és mindenki.

A parancsot kapott beteg sem vitatkozik. Nem mondja, hogy Uram, hiszen én tehetetlen vagyok, nem mondja azt sem, hogy akkor hát küldj valakit, aki felsegít, vagy pedig maradj itt, várjuk meg együtt, amíg a víz megmozdul, és akkor vigyél be engem elsőnek – akkor tudom, hogy meg fogok gyógyulni. Nem! Neki most nincs más dolga, csak az, hogy engedje, amit az Ő cselekedni akar vele. „És azonnal meggyógyult az ember és felvette nyoszolyáját és járt. Aznap pedig szombat volt” (János 5,9). Aki addig egy lépést sem tudott megtenni, az most talpon volt, sőt, a fekhelyét is felvette és úgy járkált.

A gyógyulás után aztán mindjárt jön az első nehézség: előállnak a zsidók – a törvényemberei – és felteszik a kérdést a meggyógyultnak: nem tudod, hogy szombat van és a törvény értelmében szombaton „nem szabad néked a nyoszolyádat hordoznod?” (János 5,10).

Igen, a szombat törvénye úgy hangzik, hogy ezen a napon semmi munkát ne tégy. A zsidók kérdésére a meggyógyított semmilyen, emberileg elfogadható választ nem tudott adni. De a Lélek nem hagyta magára, a szájába adta a választ: „Aki meg-

gyógyított engem, az mondta nékem: Vedd fel a nyoszolyádat, és járj!” (János 5,11). Arra a kérdésre, ki az, aki ezt a parancsot adta neki, nem tudott felelni. De a Szentlélek elirányította az életét: bement a templomba és ott újra találkozott Jézussal, aki mondta neki: „Imé, meggyógyultál; többé ne vétkezzél, hogy rosszabbul ne legyen dolgod!” (János 5,14).

Amikor a meggyógyult meghallotta Jézusnak ezt az újabb parancsát, a Lélek által megvilágosítva azonnal tudta, ki az ő parancsoló Ura: a Jézus Krisztus, az Isten Fia! Azt is megkapta a Lélek világosságából, mit kell most tennie: „Elment az az ember és hírül adta a zsidóknak, hogy Jézus az, aki őt meggyógyította.” (János 5,15). És így lett teljes a kegyelem munkája egy tehetetlen ember életében. Mert az, hogy megtapasztalta Jézus szeretetét, arra kötelezte őt, hogy bizonyosságot tegyen arról, kicsoda, aki meggyógyította. Tulajdonképpen arról szól az ő bizonyosságtétele, hogy Jézus az egyetlen Úr mennyen és földön, és hogy ez a Jézus ura a szombatnak. Nincs olyan törvény, amely megakadályozhatná azt a kegyelmet, amit Jézus elvégzett akkor, amikor az életét adta azért, hogy aki hisz Ő benne, el ne vesszen, hanem örök életet nyerjen. A harmincnégy éve tehetetlen beteg meggyógyítása ennek a nagy igazságnak a bizonyítására történt. És azóta is bizonyos az, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya dicsőségére.

Nos hát ez az evangéliumi történet, ami megirattott a mi számunkra és a mi megigazulásunkra! Miről is van itt szó?

Hát először is arról, hogy ez a teremtett világ – a tegnapi, a mai és a holnap is – tele van tehetetlen beteg, de gyógyulni vágyó emberekkel. Ez a betegség két irányú: testi és lelki. Mind a kettőnek megvan az okozója: az ember bűne, és mind a kettőből egy szabadulási út van – a Jézus Krisztus kegyelme.

Nézzük először a testi betegségeket: sok millió ember vár naponta arra, hogy tehetetlenségükben odaálljon melléjük valaki, hogy segítséget nyújtson nekik a gyógyulásban. Ezek a valakik – az orvosok, az ápolók, az aggodó, gondoskodó családtagok. De sajnos nagyon sok betegnek ebből sem jut mindig. Nincs, aki egy pohár vizet adjon, vagy megigazítsa a párnát, egy vigasztaló szót mondjon. Az ilyeneknek csak egy vigasztaló, erősítő, gyógyító útjuk van – Jézus szeretete és kegyelme. Aki ezt igényli és elkéri – a Szentlélek ajándékaképpen – az egyedüllet nyomorúságában is kap erőt, gyógyulást ingyen kegyelemből. De „akinek van embere”: orvos, ápolója, annál is előfordul, hogy kérik a segítség. Sokszor kell az orvosoknak azt mondaniuk, hogy itt mi nem sokat

„Akarsz-é meggyógyulni? Uram, nincs emberem!”

(Olvasandó János evangéliuma
5. rész 1-15. verseiben)

■ tudunk segíteni, vagy még megrázóbbat: nincs segítség! De ilyenkor szól az Ige: „Hívj segítségül engem a nyomorúság idején – és én megsegítelek téged – te pedig dicsőíts engem” (Zsoltárok 50,15).

Jézus erős és kegyelmes, és akinek az Úr Isten gyógyulást akar adni, annak a számára nyitva van ez az ajtó. De ez az Ő akaratát szerint történik, kinek-kinek az életében.

Am van egy másik betegség minden ember életében, amely halálos kimenetelű: ez pedig a bűn. Itt nincs szegény és gazdag, itt senkin nem segíthet semmiféle emberi megoldás. Nincsen gyógyszer, nincsen szanatórium, nem használ a szerető együttérzés. Itt tényleg senkinek sincs „embere”, aki segíthetne: ez a betegség halálos. Eből csak egy út vezet az életre: az, hogy Jézus Krisztus odaáll melléd és megkérdez: „Akarsz-é meggyógyulni?” És itt nem mondhatod semmi mást, csak azt, amit a harmincnyolc éve beteg mondtott: nincs emberem! Uram, tudom, hogy bűneim miatt menthetetlen vagyok. Teelőtted nem hivatkozhatom semmire.

Nem mondhatod, hogy én jó ember voltam, én senkit nem bántottam, hogy én nagy dolgokat cselekedtem, Csak annyit mondhatod: Uram, tudom, hogy bűnben születtem és vétkeztem az Ég ellen és Teelened! Tudom, hogy nem vagyok méltó a kegyelem örökségére, de a Te áldozatodért bocsáss meg nekem!

Csakhogyan anyától született ember ezt elismerni és elmondani képtelen. Csak az tudja, akit a Szentlélek erre megtanít. Ezért hát semmi más lehetőség nincs a gyógyulásra, az életben maradásra, a bűnbocsánatra, csak az, hogy alázatosan kéred az Isten Szentlelkétől, tanítson meg téged erre! És én biztatlak, hogy merd ezt kérni, mert írva van, hogy aki kér, az mind kap. De nem mindegy, hogyan kérsz! Alázatosan és őszinte bűnbánattal lehet csak, de erre megtanít a Lélek. Ha ez így végbemegy az életben, akkor bizonyos lehetsz abban, hogy feléd is elhangzik a Megváltó Jézus felmentő ítélete: „Ímé, meggyógyultál, többé ne vétkezzél, hogy rosszabbul ne legyen dolgod”. „Megbocsáttattak néked a te bűneid”.

De ezzel még nincsen vége! Utána követned kell a harmincnyolc évi betegség után meggyógyított példáját: el kell menned, és hirdetned kell mindenkinek, hogy Jézus az, aki téged meggyógyított!

GÉCZY TIHAMÉR
református lelkipásztor
Debrecen

Kárpátalja vértanúja

Orosz Péter görög katolikus püspök születésének 90. és mártíromságának 54. évfordulója alkalmából

Az egyház a legnagyobb gonddal gyűjti össze azok emlékeit, akik a legvégsőkig elmentek hitük megvallásában. Sokan voltak, akik a szovjet diktatúra idején a tiltás és a terrorintézkedések ellenére megpróbálták hinteni közöttünk az evangélium ígét, kockára téve ezzel még az életüket is. Jézus így tanít bennünket: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha valaki életét adja barátaiért.” (Jn 15,13). Így szerette a világot Orosz Péter görög katolikus püspök atya, aki 1953. augusztus 28-án (az ónaptár szerint Szűz Mária mennybevitelének ünnepén) vértanúhalált szenvedett hitéért.

Orosz Péter 1917. július 14-én született a Szabolcs megyei Biri községben Szabó János görög katolikus lelkész és Rakovszki Erzsébet családjában. Huszton érettségizett, a teológiát Ungváron végezte el. 1942. július 12-én Sztojka Sándor püspök szentelte pappá, nőtlenül. 1942-től 1946-ig Magyaromjaton volt segédlelkész, majd 1946-tól 1949-ig Bilkén teljesített lelkészi szolgálatot. 1944. december 19-én Romzsza Tódor ordinárius titokban püspökké szentelte.

Amikor 1949. január 26-án Sztálin egyetlen tollvonással likvidálta Kárpátalján a görög katolikus vallást, rögtön megkezdődött a hitű papok Szibériába való elhurcolása. Orosz Péter atya ezért bujdosni kényszerült, és faluról falura járva, katakombai körülmények között, az éj leple alatt magánházakban misézett, gyóntatott, esketett, keresztelt, bémált, az első áldozáshoz gyerekeket készítet fel, kiszolgáltatta a betegek szentségét, temette a halottakat.

Az elnyomó hatalom minden eszközt bevetette, hogy elnémítsa a lánglelkű apostolt: a szó szoros értelmében hajtvadászatot indított ellene. Átfésülték a falvakat, négy éven át mindenütt keresték, de hasztalanul. Már Sztálin halála után, 1953. augusztus 28-ra virradó éjszaka következett be a tragédia.

Egy hívő kérésére egy távoli faluba indult, hogy ellásson egy haldokló beteget. A beregkisfaludi állomáson várt a vonatra, amikor egy vasutas, aki az NKVD besúgója volt, felismerte Péter atyát, és elárulta az éppen ott tartózkodó Pószik nevezetű milicistának, aki letartóztatta. Gyalog indultak el Ilosva felé, amikor egy útszéli fakereszt-nél Péter atya, rosszat sejtve, arra kérte a milicistát, engedje meg, hogy a kereszt előtt imádkozzék. Amilicista megengedte. Péter atya pillanatok alatt magához vette a nála levő oltáriszentséget, majd buzgón imádkozni kezdett. Az elvetemült milicista minden ok nélkül kirántotta a pisztolyát és tarkan lőtte. Így, a kereszt tövében, véret ontva, halt meg ártatlanul Kárpátalja apostola.

A hívek megszámlálhatatlan sokasága zarándokolt sirjához, ezért a hatóság egy-

más után más és más falvakban temettette el. Mivel azonban a zarándoklatok nem szüntek meg, földi maradványait titokban kihantolták és ismeretlen helyre vitték.

A rendszerváltás után a lelkiismeret, amely előbb-utóbb megszólal, nem hagyta nyugodni a tettest és a szemtanút. Egy ilyen lelkiismeret-furdalásnak köszönhetően került nyilvánosságra, csaknem négy évtized után, hogy az atya nyugóhelye az ilosvai járási NKVD garázsában van.

Orosz Péter püspök újratemetése 1992. augusztus 28-án, halálának 39. évfordulóján volt Bilkén. Meggyalázott hamvai a bilkei templom udvarán lévő kápolna oltárában találtak végső nyugalomra.

Nagy öröm egy szentéletű emberrel találkozni, mert valóban az Isten ragyogását vetíti ránk vissza, egész életvitelével másokat is Istenhez vezet. Ilyen volt Orosz Péter atya: élete egyetlen célját abban látta, hogy hirdesse Isten országát, elhintse a lelkekben a hit, a remény, a szeretet erényeit. Ezt a célt az Isten és az emberek iránti végtelen szeretetével valósította meg. Mindenkit egyformán szeretett, legyen az magyar, orosz, ukrán, katolikus, protestáns vagy ortodox.

Orosz Péter atyának nem volt magánélete. Lakását megosztotta a hajléktalanokkal, mindenét, sokszor még az utolsó darab kenyérét is az éhezőknek adta. Kabátját, ruháját, cipőjét, sőt, volt olyan eset, hogy még az ingét is levette magáról és odaadta a rászorulóknak.

Mintha nem is a földön élt volna. Nem félt semmitől és senkitől, semmihez sem kötődött itt a földön. Egy alkalommal azt mondta, hogy ha elfognák, és Szibériába vinnék, még oda is örömmel menne, hiszen ott is emberek élnek, akik Jézus örömhírére áhítoznak.

Orosz Péter atya rendkívüli, szent ember volt. Nem volt benne sem irigység, sem hiúság, sem becsvágy. Soha semmivel nem dicsekedett, végtelenül szerény, alázatos volt, nem tartotta magát különbnek másoknál.

Híveinek jó pásztorja volt. Az üldöztetések, a megpróbáltatások nehéz éveiben az illegálitásból rövid levélkéket, üzeneteket küldött pásztor nélkül maradt híveinek. Bátorította őket: „Ne hátráljatok meg, ne hagyjátok el hiteteket, ne menjetek azok után, akik olyan gyorsan elhagyták az Egyházat!” Ezek az üzenetek szájról szájra terjedtek, a hívek érezték a jelenlétét, atyai gondoskodását.

HRABÁR TAMÁS
borzsovai görög katolikus lelkész

P. S. Az egyház megkezdte Orosz Péter püspök boldoggá avatásának perét, és engedélyezett egy kilencedet és egy imát mielőbbi megdicsőülésére. Az eltelt idő alatt sok visszajelzés érkezett az imák csodálatos meghallgatásáról.

Hartman Ernő gyermekgyógyász

Dr. Hartman Ernő 1913-ban született Beregszászban. A helyi gimnáziumban érettségizett 1933-ban. 1938-ban avatták orvossá a Prágai Károly Egyetem orvosi karán. Hivatását segédorvosként kezdte, majd az 1936-ban felépült modern városi kórház gyermekgyógyászként folytatta praxisát.

Elutasítva egy tucat kecsesgető ajánlatot, 1945 nyarán tért vissza városunkba sok megpróbáltatás és emberfeletti szenvedés után a dachau koncentrációs tábor poklából.

1946-ban a város főorvosaként, kiváló hozzáértéssel, óriási lelkesedéssel, szaktudással, az akkori szűkös lehetőségekhez képest kitűnően szervezte újjá a lakosság egészségügyi ellátását.

1951-től a beregszászi rendelőintézet gyermekgyógyászati osztályának vezetője volt.

Kárpátalján elsőként szerezte be (hogyan is csatornákon, és kinek a segítségével, azt sosem árulta el) az akkor még nagyon kis mennyiségben előállított gyermekbénulás elleni Sabin-féle oltóanyagot, hogy az arra rászoruló gyerekek védőoltásban részesülhessenek. Ezzel több ezer gyerek életét mentette meg. Kárpátalja viszonylatában a Beregszászi járásban volt a legkevesebb gyermekbénulásos megbetegedés és az ebből következő elhalálozások száma.

Kimeríthetetlen energiával szervezte, irányította, segítette a tanácsadó, megelőző, gyógyító munkát. Gyermekszerelete, mély humanuma áthatotta egész életét és orvosi tevékenységét. A nap bármely szakában kész volt gyógyítani a Kárpátalja más járásaiából érkezett kis betegeket is. A gyermekhalandóság Kárpátalján a Beregszászi járásban volt a legalacsonyabb. Széles körű szakmai és baráti kapcsolatban állt a szomszédos országok vezető gyermekgyógyászaival. Felülmúlhatatlan, avatott szakértője volt a rejtett, veszélyes szívrendellenességeknek, magasan képzett gyógyítója és kutatója a gyermekreuma kardiológiájának, kutatásai eredményeiről számos tudományos fórumon számolt be. Fáradhatatlanul tanulmányozta a racionális gyermektáplálkozás lehetőségeit, tapasztalatait átültetve a gyakorlatba. Megkülönböztetett figyelemmel vizsgálta a gyermektápszerekben található különböző nyomelemek hatásait a fejlődő gyermek szervezetére. Észrevételeit főleg a Gyermekgyógyászat, a Kínder Arzt című szaklapokban tette közzé, az akkor még tudományos szenczációknak számító publikációival legalább 15–20 évvel megelőzve korát.

Am őt sem kímélték meg az átkos múlt ármányai, különben sem tartozott az akkori hatalom kegyeltjei közé. Őszinte, egyenes, gerinces, talpigbecsületlen ember lévén nem volt hajlandó túlideológizált kórházi kimutatásokat adni, ami a kórházi vezetőséggel szemben nem kevés nézeteltérésre adott okot. Ennek következményeként e nagy tapasztalatú, hatalmas tudással rendelkező, négy európai nyelvet beszélő orvost a hatvanas évek elején körzeti orvosi állásba helyezték.

Azon kevesek közé tartozott, akik életük folyamán mindvégig töretlenül megőrizték méltóságukat, tisztaságukat ebben a tisztának nem mondható világban. Magatartása, szerénysége, segítőkészsége mind-mind példa arra, hogy hangzatos tudományos rangok nélkül is sokat lehet tenni, ha szeretjük az embereket. Élete legyen példa — adjon erőt a csüggedőknek, reményteleneknek, segíteni akaróknak.

Egyrendkívüli embert, a medicina egyik legkiválóbb személyiségét tettünk el 1973-ban, egy olyan férfit, aki élete folyamán példát mutatott emberségből városunk történelmének leginkább próbára tevő, sokszor deformáló időszakában. A betegek sorsáért aggodó, az igazi orvos személyének volt a megtestesítője. A gyermekgyógyászat óriása volt, szerénysége, szakmai alázata megtartotta őt azon az úton, amelyen elindult. Nevét örökre beírta városunk történelmébe. Amikor városunk kiváló fiára emlékezünk, egyben emlékezünk arra a korabeli, jelentős létszámú zsidó közösségre is, amely számottevően hozzájárult városunk gazdasági, kereskedelmi és ipari felvirágoztatásához, fellendítéséhez.

DR. BALOGH JÓZSEF

A díszpolgár — szülővárosáért

ÖNZETLEN SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

Beregszászi Olga színésznő szülővárosa nevét választotta művésznévként. Az Ungvári Zeneművészeti Szakközépiskola elvégzése után a Moszkvai Színművészeti Főiskolán folytatta tanulmányait. 1974-től Magyarországon él, színésznő a budapesti Madách Színházban, a kaposvári Csiky Gergely Színházban, a budapesti Ifjú Közönség Színházban. Az utóbbi években már nemcsak a magyarországi közönséget kápráztatja el csodálatos tehetségével, de a világ számos országában is fellép. Repertoárjában szerepelnek orosz, ukrán és kárpátaljai dalok is. 1998-tól rendszeresen támogatja szülővárosát, annak iskoláit, jótékonyági szervezeteit, nyugdíjasait. Jelentős támogatásban részesítette többek között a Benei Gyermekotthont, a Beregszászi Bencelakásos Iskolát, a Thábita Öregek Otthonát, a Bethlen Gábor Beregszászi Magyar Gimnáziumot, a Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Osztályát, a Beregszászi Járasi Rökkantak Szövetségét és sok más szervezetet és intézményt.

Minden év december elején a művésznő jótékonyági koncertet tart Budapesten "100 perc — 100 nyugdíjasnak" jelmonddal. A jótékonyági koncerten befolyt pénzüsszeget a színésznő a beregszászi nyugdíjasoknak adja nemzetiségi és vallási hovatartozásuktól, politikai nézeteiktől függetlenül és bármilyen megkülönböztetés nélkül. Immár hagyományosan a Beregszászi Művészeti Iskolában megrendezésre kerülő karácsonyi ünnepségen Beregszászi Olga is fellép, majd átnyújtja a nyugdíjasoknak az ajándékát: 10-10 ezer forintot fejenként.

A művésznőt, megköszönve e sok-sok önzetlen cselekedetet, a városi tanács Beregszász díszpolgárává avatta (a képen Gajdos István polgármesterrel).

— Mit jelent Önnek szülővárosa díszpolgárának lenni?

— Fantasztikus érzés. Soha nem gondoltam volna, hogy az, amit csinállok, az a városért is van, hiszen én az emberekre gondoltam, gondolok. Szívet melengető dolog ez, boldog vagyok. Természetesen folytatom, amit elkezdtem. Ha Isten is úgy akarja, karácsony előtt idén is sor kerül Budapesten a jótékonyági koncertre.

Tulajdonképpen amióta kiköltöztem Magyarországra, azóta lehetőségeimhez mérten segítek a rászorulókon.

— Sok innen elszármazott embernek van hasonló jó sora, mint Önnek, mégsem tartják szívügyüknek a segítségnyújtást. Ön ezt másképpen gondolja. Miért?

— Hogy miért? Felvettem a város nevét, és mélyen érintenek az itt történtek, főleg az emberek sorsa. Most, 33 év után érzem úgy, hogy biztosan eljön az az idő is, amikor azt mondják: Olgika, köszönjük, már nincs szükség a segítségre. Ezt szeretném megérni, megélni.

H. CS.

Vízumügyek: a szakember tájékoztat

Több olvasónk kérésére dr. Váncsa Julianna, a Magyar Köztársaság Ungvári Főkonzulátusa beregszászi ügyfélszolgálati irodájának konzulja a vízumokkal kapcsolatos tudnivalókról ad tájékoztatót.

— Iskolások csoportosan szeretnének Magyarországra utazni. Milyen vízumot igényeljenek?

— Csoportos pihenés, üdülés, táborozás céljából rövid tartózkodási idejű, ún. C típusú vízumkérelmet kell benyújtani minden egyes — kiskorú vagy nagykorú — személy számára. Ki kell tölteni a vízumkérelmet, melyre 6 hónappal nem régebbi fénykép kell ragasztani. Az érintett kiskorúak útlevelének legalább egy hónappal tovább kell érvényesnek lennie, mint az igényelt vízum érvényessége, vagyis a hazautazás időpontja. A kérelemhez csatolni kell a csoportos utazást tervező intézmény részéről a magyarországi tartózkodás tervét (időpontok, szálláshely), valamint az együtt utazók névsorát.

A kiskorúak részére a fenti iratok benyújtásán kívül a kiskorúak külföldre viteléről szóló, Ukrajna és Magyarország által is aláírt többoldalú nemzetközi szerződés alapján feltétlenül szükség van a gyermek születési anyakönyvi kivonatára (keresztlevelére), valamint a felügyeletet gyakorló szülők közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatára, hogy a gyermeknek a csoportot kísérő felnőttel történő utazásához hozzájárulnak.

A Magyar Köztársaság konzulja az ukrán állampolgárságú kiskorúak vízumügyének megkönnyítése — és az eljárás olcsóbbá tétele — érdekében azt a gyakorlatot folytatják, hogy ezen két iratnak (keresztlevelével, szülői beleegyezési nyilatkozattal) hitelesített magyar nyelvű fordítását nem kéri a C típusú vízumkérelem esetében, hanem az eredeti ukrán nyelvűeket is elfogadják, ezeket másolatban csatolni kell a kérelemhez. Fontos tudni, hogy az eredeti iratokat a határ átlépésekor be kell mutatni.

— 2008. január 1-je után lesz-e C típusú vízum? Ha

lesz, milyen formában? Milyen papírokat kell hozzá benyújtani?

— A terveknek megfelelően Magyarország 2008. január 1-jétől tagja lesz a Schengeni Egyezménynek, és az Ungvári Főkonzulátus ungvári és beregszászi ügyfélszolgálat is schengeni C vízumokat fog kiadni. Ez azt fogja jelenteni, hogy az itt kiadott schengeni vízum az egyezmény többi tagállamába történő beutazásra is feljogosít majd. Az elmúlt év végén aláírták Ukrajna és az Európai Unió közötti vízumegyezményt, amelyben szabályozva van a vízumigénylés módja. Az egyezmény szerint az ukrán állampolgároknak kedvezményes összeget, 35 eurót kell majd fizetni, ám lesznek olyanok, akik ingyenesen adhatják majd be kérelmüket. Így például ingyenesen kaphatnak vízumot a diákok, a nyugdíjasok, a sportolók, a művészeti csoportok, az újságírók.

Emellett megmaradnak a már korábban is ismert tartózkodási vízumok és az azokhoz kapcsolódó eljárások, természetesen marad a nemzeti vízum is. A már kiadott, 2008. január 1-jét meghaladó érvényességű magyar C típusú vízumok az azokon szereplő érvényességi idő végéig feljogosítanak az eddigi feltételekkel beutazásra, de csak Magyarország területére.

A schengeni C vízumkiadási gyakorlatunkat olyanná kell tennünk, mint amilyen a többi schengeni övezetbe tartozó országé. Ez „aprópénzre váltva” azt jelenti, hogy — a többi schengeni tagállamhoz és mostani vízumkiadási gyakorlatunkhoz hasonlóan — meg fogjuk vizsgálni a Magyarországra történő beutazás és az ott-tartózkodás feltételeit. A Schengeni Egyezmény tagállamaiban kialakult gyakorlat szerint a külképviseletek a vízumkérelem elbírálása során egyrészt a személyes beszélgetésre, az ún. konzuli

interjúra, másrészt az utazás célját és megalapozottságát hitelesen igazoló, ún. támogató dokumentumok bekérésére helyezik a hangsúlyt.

A vízumkiadás általános feltételei nem változnak a jelenlegi szabályozókban rögzítettekhez képest. A kérelmezett vízum érvényességi idejénél legalább három hónappal tovább érvényes, ép, sérülésmentes útlevél, hiánytalanul és — természetesen — a valóságnak megfelelően, pontosan kitöltött vízumkérdőív — hat hónappal nem régebben készült fényképpel — a kiindulási alap. Fontos továbbá az is, hogy a vízumkérdőíven minden kérdésre válaszolni kell. A schengeni gyakorlat alapvető követelménye, hogy a vízumkérelmeket személyesen kell beadni. Így mindjárt a beadáskor fel tudjuk tenni kérdéseinket az ügyfélnek.

Minden esetben azt kell vizsgálnunk, hogy a kérelem megfelel-e a beutazás és tartózkodás törvényben megszabott követelményeinek, ezért a vízumkérelmek mellé különféle támogató dokumentumokat kérünk. Minden vízumkérelemről a konzul egyedileg dönt. Megvizsgáljuk és ellenőrizzük a tartózkodás feltételeit, ehhez dokumentumokra van szükségünk, melyekből kiderül, hogy van szállása, van miből élnie az ügyfelünknek az utazás alatt. Fontos annak igazolása, hogy a vízumigénylő konkrétan milyen célból akar utazni, és hogy a kérelmező beutazásának és ott-tartózkodásának minden feltétele biztosított. Minél több támogató dokumentumot csatolnak a vízumkérelemhez, annál könnyebb a mi munkánk, és nagyobb az esélye annak is, hogy hosszabb időtartamra kapják meg a C típusú vízumot.

Az utazás céljával és körülményeivel kapcsolatban felmerülő kétely esetén a konzul köteles olyan további támogató dokumentumokat is bekérni, amelyek alapján az ellenőrzést elvégezheti. A szükséges támogató dokumentumokról az ügyfél az elbírálás során részletes tájékoztatást kap.

— Milyen meghívólevelet kell benyújtani a vízumkérelemhez, ha egy kulturális szervezet képviselője kulturális rendezvényre hivatalos?

— A kulturális célú utazás érdekében rövid tartózkodási idejű, ún. C vízumkérelmet kell benyújtani minden egyes — kiskorú vagy nagykorú — személy számára. A vízumkérelmet személyesen kell benyújtani és dokumentumokkal alátámasztani. Ehhez a következőket kéri a konzulátus.

A meghívó szervezetnek meghívólevelet kell küldenie, többek között az alábbi részletekre is kitérve a meghívásra vonatkozóan:

- a rendezvény időpontja, többnapos rendezvénysorozat esetén időtartama;

- * a rendezvény helyszíne;
- * a rendezvény programja;
- * a meghívottak névsora;
- * a résztvevők esetleges

költségtérítési kötelezettsége (ha nincs, akkor azt is bele kell foglalni a meghívóba, hogy a résztvevők számára ingyenes).

A meghívólevelelen túlmenően szükséges még többnapos tartózkodás esetén a lefoglalt szállás igazolása, valamint az egyéb költségek finanszírozásának igazolása, amennyiben vannak ilyen költségek (pl. egyénileg történő utazás költsége, programra való belépődíj, önköltséges étkezések stb.).

Amennyiben a meghívottak között gyerekútlevéllel utazó kiskorú is szerepel, az általában megkívánt iratok benyújtásán kívül feltétlenül szükség van a kérelmező születési anyakönyvi kivonatára (keresztlevelére) és a felügyeletet gyakorló szülők közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatára, hogy a gyermek utazásához hozzájárulnak.

Kérjük, időben adják be kérelmüket a konzulátusra, azt javasoljuk, hogy legalább két héttel az indulás előtt, mert így még akkor is lesz elég idő a vízum kiadására, ha esetleg a kérelemhez csatolandó támogató dokumentumok közül valamelyik hiányzik és pótolni kell.

Humanitárius megállapodás Ukrajna és Magyarország között

Az első lépéseket már megtették

A közelmúltban Viktor Juscenko, Ukrajna elnöke Budapesten folytatott tárgyalásokat. Ezek egyik eredménye, hogy az ukrán államfő Solyom László köztársasági elnökkel közös nyilatkozatot írt alá, amelyben többek között ez szerepel: „megállapodtunk az Ukrajna területén elesett magyar áldozatok, illetve Magyarország területén elesett ukrán áldozatok közös azonosításában, nyughelyük feltárásában, emléküik méltó megőrkítésében”.

A megállapodásról szóló jegyzőkönyvet Vitalij Kazakevics, az Ukrajna Kormánya Mellett Működő a Háborúk Áldozatainak és a Politikai Üldözöttek Emlékének Megőrkítését Intéző Állami Tárcaközi Bizottság felelős titkára és dr. Holló József altábornagy, a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma Hadtörténeti Inté-

zetének és Múzeumának főigazgatója írták alá (a képen).

Dr. Holló József és kísérete nemrég Ukrajnába látogatott, hogy felkeresse a magyar hadifoglyok és internáltak nyughelyeit. Jártak többek között Rovnóban, Lembergben, Ivano-Frankivszkban, Tęcson, Beregszászban, Dercenben. Szinte minden helyszínen hivatalos tárgyalásokat folytattak.

„A sírokban nincsenek győztesek és vesztesek”

Ukrajnában tartózkodása idején Dr. Holló József altábornagyot, a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma Hadtörténeti Intézetének és Múzeumának főigazgatóját, útjának céljáról kérdeztük.

— A magyar-ukrán hadisírgondozó tevékenység jogi formái közül ki kell emelni azt az alapszerződést, amely 1996 áprilisában íródott alá Kijevben. Ennek alapján indítottuk el néhány évvel ezelőtt az ukrán projektet.

A magyar hadisírgondozó tevékenység eddig főleg Kárpátalja környékére, a magyar-lakta vidékekre korlátozódott. A közelmúltban viszont találkoztunk és megbeszélést folytattunk Vitalij Kazakevicsel, az Ukrajna Kormánya Mellett Működő a Háborúk Áldozatainak és a Politikai Üldözöttek Emlékének Megőrkítését Intéző Állami Tárcaközi Bizottság felelős titkárával. Ezt követően úgy döntöttünk, kiszélesítjük tevékenységünket egész Ukrajnára.

— *Mi mostani látogatásuk célja?*

— Ellenőrző és tervező körúton vagyunk. Jártunk Lembergben, Rovnóban, megbeszélést folytattunk a partnerszervezet vezetőjével. Szlavutában közös gyűjtőtemetőt szeretnénk létrehozni, mely — ha minden jól megy — hamarosan átadásra kerül. Tudva-lévő, hogy a térségben számos hadifogoly-láger létezett, s a katonatemetőkben német és magyar hadifoglyok is nyugszanak. Tulajdonképpen ennek kapcsán jött létre az a

megállapodás, aminek értelmében Ukrajnában két gyűjtőtemetőt hozunk létre (egyet Szlavután, egyet pedig Dercenben), melyek a hadifogságban meghalt magyar katonák emlékét fogják őrizni.

Rovnóban és Lembergben a magyar kulturális szövetség tagjaival találkoztunk, akik segítségünket kérték a jablonszki katonatemető létrehozásához. Megtekintettük az általuk tervezett emlékmű vázlatát, aminek kivitelezéséhez természetesen támogatást nyújtunk.

Ivano-Frankivszkban — ahol korábban több mint száz magyar katonának megsemmisítették a sírját — szintén tárgyalásokat folytattunk az ott élő magyarokkal. A területen egy emlékoszlopot szeretnénk elhelyezni, melyre felvésetjük katonáink neveit.

Jártunk Nadvirnán is, ahol egy kis javítást kell végrehajtanunk, ugyanis a helyi emlékmű valamilyen oknál fogva (nem feltételezек szándékosságot!) megrongálódott. Ott egyébként 193 katonánk van eltemetve. A helyreállítást támogatja a volt polgármester is, aki építési vállalkozóként segít nekünk.

Az Első Királyi Honvéd Hegyi Vadász Zászlóalj 123 katonája Szridnyij Berezovban

van eltemetve. A kis falucskában barátságosan fogadtak bennünket. Itt nem folytattunk hivatalos tárgyalásokat, csupán elbeszélgettünk a helyiekkel, és a legnagyobb csodálkozásomra sokan még mindig emlékeztek a magyarokra.

Nyilvántartásunk lehetővé teszi, hogy minden sírt megtaláljunk, annak ellenére, hogy mára ezen a területen már nincs temető. 1944-ben ugyanis komoly vázlatokat készítettek: még a kereszt sorszáma is fel van tüntetve. Az adatbázis tehát jócskán megkönnyíti a munkánkat.

Tęcson is megpróbáljuk feltérképezni elhunyt katonáink sírjait. Ebben szintén nagy segítséget kaptunk a helyiektől. Érdekesként említeném, hogy Tęcso környékén egy tóban egy magyar repülőgép roncsait találták meg. Nagy valószínűséggel a pilóta is a tó fenekén alussza örök álmát. Felszínre hozatalát, illetve újratemetését feltétlenül meg fogjuk szervezni: záros határidőn belül a hadszíntérkutató, a hadirégészeti osztály, valamint a hadisírgondozó iroda munkatársai megoldják a feladatot.

Dercenben előbb a polgármesteri hivatalban találkoztunk a képviselőkkel, élükön Máté Gyula polgármesterrel. A megbeszélésen részt vett Csengeri János, a beregszászi ügyfélszolgálati iroda vezető konzulja is, aki felajánlotta támogatásukat az ügyben. Megállapodtunk, hogy még ebben az évben hozzálátunk a gyűjtőtemető kialakításához.

A háború több mint 60 éve véget ért, de még mindig élnek az emberek emlékezetében az általa okozott szörnyűségek. Sajnos, egyre fogynak a szemtanúk, akik túléltek a háborút és információkkal tudnak szolgálni egy-egy temetőről, egy-egy sírhelyről. Ezek az adatok nekünk rendkívül fontosak. Éppen ezért sietnünk kell, hiszen a kedves öregemberek eltávoznak közülünk, és nem marad, aki meg tudja mutatni a terepet. Tehát gyorsított munkával kell létrehoznunk az említett két gyűjtőtemetőt Ukrajnában.

Tudomásunk szerint 352 láger létezett Ukrajna területén, melyekben magyar katonák is voltak hadifogságban. Rendkívül nagy a veszteségünk: eddig 13 800 elhunyt nevet ismerjük. Ha azokat is beleszámoljuk, akik a harcok során estek el, akkor 30-35 ezer katonát keresünk Ukrajnában. Nagy igazság, hogy katonáink csak akkor halnak meg, ha el tudjuk őket temetni. Közös európai lépés lehetne, hogy megbarátkozunk azzal a gondolattal, miszerint a halott katona már nem ellenség, és a sírokban nincsenek győztesek és vesztesek. Ebben az ügyben az emberségnek, a tisztességnek, a kegyeletnek kell érvényesülnie, ha ezeket meg tudjuk oldani, már megérte, hiszen jó utat választottunk. Nagyon sok munkánk lesz még, hiszen rengeteg elszámolnivalónk van. Éppen ezért az alírt szerződés-kiegészítésnek különös jelentősége van, hiszen általa korrekt együttműködés alakulhat ki, és legalább valamit tudunk törleszteni.

HEGEDŰS CSILLA

Határnyitásra várva

Nem könnyű feladat ma egy-egy település gondjait felvállalni, megküzdeni a fejlődés legkisebb lehetőségéért is. Pénzhiány, munkanélküliség, sőt még az égi-ek is nehezítik a falusi emberek életét.

Kovács Ferenccel, az ungvári járási Eszény polgármesterével többek között arról beszélgettünk, milyen célokot tűztek ki ebben az évben, mit sikerült eddig megvalósítaniuk, milyen problémákkal küzdenek.

— Sok mindent terveztünk, de minden tervünk megvalósítása anyagi lehetőségeinken múlik. Legfontosabb célunk az öt és fél kilométeres Tisza-töltés és a Tisza-híd befejezése. Reményeink szerint a töltéssel össze elkészülünk, és a falu lakossága ezután nyugodtan aludhat, nem kell majd fél-nünk az árvízről.

Nagy fejtörést okoz számunkra a személygépjármű és szállítása Végre valóra várt meg szeretnénk oldani ezt amár évek óta égető problémát. De sajnos úgy néz ki, hogy a közel jövőben még mindig nem sikerül, mert a környékünkön nincsen olyan vállalkozó, aki személyszállító teherautóval rendelkezne. Az év elején létrehoztuk a Tisza-melléki Önkormányzatok Társulását. Ezen belül az önkormányzatok polgármesterei vel szeretnénk megpályázni egy személyszállító autógépjármű megvásárlását, amely mind a hat községet — Kisdobrony, Nagydobrony, Tiszazöldet, Tiszazsárvány, Szalóka és Eszény — kiszolgálja. Ha sikerül lesz a pályázat, ez a gondunk megoldódhat.

— A közelmúltbansúlyos jégverés érte településüket. Milyen károk keletkeztek?

— Összeszámoltuk akárokat. Kint voltak a biztosítók is, s azoknak, akiknek van biztosításuk, megtérítik a veszteségeket. Sajnos nagyon kevesen éltek ezzel a lehetőséggel. De az a helyzet, hogy a legnagyobb kár a vetéseket érte. A gazdák egész évi befektetése odaveszett, hiszen a vetését senki nem biztosította. 647 porta van a faluban, s mind a 647 károsult. Ezt még jövőre is érezni fogják, hiszen a gyümölcsfákon lehet, hogy csak egy év múlva látszanak majd meg a sérülések. A helyszínre látogatót a járási közigazgatási hivatal elnöke is, aki azt mondta, ilyesmire nincs pénz elkülönítve. Mindenesetre a károkat felfeltűrtük, a jegyzőkönyvet leadtuk a járási hivatalos szerveknek, onnan továbbítják a megyeibe, azok pedig Kijevbe. Hogy lesz-e ennek eredménye, azt még nem tudom megmondani.

— Mi a helyzet a közintézményekkel?

— A lapos tetős építmények mind beáztak. Az iskola is ezek közé tartozik, tehát megszenvedte a vihart: az étkezde beázott, van, ahol le is szakadt a mennyezet. A kultúrház, valamint az óvoda sem járt jobban. Abban reménykedünk, hogy a helyreállításban segítségünkre lesz majd a járási közigazgatás.

— De az élet nem állhat meg...

— Így van. Szép hagyomány településünkön a falunaplalebonyolítása. Valószínűleg az idén is megrendezzük. Ott szeretnénk bemutatni az

újonnan megalakult focicsapatot. Már évek óta terveztük, hogy létrehozzuk, mert nincs, ami összefogja a fiatalokat. Nemrégiben sikerült. Részt veszünk a járási bajnokságban. A fiatalok lelkesek, és reméljük, hogy ez tovább fog fokozódni, hiszen tíz évig nem volt a településnek focicsapata, ami rosszul hatott az itt élőkre. Ketten foglalkoznak az ifikkel, illetve a felnőttekkel. Mezeket a református egyház jóvoltából kapott a csapat. Idővel szeretnénk más sportköröket is megalakítani, de ahhoz támogatókra lenne szükség.

— Továbbtervek?

— Múlt év júniusában községünkbe látogatót Szili Katalin, a magyar Országgyűlés elnöke. Beszélgetésünk során többek között felvetődött a kishatárforgalom beindítása a Tisza-hídon. Az elnök asszony megígérte, lépni fog az ügyben. Nemrég pedig Törzsök Erikával, a Miniszterelnöki Hivatal főigazgatójával találkoztunk, aki azt ígérte, meggyorsítja az említett ügyet. Mint mondta, reális esélyünk van rá, hogy megnyíljon a határ, hiszen a csapi átkelőt tehermentesíteni szeretnék. A Tisza-híd viszonylag új vasúti híd, ami egyáltalán nincs kihasználva: naponta egy, maximum két szerelvény halad át rajta. Elgondolásunk szerint a hídra lehetne terelni három tonnáiig a kisteherforgalmat, hiszen ezt Csap nem tudja fogadni. A többi feltétel is adott. A magyar oldalon felmérést folytatott a közlekedési minisztérium, s szintén arra a döntésre jutottak, hogy mindenképpen lehetséges a határ megnyitása. Beszélünk erről Szűcs Dezsővel, testvértelepülésünk, Tiszaszentmárton polgármesterével is. Ő is támogatja az elképzelést, ugyanis mindkét helység fejlődhetne általa. Arról nem is beszélve, hogy akkor a befektetők is jobban felkeresnék településünket, s ezáltal fellendülne az egész környék.

H. CS.

Találkoztak a Vérke-parti öregdiákok

Szép hagyomány, hogy az egykori Berégszászi Magyar Királyi Gimnázium diákjai minden tanév végén találkoznak, felelevenítik a régmúlt időköt, megemlékeznek azokról, akik már nem lehetnek közöttük.

Idén sem volt ez másként. Az öregdiákok a jelenlegi ukrán gimnázium épülete előtt gyűltek össze. A jelenlévőket Csanádi György Vérke-parti öregdiák köszöntötte.

— A platánfa újra összehoz minket, hiába csonkították meg, minden tavasszal kihajt, friss, zöld leveleket ereszt, és hívogat bennünket. Nosztalgikus érzés fog el, valahányszor itt, az egykori gimnáziumunk előtt sétálok: eszembe jutnak azok az évek, amelyek kitörölhetetlen emléket hagytak mindannyiunk emlékezetében. Nagyon hálás vagyok akkori tanárainknak, akik próbáltak segíteni a magyar diákoknak.

Sajnos egyre kevesebben gyűlünk össze a jó öreg platánfa alatt, ami elszomorít. De mi, akik itt vagyunk, megígérjük, hogy addig, amíg élünk, megtartjuk ezt a szép szokásunkat, és továbbra is találkozunk, visszaemlékezünk azokra a csodálatos diákevekre, a cserkész táborokra, a kirándulásokra, arra a számtalan eseményre, amit az akkori tanári kar szervezett a diákok számára. De vissza kell emlékeznünk Kerényi Gyuszi bácsira is, aki elsőként szervezte meg az immár tradícióvá vált találkozót.

Az egykori gimnazisták ezt követően egy-egy platánlevéllel a kezükben átsétáltak a Bethlen Gábor Gimnáziumba, ahol meleg szavakkal köszöntötte őket az iskola igazgatója. Szabó Árpád kihangsúlyozta: ha megvan a kezdet, lesz folytatás. Az utódok továbbviszik a szép kezdeményezést, és mindig szeretettel fogadják a Vérke-parti öregdiákokat. A gimnázium diákjai kis műsorral kedveskedtek a nagy elődöknek.

Köszöntő szavakat intéztek a megjelentekhez a volt gimnazisták: Rontó József, Harsányi Ferenc, Balászi Rozália, valamint Györfly István jelenlegi gimnáziumi tanár.

-hcs-

Amikor Petőfi Sándor Beregszászban járt...

1847 nyarán Petőfi Sándor hosszú útra kelt, menyasszonyához, Szendrey Júliához indult Koltóra, hogy a szülői tiltás ellenére feleségül vegye szerelmét.

1847. július 10-én Miskolcon és Sárospatakon keresztül érkezett Ungvárra. Másnap innen küldte XII. levelét Kerényi Frigyesnek, sebtében rögzítve abban úti élményeit. Ungvár nyomasztó hatást gyakorolt a költőre. Íme, hogyan írt erről:

„Ungvár egyébiránt nagyon komisz város. Pizkos és rendetlen. Eppen olyan, mint a részeg ember, ki pocsettába bukott, s most sárosan tántorog hazafelé.”

Nem is maradt sokáig Ungváron. Erről a következő, XIII. leveléből szerezhetünk tudomást, melyet már Beregszászban írt. Ungvárról útban Beregszász felé, Munkácson rövid pihenőt tartott.

„Míg kocsisom megkapatta lovait, én hirtelen megebédeltem, s siettem ki a státusbörtönné alakult várat megtekinteni, mely a várostól jó negyedórányira fekszik a róna közepén. A domb oldalán szőlőt termesztének, nem szeretnék a borából inni, azt gondolnám, hogy a rabok könnyeit iszom.”

Munkácson írta Petőfi „A munkácsi várban” című költeményét. Igaz, sok irodalomtörténész azt állítja, hogy ezt a verset nem Munkácson írta, hanem Beregszászban, s ez valószínű, ha figyelembe vesszük, hogy Munkácson csak rövid pihenőt tartott és éjszakára már a Vérke-parti városban szállt meg.

Július 12-én valószínűleg a délutáni órákban érkezett Beregszászba. Erre így emlékezik:

„Munkácsról egyjő etetés Beregszász. Közönséges mezőváros, van benne gót templom, megyeháza és magyar kocsmáros.”

Milyen lehetett akkor Beregszász? Már állt az Oroszlán vendégház, abban töltötte Petőfi a július 12-ről 13-ra virradó éjszakát. A város 375 házból állt, ebből 367 vályogból és fából, nyolc kőből épült. Már működött a posta és a városi nyomda. Beregszásznak aránylag fejlett kézműipara volt, 364 mestert tartottak nyilván. Különösen fejlett volt a fázekasság. A város minden évben hat kirakodó vásárt tarthatott, ezen kívül nagy vallási ünnepek előtt még hat úgynevezett „nagy piac” volt. Avásárok áruforgalma elég magas volt, azok bevétele 1200–1400 forint között mozgott. Összesen évenként átlag 150–200 ezer forint értékű áru cserélt itt gazdát. A városi kórház négy szobából állt, már működött az 1813-ban megnyitott gyógyszertár. A város hatóságos iskoláját 30 tanuló látogatta.

Petőfi elsősorban a római katolikus templomot említi Kerényi Frigyeshez írt levelében. A templom nem olyan volt, mint amilyennek ma látjuk, ugyanis egy évvel Petőfi beregszászi tartózkodása előtt lebontották a Nagy Lajos király korában épített Szent Mihály kápolnát. Tischler Albert tervei szerint akkor fejezték be a kuruc szabadságharc során megrongált templom helyreállítását. A megyeháza, amit Petőfi

látott, nem azonos a mostanival, hiszen az később épült. Hogy hol volt az a kocsmá, amiről a költő említést tett, nem tudjuk, de valószínűleg az Oroszlán vendégház vendégházában lehetett.

Itt írta Petőfi „Meleg dél van” című versét. Mindössze tizenkét soros ez a költemény, de méltán lehetünk büszkéek rá:

Meleg dél van itt kinn a mezőben,
Rakja a nap a tüzét erősen.
Meleg dél van, meglippen a madár,
A fáradt eb kiöltött nyelvvél jár.

Két lány gyűjtí ott a széna rendét,
Két siheder hordja a petrencét,
Hej de nem telik nagy kedvök benne,
Mert ilyenkor súlyos a petrence.

Legjobb dolga van most a királynak,
Vagy ott annak a gulyásbojtárnak;
Király pihen aranyos karszéken,
Gulyásbojtár kedvese ölében.

Beregszász, 1847. július 12.

Másnap, 1847. július 13-án a költő tovább indult. Hogy miképp, erről már a

Szatmáron keltezett XIV. úti levélből szerezhetünk tudomást:

„Folyó hó 13-án indultam Beregszászból oly rossz lovakon, amilyeneken még nem jártam idei utamban. Hajam fölmeredt a borzalom miatt, mikor e szerencsétlen gebéket megpillantám, de válogatnom nem lehetett, mert dolog ideje lévén, az egész városban nem kaptam más lovakat. Kétségbeesve ültem a szekérre, az igaz, hogy csak szeptemberben esküszöm, de azt hittem, hogy akkorára ide nem érek az élő csontvázakon. Hanem, barátom, a kétségbeesés csak úgy csal, mint a remény. E rossz csikók úgy idetettek egy nap alatt Szatmárba, hogy szénázabon telett arisztokratikus lovaknak is becsületére vált volna. Bizony-bizony mondom tinéktek, ne ítéljetek a külszínről, mert történni fog, hogy nem leszen igazságotok.

Badaló mellett, Bereg és Szatmár megye közt jöttem át a Tiszán, a szép Tiszán. Ugy szeretem e folyót!”

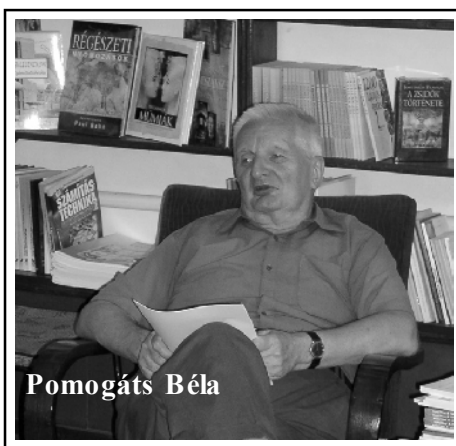
Petőfi útja tehát 1847. július 1-től 13-ig, 13 napig tartott Pestről Koltóra. Vidékünkön két éjszakát és egy napot töltött, egyre nagyobb tempót diktálva magának. Hiszen július 12-én szekéren több mint 83 kilométert tett meg, s közben szakított időt arra is, hogy megírjon két verset és egy úti levelet. Beregszászról a költő valószínűleg Búcsút, Asztélyt, Macsolát és Csomát érintve jutott el a badalói révig. A badalói református templom falán a 30-as években emléktáblát avattak Petőfi itt-tartózkodása emlékére. Évtizedeken át ez volt az egyetlen Petőfi-emlékhely a Beregszászi járásban.

Beregszászban Dalnay Árpád, a KMKSZ járási szervezetének akkori elnöke vetette fel először egy Petőfi-emléktábla elhelyezésének gondolatát az egykori Oroszlán vendégház falán. Ortutay Zsuzsa és Horváth Anna el is készítették azt, de felavatását éveken át különböző ürügyekkel halogatták az illetékes hatóságok. Végül 1987. november 28-án helyére került az emléktábla, avatására több százan jöttek el.

Körösi Tamás rövidesen elkészítette Petőfi Sándor szobrát. Avatására 1991. március 15-én, Nemzeti ünnepünkön került sor. Később egy garázda egyén megrongálta a szobrot, letörte jobb karját. A szobrot magas talapzatra emelték és újraavatták. Azóta itt jönnek össze a beregszásziak, hogy megemlékezzenek Petőfi születésnapjáról, itt tartják a március 15-i ünnepséget, a Vérke-parti öregdiákok összejöveteleit.

Csanádi György: „Sorsfordító évek sodrásában” című könyve nyomán

Emlékkonferencia Beregszászban

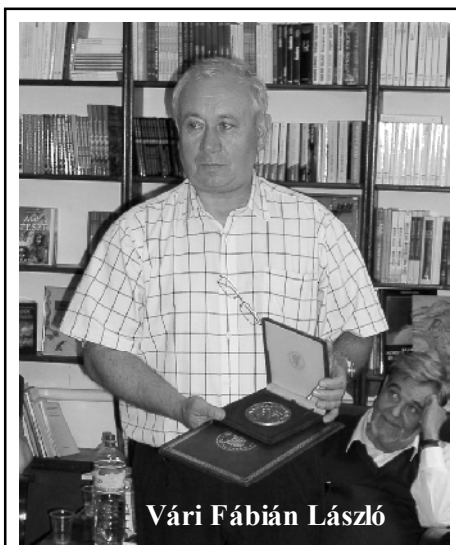

Pomogáts Béla

A közelmúltban az UMDSZ, a MÉKK, az Együtt, a MIKICS, az Intermix Kiadó, a Szülőföld Alap, a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága — Anyanyelvi Konferencia szervezésében Kovács Vilmos-emlékkonferenciát tartottak a beregszászi Bereg könyvesboltban. A könyvbemutatóval egybekötött megemlékezésre a költő születésének 80. évfordulója alkalmából meghirdetett Kovács Vilmos-év rendezvénysorozatának keretében került sor.

A rendezvényt Dupka György, a MÉKK elnöke nyitotta meg, aki köszöntötte a jelenlévőket és bemutatta a vendégeket: többek között Pomogáts Bélát, az Anyanyelvi Konferencia elnökét, S. Benedek András író, Gortvay Erzsébet egyetemi tanárt, Vári Fábián László József Attila-díjas költőt, Barzsó Tibort, az Együtt irodalmi folyóirat szerkesztőjét, a kárpátaljai magyar irodalom több jeles képviselőjét.

Juhász Sándor egyetemi hallgató elszavalta Kovács Vilmos Testamentum című versét, majd Dupka György ismertette a költő életútját. Kiemelte: Kovács Vilmos a XX. század második felében meghatározó alakja volt Kárpátalja irodalmi és politikai életének.

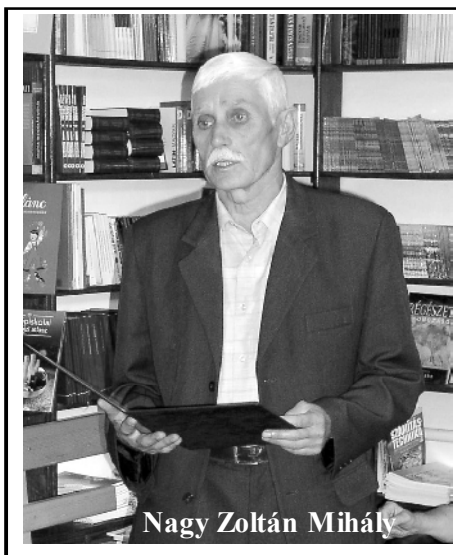

Vári Fábián László

Ezt követően Zubánics László történész, a Beregi Hírlap főszerkesztője szólt a jelenlévőkhöz, aki elmondta:

— A harmincas nemzedék képviselőjeként sajnos nem volt szerencsém személyesen ismerni Kovács Vilmost, de tanárként irodalmi örökségét a magyar irodalomórákon tanítványaimmal többször is áttekintettük.

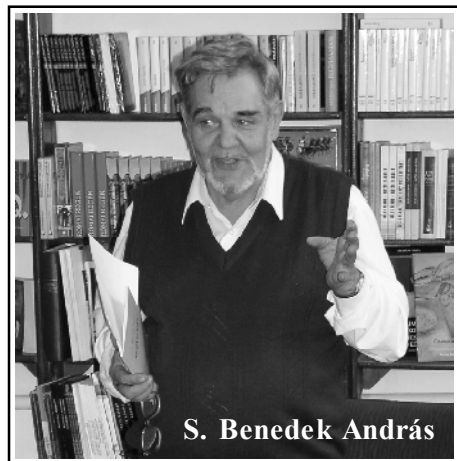
Kovács Vilmos munkája, ha terjedelmében nem is, de történelmi jelentőségében és főképp moráljában legalább olyan fontos volt, mint Kós Károlyé vagy Fábry Zoltáné. Az író-költő munkája során igen hamar megtapasztalta: más az írástudói felelősség, és megint más a hatalom parancsa. A hruscsovi idő szabadabbnak tetsző légkörében fogant, a mából nézvést fölöttébb óvatosnak látszó krónikáját (Holnap is

Nagy Zoltán Mihály

élünk, 1965) a fölfelé pislogó túlbuzgóság meg a félmúlt árnyaitól mindig rettegő rosszakarót gáncsolta el. Esztendő múltán a szerzőt s példájára tekintő fiatalabb barátait — a három-négy évet élt Forrás Stúdió tehetséges alkotóit — is elnémitották, így a kárpátaljai olvasónak a pártlap magyar fordításával vagy Balla László ifjúsági tantörténeteivel és termelési riportjaival kellett jobbra beérnie; a félelem nélküli beszéd s vele a vallomás ideje csak a verses Testamentumát hátrahagyó Kovács Vilmos halála után jó évtizeddel jött el.

Vári Fábián László hangsúlyozta, hogy Kovács Vilmos halála jelentős veszteség a kárpátaljai magyar irodalom számára. Életpályája példaértékű a ma élő magyar írók és költők számára. Afelszólaló örömmel konstatálta, hogy Kovács Vilmos személye elevenen él a kárpátaljai magyar köztudatban. Ma élő költőtársai gondoskodnak arról, hogy szellemét, gondolatait frissen tartsák, és közvetítsék azok felé a fiatalok felé, akik már nem ismerhették őt.

S. Benedek András

Pomogáts Béla Kovács Vilmos költészetéről előadásában a költő verseit elemezte. Kiemelte, hogy Kovács Vilmos műveiben bátran véleményezte korának politikai intézkedéseit, a vidéki emberek hányatott sorsát.

S. Benedek András Kovács Vilmos és a Forrás-nemzedék címmel tartott előadást. Az irodalomtörténész barátként emlékezett vissza a költőre.

Barzsó Tibor a Holnap is élünk című regény első kiadásának viszontagságairól, az akkori kor elvárásainak megfelelő cenzúrázásáról szólt.

Nagy Zoltán Mihály József Attila-díjas író Kovács Vilmos küzdelme egy lakhatóbb világról című előadásában osztotta meg gondolatait a hallgatósággal a pályatársról.

Az irodalmi beszélgetésbe átmenő előadássorozatba bekapcsolódott Gortvay Erzsébet, aki a regény egyetemi megvitatásában részt vevő bizottság tagjaként emlékezett a kötet első kiadásának körülményeire. A felvetett témákhoz hozzászólt Csanádi György, az egykori Vörös Zászló című lap főszerkesztője, Fodor Géza költő. Vári Fábián László részleteket olvasott fel Kovács Vilmos egyik, Drávai Gizellához írt leveléből.

A rendezvény során bemutatásra kerültek az Intermix Kiadó által 2007-ben megjelentetett könyvek: Ma kiáltsatok. Kovács Vilmos válogatott versei, Kovács Vilmos: Holnap is élünk. Regény és elbeszélések.

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség a Kovács Vilmos-emlékévé kapcsán arról döntött, hogy a Kárpátaljai Magyar Nívódíjak sorában „helyet foglaló” Kovács Vilmos Irodalmi és Kulturális Nívódíjat 2007-ben irodalmi tevékenységének elismeréséül Vári Fábián László költőnek adományozta. A laudációt Zubánics László tartotta, a díjat Gajdos István, az UMDSZ elnöke adta át a kitüntetettnek.

A konferenciát követően a résztvevők megkoszorúzták Kovács Vilmos szülőfalujában elhelyezett emléktábláját.

SZEMERE JUDIT
A szerző felvételei

„Utaid, Uram, ismertesd meg velem!”

2007. július 4–8. között rendezték a Kárpát-medencei Magyar Református Középiskolák XII. Találkozóját, amelynek a Técsői Református Líceum és a Técsői Református Egyházközség adott otthont. Ez a találkozó 1995 óta ad lehetőséget a közös lelki épülésre, egymás örömeinek és gondjainak megismerésére, valamint egy-egy tájegység kulturális, természeti és történelmi értékeinek felfedezésére.

A patinás Máramaros megyei koronavárosban 38 református középiskola 150

diákja és tanára jött el az anyaországból, Erdélyből, a Felvidékről, valamint Kárpátaljáról. Az ünnepélyes megnyitót a técsői Árpád-kori templomban tartották, ahol Zán Fábian Sándor, a Kárpátaljai Református Egyházkerület püspöke hirdette az ígét, László Károly técsői lelkipásztor, Ambrus Pál, a técsői líceum igazgatója, valamint Kovács János, a város polgármestere üdvözölte a nagyszámú vendégeket és a vendéglátókat. A megnyitót követően megkoszorúzták a técsőiek büszkeségét, az 1896-ban felavatott Kossuth-szobrot, majd Szöllősy Tibor író helytörténeti előadást tartott Técső és a Felső-Tisza-vidék természeti, történelmi és kulturális értékeiről.

A délutáni órákban érdemi eszmecserére ültek egybe a küldöttségek vezetői, amelynek során terítékre kerültek közös gondjaik, céljaik. Késő délután a várossal és környékével ismerkedtek, majd este Kálmán Attila tatai igazgató tartott előadást diavetítéssel egybekötve.

Pénteken és szombaton egész napos kirándulást rendeztek a vendéglátók: ellátogattak Aknaszlatinára, Európa közepébe, Rahóra, a Tatár-hágóra, megcsodálták a rohamtempóban épülő bukoveji síparadicsomot.

Szombaton a magyar történelem jelentős eseményeinek helyszíneit keresték fel: Zrínyi Ilona munkácsi várát, a Szolyvai Emlékparkot, a Vereckei-hágót, ahol elhelyezték a megemlékezés, a kegyelet koszorúit. A kirándulások során lehetőség volt vásárlásra, személyes kapcsolatok kialakítására, focizásra, fürdőzésre, éneklésre, tánagra.

Szívhez szóló volt a vasárnapi istentisztelet, László Károly lelkipásztor igehirdetése, amelyben visszaemlékezett a valamikori técsői református iskola megszűntetésére, az utolsó tanári jegyzőkönyv utolsó bejegyzésére: „Utaid, Uram, ismertesd meg velem!” (25. zsoltár 4. vers).

Isten csodálatos módon igazolta vissza az ősök hitét: a Técsői Református Líceum jelmondata, és egyben a találkozó vezérigéje lett ez a könyörgés.

A négynapos együttlét zárónyilatkozat elfogadásával tette felelhetetlenné a Magyar Református Középiskolák XII. Találkozóját és a résztvevők köszönettel fogadták el a kaposvári Lorántffy Zsuzsanna Református Általános Iskola és Gimnázium meghívását 2008 júliusára, a következő találkozó helyszínére.

A rendező iskola és gyülekezet mellett köszönet illeti a találkozó anyagi támogatásáért és szervezéséért a Magyarországi Református Egyház Zsinatát és Oktatási Irodáját. Anyagi és természetbeni támogatásukkal elősegítették a rendezvény sikeres lebonyolítását: a Técsői Polgármesteri Hivatal, a Nagydobronyi Református Szeretothon és Líceum, a Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Központja, a Técsői Hollósy Simon Középiskola, a Dorcas Segélyszervezet, a vendéglátó tanárok, diákok, a kisegítő személyzet.

TUDÓSÍTÓNK

A képeken: a találkozó megnyitója; a csonka Tisza-híd Técsőnél.

A természet kincseitára

A közelmúltban látott napvilágot Lukács Károly és Lukács János: „Aknaszlatina a só, a víz és a levegő kincseitára” című könyve. Örömmel vettem a kezembe a csinos kötetet. „Aknaszlatina a Kárpát-medence egy igen érdekes, figyelemre méltó községe. Elsősorban sóbányáiról nevezetes. Több mint 3500 évvel ezelőtt itt már sót termeltek...” – írják a szerzők az ajánlásban.

– Ez a szerény kötet több évtizednyi kutatómunka eredménye – mondta Lukács Károly, miután végigvezetett az Aknaszlatinai Sóbánya múzeumának hat termén. – Azt is mondhatnám – folytatta –, hogy időrendi sorrendbe szedett ismertetője annak, amiről a múzeum kiállítási tárgyai „mesélnék”. Még aktív memökként a 60-as években kezdtem gyűjteni mindazt, ami a múzeumban látható. Ma már több mint ötezer kiállítási tárgy van itt, valamennyi tanúja múltunknak, mindegyik a sóbányászattal, a településsel kapcsolatos. Jövőre ünnepeljük múzeumunk fennállásának 25. évfordulóját. Voltak a múzeum múltjában sötét napok, hiszen ki is rabolták azt, anyagi gondok is jelentkeztek. De nem ezen van a hangsúly. A fontos az, hogy óriási az érdeklődés: felkeresnek bennünket Magyarországról, Csehországból, Angliából, Izraelből, hogy csak néhány példát említsék. Minderről több mint hétszáz bejegyzés árukkodik – mutat rá a vas-tag emlékkönyvre.

– A kiállítási tárgyak egyedi, felbecsülhetetlen értékek, mondhatnám szakmai és művészettörténeti kincsek. Mi módon kerültek a múzeumba?

– Mindent helyben gyűjtöttünk és gyűjtünk, valamennyi tárgy Aknaszlatina lokálpatriótáinak felajánlása. Éppen a napokban kaptunk egy csodálatosan himzett ol-tárterítőt, amelyet valamikor a Ferencbánya kápolnájában használtak. A múzeum jelenlegi állapotának kialakításához nagy segítséget kaptunk az Ungvári Honismereti Múzeum, valamint az Ungvári Egyetem történelmi tanszéke munkatársaitól, személyesen dr. Kobály Józseftől, aki régészeti feltárási során kőkorszakbeli települést és tárgyakat talált Aknaszlatinán.

– Hogyan tovább? – teszem fel a kérdést Lukács Károlynak, akinek a múzeum az élete.

– Szeretnénk a kiállítási tárgyakat gyarapítani, mindenki számára elérhetővé tenni. Üzenem a Kárpátaljai Hírmondó olvasóinak is: jöjjenek Aknaszlatinára, tanulmányozzák nagyszerű múltunkat, múzeumunk aijtája mindenki előtt nyitva áll.

Lukács Károly igazat mondott. Én magam is többször megtapasztaltam, hogy Aknaszlatinán mindig nagy szeretettel fogadják a látogatókat. Mindazokat, akik szívesen kirándulnak a múlt titokzatos világába, hiszen ez az élet sója...

SZÖLLŐSY TIBOR

Jogi tanácsadó

Dióhéjban a tartási és az életjáradéki szerződésről

Egyik kedves Olvasónk az életjáradék szabályairól, előnyeiről és hátrányairól érdeklődött nálam. Kérdésére ezúton válaszolok.

Először is elhatárolnám a tartási szerződést az életjáradéki szerződéstől. Tartási szerződés alapján az eltartó köteles a másik felet megfelelően eltartani, mindazt köteles az eltartottnak szolgáltatni, ami megfelelő eltartásához szükséges. Köteles tehát élelmezni, lakást, fűtést, világítást, mosást, ruházatot biztosítani a számára, betegség esetén orvosi kezelésről, gyógyszerellátásról, korára és egészségi állapotára tekintettel rendszeres ápolásról, gondozásról gondoskodni és halálát követően illő módon eltemettetni. Az eltartott személy cserébe átengedi az ingatlana, vagy egyéb vagyona tulajdonjogát.

Életjáradéki szerződés alapján az egyik fél egy meghatározott pénzösszeg időszakonként visszatérő szolgáltatására köteles. Vagyis aki életjáradéki szerződést köt, és cserébe az ingatlana tulajdonjogát átengedi, bizonyos időközönként (például havonta, negyedévente) rendszeres pénzjuttatásban részesül.

Mindkét szerződésnél még az eltartott személy életében átírják az ingatlan tulajdonjogát az eltartóra vagy az életjáradékot nyújtó személyre.

Mind életjáradéki, mind tartási szerződést kizárólag írásban lehet kötni, ha pedig a szerződéssel ingatlan tulajdonát ruházzák át, még ügyvédi ellenjegyzés is szükséges.

Abban az esetben, ha az életjáradéki szerződés megkötése óta eltelt idő alatt a pénzügyi-gazdasági helyzet annyira megváltozik, hogy a szerződésben kikötött rendszeres összeg árváltozások, infláció stb. miatt elértéktelenedett, akkor a másik félhez felszólítást kell intézni, a szerződés módosítása miatt. Azonban előfordulhat, hogy ez a másik fél nem akarja megemlíteni a havi életjáradékot, ilyenkor bírósághoz lehet fordulni.

A gyakorlatban azonban olyan szerződéseket szoktak kötni, hogy előre meghatározzák, hogy az életjáradék összegét évente az infláció mértékével növelik.

Manapság gomba módon elszaporodtak a nyugdíjasoknak különböző „kihagyhatatlan” ajánlatokat kínáló időstthonok, amelyeknek valójában az a szándékuk, hogy kevés pénzért hozzá-

jussanak minél idősebb személyek ingatlanához.

Olvasónk konkrét kérdése az volt, a nyugdíjas korú eltartottak lakásába már beköltöztek a fiatal eltartók, és a gondozási kötelezettségüket teljesen elhanyagolják, illetve nem teljesítik. Mit tehetnek ilyenkor az eltartottak, milyen jogaik vannak?

A Polgári Törvénykönyv kimondja, hogy ha valamelyik fél magatartása vagy körülményei folytán a természetbeni tartás lehetetlenné vált (például az egymáshoz való viszonyuk megromlott, vagy az eltartó tartós betegsége miatt képtelen a tartásra stb.), akkor a bíróság a tartási szerződést életjáradéki szerződéssé módosíthatja (azaz, nem tartást, hanem pénzösszeget kell az eltartottnak átadni). Ha a szerződés így sem tudná betölteni funkcióját, akkor a bíróság a szerződést meg is szüntetheti, viszont ilyenkor a feleknek el kell egymással számolniuk.

Egyébként pedig a bíróság a tartási szerződést mindkét fél érdekének megfelelően módosíthatja.

Természetesen a bírósági út a végső eszköz, ugyanis meg kell próbálni az eltartóval valahogyan megegyezni, és közös megegyezéssel módosítani a tartási szerződést. Ha ez nem megy, akkor kell bírósághoz fordulni.

A törvény vélelmezi, hogy amennyiben a körülményekből más nem következik, úgy a közeli hozzátartozók közötti tartási szerződések ingyenesek, és ilyenkor az ajándékozás szabályait kell alkalmazni. Ingyenes az a szerződés, ahol csak az egyik fél nyújt valamilyen szolgáltatást, a másik fél viszont nem nyújt ellenszolgáltatást.

Van egy kivétel, amikor is a közeli hozzátartozónak törvényen alapuló tartási kötelezettsége van: gyermektartás és szülőtartás. Ilyenkor az ajándékozás szabályai nem alkalmazhatók.

Az ajándékozás szabályai pedig már csak olyanok, hogy az ajándékot bizonyos feltételekkel vissza lehet követelni...

DR. IGYÁRTÓ GYÖNGYI
jogász

Várom kérdéseiket, észrevételeiket a témával vagy bármilyen jogi jellegű kérdéssel kapcsolatban:

e-mailen: igyarto_gyongyi@yahoo.com

postán: 1062 Budapest, Andrássy út 97.
(Dr. Consulting címére)

faxon: +36-1-273-3651

Verecke, hol őseink hont szereztek

Augusztus 19-én a Kárpátia nevű zenekar tagjainak szervezésében zenés műsorral egybekötött megemlékezésre került sor Kárpátalján a Vereckei-szorosnál lévő Honfoglalás emlékműnél. Sajnos a többször megromlott emlékmű, máig befejezetlenül áll, bár a Megyei Tanács határozatban döntött el annak befejezését.

Az ukrán vármhatóság „jóvoltából” az ünnepség némi nehézséggel indult, ugyanis a Kárpátia zenei felszerelését nem engedték át a határon. De a beregszászi szervezők ezt az akadályt is elhárították. Vereckén mintegy 500–600 érdeklődő volt jelen, túlnyomó többségük az anyaországból érkezett: Szombathelyről, Esztergomból, Debrecenből, Nyíregyházáról, Mohácsról, Salgótarjánból, Budapestről, de érkeztek vendégek a Délvidékről, a Felvidékről és Erdélyből is. Az egyórás műsorban történelmi előadást, szavakat és a Kárpátia együttes koncertjét hallhattuk. A megemlékezés alatt nem történt semmilyen atrocitás, sem a hatóság, sem a helyi lakosság részéről, sőt, a környező falvakban élők mosolyogva integetett a magyar rendszámú gépkocsik és autóbuszok utasainak. Azt viszont meg kell jegyezni, hogy a hiányos reklámozás miatt kevés kárpátaljai magyar volt jelen.

Az ünnepség után az egybegyűltek el látogattak a munkácsi várban, ahol meg nézhették az éppen ott kiállított Munkácsy-festményeket. 19 órától Beregszászban, a szabadtéri színpadon újra a Kárpátiaé volt a főszerep. Majdnem teltház előtt zajlott az emlékező koncert. A lelkes közönség együtt énekelte a zenekarral a jól ismert dalokat. Emellett az együttes több szerzeményt adott elő legújabb lemezéről. A legnagyobb sikert mégis a kárpátaljai vonatkozású „Keleti Kárpátok” című dal aratta. Erre az alkalomra valóságos zászlóerdőbe öltözött a nézőtér. Atrocitásra itt sem került sor, ám az időjárás már nem volt ilyen kegyes. Amíg a vereckei megemlékezés verőfényes napsütésben zajlott, a koncert közben eleredt az eső. A közönség az égszakadás dacára is a helyén maradt: az együvé tartozás melengető érzése elfeledtette velünk a nyakunkba zúduló záport.

Ezen az estén, ha csak képtelenen is, Beregszászban újra együtt volt a nemzet, feledve a határokat.

L. J.

Kedves Fiatalok!

A KÁRISZ honlapján olvashatnak az aktuális tervekről, programokról, beszámolunk eredményeinkről.

Írjátok meg, mit látnátok még szívesen a www.karisz.egalnet.hu című honlapunkon!

Ukrajna 7 csodája és a Munkácsi Vár

Tomenko Mikola politikus kezdeményezésére idén márciusban kezdődött az akció, amelynek keretében Ukrajna régióiból összesen száz épület, illetve emlékhely pályázhatott, hogy egy internetes szavazás révén egyike lehessen Ukrajna 7 csodájának. 21 objektum jutott tovább a verseny második fordulójába és ebbe a "csapatba" a szervezők Munkács várát is besorolták "Zamok Palanok" néven.

Az ukrán elnevezés a vár tövében létrejött település, Várpalánka nyomán jött létre, ami azért furcsa, mivel a Vár már jóval a környező települések – így Munkács és Várpalánka – kialakulása előtt is állt: feladata a Vereckei-hágótól induló út védelme volt. A közeli falvak – Váralja, Várkulcsa, Várpalánka – is éppen a várról kapták a nevüket.

Ezzel a névvel – és általában az ukrán nyelvű honlappal – tehát nem boldogult volna egykönnyen a segítő szándékú magyar online felhasználó. De hála a csapi illetőségű Palkó István újságírónak, aki felhívást fogalmazott meg annak érdekében, hogy minél többszavazzunk a Várra, számos kárpátaljai és magyarországi magyar emailcímmel eljuttatták, és honlapokra is felkerültek a voksolással kapcsolatos tudnivalók. A teljesség igénye nélkül a kezdeményezés olvasható volt a magyar online, szabócs online, a kapostv, a borsod online, a hajdú online, a nőgrád commune, az urlguru, a BDKblogja, a blog.hu, a promo blog, a kárpáti igaz szó, kárpátinfó, a nemzeti rock, a felvidék internetes oldalakon. Balla D. Károly online fórumain levelezéscsoportok is indultak a témával kapcsolatban: például, hogy naponta egyszer vagy egy számítógépről összesen egyszer lehet-e szavazni (mindkét jelenség tapasztalható volt) és, hogy vajon mennyi esélye van a "tisztá", csalásmentes szavazásnak.

Ez a felvetés már azért is jogos, mivel a szervezők bevallása szerint hekkerek több alkalommal is megengedhetetlen módszerekkel próbálták növelni az – nekik fontos – objektumokra leadott voksok számát. Ezért a versenyt lebonyolító illetékesek egy alkalommal összesen mintegy tízezernyi szavazatot töröltek, amit sajnos Munkács vára erősen megszenvedett (éppen az idő tájt lett a kezdeményezés széles körben ismertté Magyarországon is).

Természetesen a Kárpátaljai Szövetség és a KÁRISZ honlapján is olvasható volt a felhívás.

A KÁRISZ az IWIW közösségi oldal segítségével körlevélben is értesítette tagjait és ismerőseit a voksolási lehetőségről. Számos kérdést, visszajelzést kaptunk. Ezúton is szeretnék köszönetet mondani azért a lelkes összefogásért, amit a kezdeményezés felkarolása után tapasztaltunk.

Meglepetten és örömmel olvastuk például Vikidál Gyula kedves sorait, aki a következő levélben biztatott bennünket:

Gratulálok a laphoz. Szavazást beindítottam kiterjedt baráti körömben. Amiben tudok, szívesen segítek. Hajrá KÁRISZ!

Üdvözlettel:

Vikidál „Koppány” Gyula

A sok lelkes támogató mellett azért elnévelmény is akadt. A weboldalakat böngészgetve találtam az alábbi hozzászólást:

"Nem szeretek hazudni! A Munkácsi vár mint ukrán csoda.... Szegény Rákóczi, Tököly, Zrínyi és a többiek... Ne tegyük!"

Mi tagadás, a szemléletes sorokat olvasva kissé elbizonytalanodtam...

Aztán eszembe jutott az a diáktársam, akire magyarországi csoporttársa így csodálkozott rá: te tényleg Munkácson születtél??? Nekem ez a város csak a történelemből ismert. Nem is tudtam, hogy még létezik...

Hát valahogy így gondolkozik az üzenetet író önértékes hozzászóló is: a Munkácsi Vár a magyarok történelméből jól ismert kincs... Ez valóban így is van. De ha a jelenkori várat is szeretjük, és tehetünk is érte, akkor vétek elmulasztani a lehetőségét annak, hogy Ukrajnában és Magyarországon is kiemelt figyelmet kaphasson.

Ahogy Gajdos Olga, a KMKSZ Munkácsi Alapszervezetének elnöke nyilatkozta a Kárpátalja.c. lapnak: "Számunkra sokat jelent ez az erődítmény, hiszen minden köve a magyar történelemtől mesél, s ma már ott áll Zrínyi Ilona és Rákóczi Ferenc szobra is. Azt reméljük, hogy e kezdeményezés által még többen megismerhetik országszerte e remek műemléket. Kevés vár maradt fenn Ukrajna területén olyan jó állapotban, mint a munkácsi, ennek ellenére itt is nagyon sok tennivalója akadna még a restaurátoroknak. Úgy hisszük, hogy a nagyobb ismertség révén több anyagi eszköz juthat a felújításra..."

Szavazni a

http://7chudes.in.ua/selection5_7.htm

honlapon lehetett. Aki esetleg lemaradt az eseményekről és tud ukránul, még lehetősége van arra, hogy ezt az oldalt megnyitva tájékozódjon a szavazás állomásairól és a jelöltek adatairól.

A voksolás augusztus 20-ig tartott.

Interneten mintegy 77 ezer felhasználó küldte el szavazatát. A szavazás végeredménye:

1. Hortica (26011 szavazat);
2. Szofijivka (24442);
3. Kamjanec Nemzeti Park (20 528);
4. Kijevi Lavra barlangkolostor (15579);
5. Hatinyi-erőd (15450);
6. Tavrijai Herszonesszosz (14 503);
7. Livadia-palota (13 241);
8. Piszanka (Hímestojás) múzeum (13 241);
9. Kijevi Szent Szófia székesegyház (12 259);
10. Osztrohi vár és akadémia (10 649);
11. Odesszai Operaház (10 581);
12. Kamjana Mohila (Kösir) (9376);
13. Munkácsi vár (9 269);
14. Pocsajivi Lavra (9 020);
15. Lucki vár (8 922);
16. Antonyjevi barlangok (7 305);
17. Derzsrom (7 278);
18. Oleszkói vár (6 724);
19. Szvjatohori Lavra (6 630);
20. Perejaszlavi múzeum (6 325);
21. Kanevi Sevcsenko Nemzeti Park (6 000).

Az Ukrajna 7 csodáját megillető címet végül tehát a szavazók és a történészekből, esztétákból és építészekből álló szakértői csoport összeített voksei alapján a Kamjanec Nemzeti Park, a kijevi Lavra barlangkolostor, a Szofijivka arborétum, a kijevi Szent Szófia székesegyház, a tavrijai Herszonesszosz, a Hortica Nemzeti Park és a Hatinyi-erőd kapta meg.

A kárpátaljai és a magyarországi résztvevők összesen 9 269 szavazatot adtak le a Rákócziak sasfészke, és így a Munkácsi vár a 13. helyen végzett. Nagyon szép eredmény ez, ha az ország lélekszáma, és a versenyben résztvevő konkurens létesítmények ismertségére gondolunk. S mindezek mellett nem mellékes az sem, ahogyan tapasztalatot szereztünk az információ áramlásának lehetséges forrásairól, és, hogy a patriotizmus és egy arra érdemes ügy igenis képes összekapcsolni magyart a magyarral.

MESTER MAGDOLNA

Ez Önt is érdekelheti

Sajtószemle: Kárpátalja reflektorfényben

Igazán nem állíthatjuk, hogy a magyarországi média túlzottan foglalkozna Kárpátaljával, az itt élő magyarok sorsával. Am az utóbbi hetekben változott a helyzet. Az csak természetes, hogy Gyurcsány Ferenc miniszterelnök kárpátaljai útjának és Viktor Juscsenko ukrán köztársasági elnökkel való találkozásának nagy sajtóvisszhangja volt, hiszen nem mindennap fordul meg vidékünkön két ilyen magas rangú államférfi. De Kárpátalja és Ukrajna azóta is a magyarországi lapok terítékén szerepel. Korábban bevett szokás volt, hogy Kárpátaljáról csak negatív hangvételű cikkek, riportok, dokumentumfilmek készültek. Emlékezzünk csak Jakupcsek Gabriella ominózus beregszászi riportfilmjére. Emlékezzünk a magyar sajtó előszeretettel írt a kárpátaljai árvizekről, a szegénységről, a rossz közbiztonságról, az elmaradottságról. Valahogy divat lett szűkebb hazánkat nyilvánosan lesajnálni. Ez bizonyos mértékben ma is így van. A Magyar Hírlap augusztus 6-i számában „Torlódo kamionok” címmel közöl beszámolót a számítógéprendszer meghibásodása miatt a csapi átkelőnél kialakult áldatlan állapotról. A Népszabadság augusztus 7-i száma „Veszteglő kamionok a magyar–ukrán határon” címmel foglalkozik az esettel. A Népszava viszont „Torlódo Záhonyánál” című cikkében közölte a hírt.

A Magyar Nemzetnek az ungvári Székely Gergely személyében állandó kárpátaljai tudósítója van. A legutóbb „Rajtolt a kampány Kijevben” és „Janukovics újabb kormányalakításban bízik” címmel jelent meg cikke a lapban.

Szomorú hír, hogy megszűnt a Kárpát-medencei Magyarok Lapja. A havilapnak külön kárpátaljai rovata volt, amelyet e sorok írója vezetett. Júliusban a Magyar Világ foglalkozott a kárpátaljai magyar érdekvédelmi szervezetek között kialakult helyzettel.

Üde színfolt viszont, hogy Magyarország legnagyobb példányszámú ingyenes hetilapja, a Metro augusztus 7-i száma

kétoldalas cikket közölt Kárpátaljáról, „Történelmi barangolások” címmel. Acikk alcíme: „Kárpátalján szerencsére még nem ismeretlen fogalom a szívélyes vendéglátás”. Balázs Éva írása a megszokottól eltérően Kárpátalja nevezetességeivel, gyönyörű tájaival, történelmi múltjával foglalkozik. Acikkét olvasva az volt az érzésem, az újságíróval együtt a magyar átlagpolgár is rácsodálkozott, hogy Kárpátalja nem csupán a szegénység és a bűnözés földje. „Lenyűgöző tájak, kedves, barátságos emberek, magyar történelmi emlékek – mindezzel fogad minket Kárpátalja” – írja a szerző.

Ugyancsak a Kárpátok vadregényes tájait foglalkozik két lengyel alkotó dokumentumfilmje, a „Kárpátia”. A filmet augusztus 6-án este vetítette a Duna Televízió. Az alkotók egy, a Huculföldön élő család mindennapjait követve mutatják be a hegyi emberek küzdelmes életét. A nyáron barátságos táj télre fordulva igen csak zord tud lenni. A háziasszony elmondása szerint ott fent a havasokban nem ritka a farkastámadás.

A fent felsorolt példák azt jelzik, hogy az anyaország és talán Európa is kezdi felfedezni Kárpátalját, a vidék páratlan szépségét. A Kárpátok sok lehetőséget kínál a turizmus felindítésére. Ki lehetne itt alakítani egy síparadicsomot, amely átcsábíthatná a szlovák és a cseh pályákról a szíves szerelmeseit. Persze ehhez rengeteg pénz kellene. De Balázs Éva is megemlíti, hogy vidékünkön rohamosan fejlődik a falusi turizmus. Egyre több vendégház, panzió és szálloda nyílik, színvonalas szolgáltatásokat nyújtva a turistáknak. A Kárpátaljára látogatóknak nagy segítséget nyújt az egyetlen helyi magyar nyelvű internetes hírportál, a kárpátinfo.net. Az itt közölt híreket előszeretettel veszi át több neves magyarországi nyomtatott és internetes kiadvány is. Talán végre elindult egy folyamat és Kárpátalja megítélése kedvezőbb lesz. Ha nem is világszerte, de legalább Magyarországon.

L. J.

Közös dolgaink

„Megkülönböztetett figyelmet fordítunk Kárpátaljára és a Délvidékre”

Beszélgetés Rétháti Györggyel, a Magyar Műveltség Szolgálat alelnökével

– **Előjáróban arra szeretném kérni, hogy röviden mutassa be civil szervezetüket.**

– A Magyar Műveltség Szolgálat (röviden: MMSzolg) megalakulása a köztudatban a rendszerváltozásként emlegetett folyamat kezdetéig nyúlik vissza. 1990-ben határozta el alapító elnökünk Tatár József, hogy a határon túli magyarság és az anyaország közötti kapcsolat ápolására, a határon túli magyarok önazonosság-tudatának erősítésére, szülőföldjükhöz való boldogulásuk elősegítésére pártoktól független civil szervezetet hoz létre. Tatár József kárpátaljai kötődésű, de az egész és oszthatatlan magyarság ügyének lelkes, önzetlen harcosa volt. Az ügy iránt elkötelezett embereket gyűjtött maga köré, és 1990-ben megalakította a Magyar Műveltség Szolgálatot. A szervezetnek volt egy önkéntesekből álló 20–30 fős anyaországi magja, továbbá a határon túli területeken, így Erdélyben, Kárpátalján, a Délvidéken és a Felvidéken csoportokat alakítottunk, kapcsolatot tartottuk velük az Alapszabályunkban leírt célkitűzések megvalósítása érdekében. A kapcsolattartás abból állt, hogy magyar nyelvű könyveket, parabolaantennákat juttattunk el határon túli csoportjainkhoz. Kultúrmműsorokat szerveztünk, mind a csoportok lakhelyén, mind pedig Budapesten. Évenkénti közgyűlésre került sor a csoportok küldötteinek részvételével Budapesten, műsoros rendezvénnel egybekötve, amely megint csak az együvé tartozás érzését erősítette mindnyájunkban.

Tatár Jóska bátyánk 2000-ben, 80 éves korában, ám még erejének teljében rövid, de súlyos betegség után váratlanul eltávozott körünkől. Távozása nagy ürt hagyott. Közeli munkatársai közül többen úgy gondoltuk, hogy a nemzetmentő munka nem szűnhet meg ala-

pítónk távozásával, és új vezetőséget választottunk. Ügyvezető „szolgálónak” – mivel mindnyájan szolgálónak nevezük magunkat – Kozák Attila barátunkat választottuk, helyettesei Szalontainé Kisgyörgy Zsuzsa és jómagam lettünk. Azóta is folytatjuk ezt a munkát, amennyire a körülmények, és szűkös anyagi helyzetünk engedi.

– **Úgy tudom, hogy az MMSzolg a leginkább hátrányos helyzetben lévő elcsatolt területeket, így a Délvidéket és Kárpátalját igyekszik támogatni.**

– A jelenlegi helyzet furcsasága, hogy a határon túli nemzetársaink eltérő jogi viszonyba kerültek. Egyes részek – így az erdélyiek és a felvidékiek – az Európai Unió bővülésével, legalábbis a határok átjárhatósága tekintetében, jobban járt, míg Kárpátalja és a Délvidék magyarsága számára új vasfüggöny ereszkedett le a vízumkötelezettség megalázó procedúrájának bevezetésével. Ez az oka annak, hogy a mai helyzetben megkülönböztetett figyelmet fordítunk Kárpátaljára és a Délvidékre.

– **Miben nyilvánul meg a támogatás?**

– A támogatás változatlanul az Alapszabályban foglaltak szerint történik. A jelenleg igen szerény anyagi lehetőségeinktől függően szervezzük a találkozásokat, a rendezvényeket, a könyvadományok célba juttatását.

Az elmúlt időkhöz képest annyi előrelépést mégis elkönyvelhetünk, hogy egy ideje internetes weblapunk – www.mmszolg.hu – és e-mail postafiókunk – mmszolg@tvnetwork.hu – is van és így könnyebben elérhetőek lettünk.

– **Milyen kárpátaljai kapcsolatokat épített ki a Magyar Műveltség Szolgálat?**

Közös dolgaink

**„Megkülönböztetett figyelmet fordítunk Kárpátaljára és a Délvidékre”
Beszélgetés Rétháti Györggyel,
a Magyar Műveltség Szolgálat
alelnökével**

■ – Kárpátalján több helyen is vannak kulturális kapcsolatokat ápoló csoportjaink. Ezek közül kiemelhetném Técsőn a helyi Arany Ősz Művelődési Egylettel való együttműködésünket. Ennek egyik szép megnyilvánulása volt az elmúlt évben Budapesten tartott ének- és zenefesztivál, amelyet az Arany Ősz kórusával közösen rendeztünk meg. De vannak kapcsolataink Ungváron, Beregszászban, Visken és Homokon is.

– **Mi az Ön, illetve az MMSzolg véleménye a Kárpátalján tapasztalható magyar-magyar szembenállásról?**

– Mivel nem vagyok a helyi belső viszonyok ismerője, sem lehetőségem, sem tisztem, hogy erről a kérdéskörrel véleményt, vagy pláne ítéletet alkossak. Azt azonban általánosságban elmondhatom, hogy a szétszakított magyarság túlélésének egyetlen jövőbeli útja, ha az egyes közösségeket személyi és ideológiai ellentéteiket félretéve együttesen lépnek fel elemi közös érdekeik védelmében. Szép példa erre, hogy a Felvidéken a három magyar párt – a jelenkor követelményét felismerve – néhány éve megalakította a Magyar Koalíció Pártját, biztosítva ezzel a jó vőre nézve is a magyar érdekek képviselését a szlovák közéletben. Jó lenne, ha az élet e parancsoló szükségességét felismernék Kárpátalján is.

– **Köszönöm a beszélgetést.**

LENGYEL JÁNOS

Bakos Kiss Károly

DAL

Léptem csöndje eltörött.
Járok csak a föld fölött
Botolva.

Elvették a hold mögött,
Amit hoztam, s így ülök
Bomolva.

Már épül bennem a tél.
Szép fám rügyét s levelét
Ha veszti,

Csak ne fájna úgy a szél,
Míg éjanyám haját szét-
Ereszti.

**„Áthallatszik a harangszó”
Interjú Szöllősy Tibor íróval, legújabb könyve
megjelenésének kapcsán**

– *Egy korábbi interjúban említette, hogy az utóbbi időben nagyon sok előadás, irodalmi rendezvényen és tv-műsorban vesz részt. Emellett írásai is reneszánszukat élik. Gondolom ez örömmel tölti el.*

– Örömmel teszek eleget a meghívásoknak. Mindig érthetetlen volt számomra, hogy az anyaországi testvéreink semmit, vagy amolyan „műrostosat” tudtak/képzelték az anyatestről leválasztott országrészekről. Ez a csalódottság váltotta ki belőlem azt, hogy felvázoljam a feladataimat: generálnom kell a hovatartozás tudatosítását, azt, hogy naponta tenni kell valamit, ha a jelen körülmények miatt nem is a fizikai hazatérésért, de a szellemiért mindenképpen.

A Mindenható vállveregetéseként könyvelem el: vendéglátóimmal való újratálatkozáskor örömmel számolnak be róla, hogy megismerkedésünk óta többen is jártak Kárpátalja történelmi vidékein. Számomra ez a legnagyobb honorárium, amit nem lehet elkölteni, csak gyarapítani.

– *Új kötete „Áthallatszik a harangszó” címmel jelent meg. Mit kell tudni erről a könyvről?*

– Ha röviden kellene megfogalmazni a könyv lényegét: válasz 2004. december 5-re, a magyarországi ügödönt népszavazásra, az azt megelőző hangulatkeltésre. Interjúalanyaim nem kárpátaljaiaként, hanem magyarokként „szerepeltek”, még akkor is, amikor nem volt tanácsos erről színt vallani. Beszélgetőtársaim, többek között Bornemissza Eszter televíziós szerkesztő, Lator László Kossuthdíjas költő, Bárány Sándor tudós professzor, hogy csak néhány nevet említsek, nem a „cselédfeljárón” „osont be” az egységes magyar szellemi életbe: ők és számtalan sors-társunk szaktudással, tapasztalattal, „földi értékekkel” érkeztek, gyarapították, és gyarapítják ma is az egységes magyar anyagi és szellemi kincstárát. Az interjúkötetben ezt szerettem volna hangsúlyozni.

– *Jelen voltam a könyv magyarországi bemutatóján, ahol megemlítette, hogy a kötet elolvasása után egy hölgy felkereste, mert lelkiismeret-furdalást érzett a 2004-es népszavazás miatt. Megosztaná az olvasókkal a történetet?*

– Egy ismeretlen nyugdíjas hölgy az „Áthallatszik a harangszó” elolvasását követően eljött hozzám és elmondta: az ominózus decemberi napon „nem”-mel szavazott, mert csak annyit tudott a kárpátaljaiakról, hogy üzemanyaggal, itallal, cigarettával kereskednek, azért települnek át, mert otthon „nem fémek a bőrükben”, tagjai a maffia-klánoknak. Könyvem elolvasása után lelki válságon ment keresztül, szégyellte magát, ugyanis rádöbbent, hogy ők is a nemzet részei, és felbecsülhetetlen értékeket hordoznak. Később értesültem róla, hogy családjával együtt ellátogatott Kárpátaljára – korábban sosem jártak ott – ahol több napot töltöttek. Ha jól meggondolom, már ezért is érdemes volt megírni a könyvet.

– *Ön tagja a Magyar és a Ruszin Írószövetségnek. Mi a véleménye arról, hogy Magyarországon legalább fél tucat írószövetség létezik?*

– Arra nem vállalkozom, hogy véleményt formáljak a feltucatnyi magyarországi írószövetség létjogosultságáról. Talán ez is jellemzően „magyar átok”: ahol két magyar összeül, három párt születik. De vannak sejtéseim, több esetben ez amolyan „ellenreformáció” folyamat megnyilvánulása, de az is lehet, hogy valós vagy vélt sérelmek kiváltotta reflexió, esetleg önreklámozás, kereseti lehetőség.

Magától értetődő, hogy nincs szükség ennyi tömörülésre, mert ez csakis osztódást, nem gyarapodást jelenthet. Jogos az olvasó elvárása: az alkotókat ne vezéreljék önös érdekek, ne termeljenek bizsut igazgyöngy helyett, ne legyenek az egyetemes magyar szellemi élet „idénymunkásai”, egy irányba húzzák azt a bizonyos szekeret!

– *Van egy szervezet, amelynek mindketten tagjai vagyunk: a Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közössége. Az egyesület beváltotta az Ön reményeit?*

– A Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közössége próbál kibontakozni, tagjai keresik az önmegvalósítást. En bízom abban, hogy a KIKMMMAK egészséges táptalaja lesz a „veteménynek”. Annál is inkább, mivel a Kárpátaljai Hírmondó teret biztosít a fiatal alkotóknak is. A magyarországi érdeklődők ízelítőt kaphatnak a kárpátaljai képzőművészek alkotásaiból is. Nem titkolt vágyam egy évenként megjelenő antológia, amely magába foglalná az elmúlt esztendő szellemi termését.

– *Ha kárpátaljai alkotóval készítek interjút, mindig felteszem a kérdést: mit gondol Ön a mai kárpátaljai irodalom jelenéről, jövőjéről, az egyetemes magyar irodalomban elfoglalt helyéről?*

– Némi szarkazmussal felvetném: talán azt is meg kellene szavaztatni a magyarországi társadalommal: befogadja-e azt. Meg azt is, hogy a „kárpátaljai” irodalom múltja, jelene és jövője szerves része-e az egyetemes magyar irodalomnak? Nem véletlenül tettem idézőjelbe a kárpátaljai szót, ugyanis az én olvasatomban ez „csak” földrajzi definíció. Én úgy vélem, a Kárpátalján alkotó irodalmárok jogosan tartanak igényt arra, hogy egyetemes magyar mércével bírálják el alkotásaikat. Ha a világjáró Faludy György, Márai Sándor, a Párizsban élő és alkotó Méray Tibor, a németországi Schneider Izabella jelenléte a magyar irodalomban magától értetődő, akkor ez a tény nem kérdőjelezhető meg Vári Fábán László, Nagy Zoltán Mihály, Kovács Vilmos, Fodor Géza, S. Benedek András, Penckófer János, Bakos Kiss Károly – hogy csak néhány nevet mondjak – esetében sem.

– **Köszönöm a beszélgetést.**

L. J.

Szöllősy Tibor

A vörös rózsacsokor

Laci barátunknak sikerült az, ami nekünk nem: megmértetett és megfelelőnek találtatott, azaz átjutott a többszörös rostán, a megbízható rovatba pluszjel került a neve mellé, „másodállásban” magyar–orosztolmács lett.

Történt pedig a következő: harmadikosok, azaz ötödik szemeszteres egyetemisták voltunk, amikor egy napon olvastuk a hirdetőtáblán: orosz és magyar nyelveket tudó fiatalok jelentkezhetnek tolmácsnak az országos idegenforgalmi irodába, mivel, ha vontatottan is, de már érkeztek magyar csoportok a Szovjetunióba, testközelből, szemmel-füllel élvezendő a szocialista tábor elit-országának és népének nagyszerű eredményeit.

Ott helyben döntöttünk: belevágunk, mert magyar volt az anyanyelvünk, oroszul meg kötelezőszerűen tudtunk, s mindemellett jól jött (volna) a pénzbeli jutalék idült oxigénhiányban szenvedő zsebünknek, ingyen utazhattunk (volna) olyan régiókba, városokba, láthattuk (volna) azok nevezetességeit, amelyekről csakis könyvekből, filmekből volt némi ismeretünk. De, ami döntő érv volt, habár erről nem szóltunk: találkozhatunk, együtt lehetünk (volna) magyar testvéreinkkel.

Oten jelentkeztünk: vizsgáztunk nyelvismeretből, földrajzból, történelemből egy szavainkat, gondolatainkat izekre szedő és minősítő bizottság előtt. Zöld utat csak László barátunk kapott, hogy mi miért nem, azt a mai napig nem tudom; akkor sem indokolták meg a döntést.

Ó még hetekig járt tanfolyamra az esti órákban, amelyn csiszolgatták politikai világnézetét, ismertették Moszkva, Leningrád, Kijev, Odessza és más célvárosok nevezetességeit és azokat az elvárásokat, amelyeket vele szemben támasztottak, vagyis hangsúlyozottan elvárták, megkövetelték. Részletesen nem beszélt nekünk az agylüszáron elhangzottakról, de azt megértettük: az ideológusokat, a fogadókat, na és persze a tolmácsot is árgus szemmel kísérik a KGB emberei, minden elhangzotról, látotról, tapasztaltról beszámolóit kell készíteni, kötelezően kerülni kellett a bizalmas kapcsolatokat, nem volt szabad letérni a kijelölt útvonalról, a vendéglátókat kérdezni is csak csínján volt szabad.

Habár aminket ért mellőzés sértette a hiúságunkat, az elvárások és követelmények ismerete némi balzsamot kent a fájó pontokra.

Egyben biztosak voltunk: Laci barátunk nem fogja tartani magát ezekhez a politikai követelésekhez, kijátssza a szabályokat, mert bohém volt, élvhajász, tántoríthatatlan vágya és célja volt, hogy egy született orosz, mégpedig moszkvai nőt csábítson az ágyába. Már maga a terv is necces volt, mert amennyiben kitűdődik – mit nem tud meg a KGB! –, úgy zajosan ér véget Laci tolmácskodása, de az amorálisnak minősített tett egyetemista voltát is veszélyeztette.

És sikerült mégis.

Harmadik útján a Budapesti Operettszínház kiválóságait kísérette Moszkvába, akik nagyszerű előadásokkal kápráztatták el a nagyszámú érdeklődőt. Az egyhetes turnét dínomdánommal koronázták meg a vendéglátók. Laci barátunknak megtetszett az egyik csinos vendéglátó és döntött: most vagy soha. Latba vetette Amor fegyvertárát, a kiszemelt hajlandóságot mutatott, és úgy éjfél tájt felosontak a hotelszobába, ahol reggelig áldoztak a szerelem oltárán.

A gond reggel jelentkezett, amikor is ki kellett juttatni a szobából a hölgyet, ami fölöttébb komoly feladatnak bizonyult – tudta ezt Laci barátunk –, mert a folyosón ott ült az ügyeletes hölgy, azaz egy erkölcsösőznek álcázott államvédelmi közkatona, akinek – ugye érthető! – jelentést kellett tennie mindenről és mindenkiről, hiszen potenciális ellenség lakott a rá bízott emelet szobáiban.

Lászlónak mentő ötlete támadt, amit rögtön realizált: puccba vágta magát, kilépett a szobájából, szívélyesen üdvözölte a sasozó hölgyet, majd lifeliftetett a földszintre, ahol vásárolt egy vörös rózsacsokrot, egy szatyomyi italt és édességet, majd visszaúton megszólitotta az ügyeleteset:

– Moszkva csodálatos, de még szeretetreméltóbbak a moszkvaiak, s ez önmre is vonatkozik.

A hölgy némi erőltetett mosollyal könyvelte el a dicséretet. Laci barátunk hatásszünet után folytatta:

– Elárulok önnek egy titkot: az egyik művésznőnek ma van a születésnapja. Szeretném felköszön-

teni és meginni valamit az egészségére. Tudom, hogy tiltja a munkaszabály, de örülnék, ha megtisztelné minket, meginna velünk egy korty nyit a szobámban.

Persze hogy elutasította a kínálást, mert egy honleány nem hagyhatja el a rá bízott posztot senki kedvéért.

Laci sajnálkozva tárta szét a karjait és folytatta:

– Nem veszi rossz néven, netalántán a szálloda szabályait sértőnek, ha meghívom magyar barátainkat a szobámba, hogy ott lepjem meg az ünneppel? Természetesen: nem mulatunk, nem hangoskodunk, csak felköszöntöm az illemszabályok keretein belül.

A nő kényszeredetten bólintott. Laci belépett a szobájába, majd kijött és sorra kopogtatott a primadonnák, bonvivánok, táncosok, zenészek szobaajtóin, akik hamarosan – jól jött az éjszakába nyúló hejehuja után – eleget tettek az invitálásnak. Belépve terített asztalt és egy szép leányt láttak.

– A hölgy – fordult Laci barátunk a belépők felé – Natasa, a moszkvai operettkedvelők egyike, aki barátai nevében is búcsúzni jött, és mivel nem volt alkalma az este, úgy most szeretné megköszönni mindazt, amit a magyar művészekről kaptak e napokban. Ezt a vörös rózsacsokrot elismerésük jeleként hozta, fogadják el az ő és a barátai jókívánságai kíséretében. Ennek tiszteletére megvendégel minket kiváló minőségű vodkával és pezsgővel.

Nagy taps volt a válasz, ami kihallatszott a folyosóra is.

A sokadik kupica után Laci barátunk kedves mosollyal csendet kért:

– Kedves barátaink! Lenne egy ajánlatom: mivel nem lehet igazságosan elosztani a rózsaszálakat, hiszen többen vagyunk, ajándékozzuk a csokrot a folyosón ránk ügyelő hölgynek, amolyan köszönetként, mert ha nem is meghatározó személyiség, de hozzá tartozott emlékezetes mindennapjainkhoz.

Altalános helyeslés fogadta az ötletet, amit azonnal realizáltak: kiléptek a szobából, elől az operetprimadonna, kezében a csokorral, utánuk a többiek, míg leg hátul Laci és Natasa, aki, amikor a csoport eltakarta az ügyeletes látóterét, leosont a lépcsőn.

Füzesi Magda

Évforduló

Csak a keserűség zászlaja mered a magasba, a zászlórudat ráncos anyók szorongatják és sírásra hajló aszott ajkuk között morzsolódnak a nevek. Sem koszorú, sem fáklyásmenet, sem dobpergés... Csak a magányosság kútjába behulló nehéz könnycseppek visszhangoznak. Valahol csontok között menetel a temetőbogár, még szüette, dülöngélő fejfák sem állnak őrt az elátkozottak szíve fölött. A túlélőkön szégyenbélyeg: kimondatlan átok, meggyónatlan gyűlölet, kiokádatlan méreg. Szaporodnak a rovások: lélekben gyűjtött gyertyák, felravatalozott álmok, kiégetett sebek. Sem dobszó, sem fáklyásmenet, sem koszorú. Hacsak a halottak fel nem markolják a szemeödreikben gyökeret vert virágokat. Atkiabálnak egymásnak a csontok között – talán az odahagyottak sírását is hallják, miközben átrobog felettük a diadalmas szocializmus.

Rövidfilm

Az anyaföld rongyokba rejtji csonka testét, felsebzett, hólyagos tenyérrrel napfényt koldul a pirkadattól.

Elfordulsz, lesunyod fejed, titkon a túlsó partra gondolsz és áldást osztol önmagadnak.

Tiszteljük halottaink emlékét!

Ilyenkor ősszel hamar alkonyodik. Hűvös ködpárák feledtetik a nappali langymeleget, és kicsit borzongva fogom szaporára lépteimet. Szorongatom markomban az őszi kert utolsó virágait és igyekszem, mert érzem, várnak rám szeretteim. Sokáig el voltam, hetek óta nem látogattam meg őket, ezt szeretném bepótolni. Az utat takaró lehullott leveleket szelíd szellő kéri fel lassú táncra, s mosolyogva gondolkodom annak a kései tücsöknek halk muzsikájára, amelyet a kertben hallgattam virágszedés közben. Szébb az idei ősz, mint a nyár volt, de nekem mégis korábban kellett volna indulnom, mert rám esteledik! — tűnődöm aggodva.

Mivel közel a temető, hamar odaérek. Azaz odaérek, ha nem találkoznék léptenyomon ismerősökkel. Úgy látszik, másokat is kicsalt a kellemes őszi szél a házból és mi tagadás! — örülök a sok kedves, régen látott ismerős arcnak. Istenem, milyen jó itthon lenni! Sorra köszönnek rám felnőttek és gyerekek; magyarok és nem magyarok. S bár sietek, mégsem állom meg, hogy egy-két barátságos szót ne váltsak egyikkel-másikkal... Csak lerakom a virágokat, megsimogatom a fejfákat és máris jövök vissza — biztatom magamat, befordulva a temető kapuján.

Nem kihalt a temető, örvendezek némán, sokan takarítgatják, rendezgetik a sírokat — jön a Halottak napja. Ismerős alakot fedezek fel a sírok között, odaköszönök. Az idős asszonynehézkésen egyenesedik fel, figyelmesen megnéz, rám mosolyog. Rég nem találkoztunk, pedig itt a temetőben gyakran látjuk egymást. Kedvesen üdvözl.

— Jaj, de elfáradtam, hiába, sok ez már nekem, jövőre nem vállalom!

— Mit? — kérdezem csodálkozva.

— Hát ezeknek a síroknak a gondozását! — int fejével a mögötte kitisztított, szépen rendbe rakott sírok felé. — Ilyenkor, Halottak napja előtt igencsak megdolgozom ám a sírokkal, összegyűl a munka...

— Olyan sok rokona van itt eltemetve? — kíváncsiskodom.

— Nekem nincsen, csak a férjem, meg rég elhalt szüleim... Ezek idegen sírok... Tudja, pár éve csinálom én ezt így, október végén. Jól jön az érte kapott pénz, forintban fizetnek... Csak most már egyre nehezebben megy, megöregedtem.

Érdeklődve kérdezem, kiknek a hozzátartozói pihennek itt. Ő sorolja a neveket, én meg bámulva hallgatom.

Csendesen folytatja: Én veszem meg a virágokat is, aztán elsején egy régi gyermekocsiba rakom, kihozom és szépen feldíszítem a sírokat...

— Nem ők hozzák magukkal Halottak napján a gyertyákkal együtt?

— Ugyan már, nem jönnek azok ide... Csak úgy szatyorba rakva elküldik nekem előre a sok cifra mécesst, aztán majd azokat is én gyújtom meg...

— Talán betegek, vagy nagyon messze laknak és azért nem jönnek? — igyekszem mentséget keresni az általam is jól ismert hozzátartozók számára. Hiszen X-nek az édesanyja, apja, férje van itt eltemetve, Y-nak meg a testvére, nagyszülei...

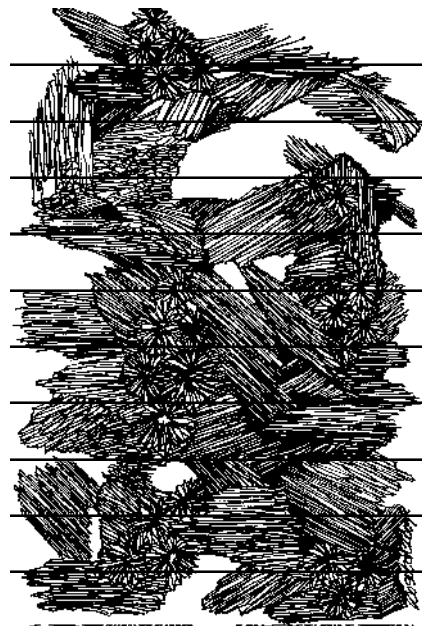
— Nincsen azoknak semmi bajuk, csak hát nekik így kényelmesebb. Tudja kedvesem, én igazán jól járok velük, mégis olyan szomorúság fogja el a szívemet, ha arra gondolok, milyen emberek azok, akik évente egyszer, Halottak napján sem látogatnak el a szeretteik sírjához. Tudom én azt, hogy ilyenkor sokat kell várakozni a határon, de egyszer mehozhatnák szeretteik emlékéért ezt az áldozatot...

Amikor a bevásárlás kedvéért jönnek át, akkor nem számolgatják az autóban eltöltött órákat... Kihalt az emberekből a tisztelet meg a szeretet, pedig nem ártana elgondolkodni azon, hogy jól van-e ez így... Egyszer majd az ő emléküket is ugyanígy fogják tisztelni utódaik, ahogyan most ők tisztelik az elődök, szüleik, rokonaik emlékét. No, induljunk, mert ránk sötétedik.

Amíg lassan hazáig bandukolok a sűrűdő őszi estében, ennek az idős asszonynak igazságot hordozó szavai motoszkálnak gondolataimban. Magamban hálát adok Istennek, amiért megadatott nekem, hogy én magam gondolhatom szeretteim sírját, ápolhatom emléküket. Számomra ez nem jelent áldozatot. Sőt, e nélkül szegényes, üres lenne az életem és őszintén bízom benne, hogy rajtam kívül sokan mások hasonlóan éreznek. És hiszem, hogy november elsején az alkonyi temetőben fellobbanó sok-sok aprócska gyertyaláng engem fog igazolni.

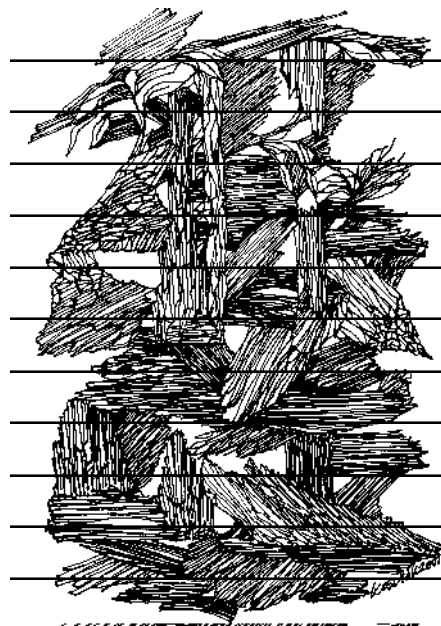
KERTÉSZ VIRÁG
(Dancs György felvétele
a nagyberegi temetőben készült)

„Az én üzenetem a szépség” Mit csinál most Koszták István Budapesten élő grafikus?

— *Előljáróban arra kérlek, mondj néhány szót önmagadról.*

— 1989-ben teleptültem át Beregszászból, úgymond, családdegysítés címén. Untam az

otthoni kereteket, a kilátástalanságot, a perspektívátalanságot. Na meg szomjaztam a magyar kultúrát és a világkultúrát is természetesen. Otthon már kimerítettem a megismerés határait. Úgy döntöttem, ►

„Az én üzenetem a szépség”

Mit csinál most Koszták István Budapesten élő grafikus!

hogy kitágítom a határokat és szétnézek a világban.

– **Mit kell tudnunk a munkásságodról, a munkáidról?**

– 18 éves koromban kerültem vissza

Beregszászba, miután elvégeztem az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskolát és megkezdtem önálló művészi pályámat.

Legkedvesebb kifejezőeszközöm a grafitceruza, amit később kibővítettem színes ceruzával. Eleinte absztrakt dolgokat rajzoltam, utána áttértem a reális ábrázolási módra. Mindig is csak saját kompozíciókban gondolkodtam. A természet utáni csendélet nem érdekelt túlzottan, de van néhány ilyen jellegű alkotásom is. A munkáimban az élet súlyos kérdéseit foglalkoztatnak. Mivel rengeteget utaztam, foglalkoztattak a különböző városok absztrakt formái. Egy időben szerelmes voltam az orosz templomokba, az ősi orosz városokba, mint például Szuzdal, Zagorszk, vagy Vlagyimir. Azonkívül rabul ejtett a Baltikum varázsa. Tallinn túrhegyes tomyai, Vlnusz nyugodt lankái és Riga pezsgő élete. Soha nem a nagyközönségnek dolgozom, soha nem azért dolgozom, hogy eladjam a képeimet. Engem a belső kényszer hajt. Egy művész számára az a legfontosabb, hogy egyedi dolgokat hozzon létre, még ha az nem is találkozik a közízléssel.

– **Jelenleg mivel foglalkozol, vagy inkább mi foglalkoztat?**

– En a művészetet egy folyamatnak fogom fel, ami mindig magával hozza a megújulás lehetőségét is. A művészi stílusomon kevésbé változtattok, számomra a kifejezésnek organikusnak kell lennie. A művészetben a legfontosabb az őszinteség.

– **Kevés konkrétumot említettél magadról, talán valami nyomós oka van?**

– Szabad ember vagyok. Mindig is a szabadság vonzott. Sok barátom van. Az emberi kapcsolatokat fontosnak tartom. De az ember sokszor csalódik a barátaiban.

– **A művészethez visszatérve, van, vagy vannak példaképeid?**

– Van. Egyetlen egy. Michelangelo, a szobrász. Michelangelo legszebb szobra a Pieta, amelyet nagyon sokféle változatban

lerajzoltam. Ez a vesszőparipám, mert annyira szép, hogy megőrülök tőle. Ilyen időtálló szépséget még soha senkinek nem sikerült kifarangnia. Hozzá kell vennünk, hogy a művész 23 éves volt, amikor megalkotta a világ legtökéletesebb szobrát.

– **Minden művésznek van saját mondanivalója, amit különböző formákban igyekszik eljuttatni a közönséghez. A mondanivalódról már beszéltél, de mi az üzenete a művészetnek?**

– Az én üzenetem a szépség. Szerintem a világot a szépség fogja megváltani, ha egyáltalán meg lehet váltani.

– **Mit jelent számodra a szépség, mint fogalom?**

– A szépség egy másik definíciója az egyetemes igazság. Erről többet nem tudok mondani.

– **Beszélnél a terveidről is?**

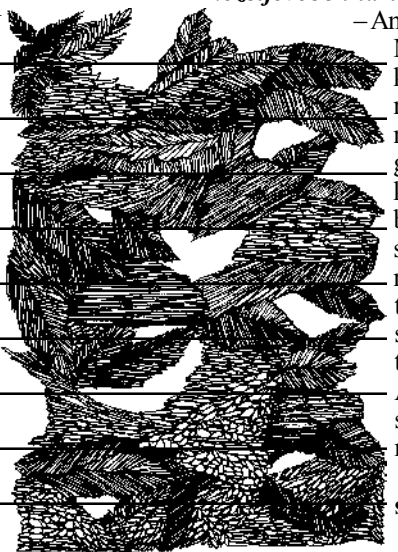
– Tavaly Balatonföldváron megalakítottuk a Kárpátaljai Írók Költők Művészek Magyarországi Alkotó Közösségét, amelyben szerepet kapott az irodalom és a képzőművészet is. Én azt szeretném, ha a kárpátaljai művészetnek az egyetemes magyar művészetben belül is meglenne a helye. Tehát, ha ránéznek egy kárpátaljai festő képére, könnyen beazonosítható legyen, hiszen magunkkal hoztuk a Kárpátok levegőjét, Magyarország elfeledett egy csücskét.

– **Mivel éppen egy kárpátaljai tárlat közepén ülünk, ahol a te munkáid is szerepelnek, zárásképpen arról érdeklődnék, te vagy akár az alkotó közösség tervez-e a közeljövőben tárlatot Kárpátalján?**

– Amikor 1989-ben kijöttem Magyarországra, én az alkotásaim egy részét Beregszászra hagyományoztam. Alkalmazott grafikáimat, filmplakátokat. Ha végre Beregszászban, mint ahogy arra már sok ígéret elhangzott, létrejönne egy igazi kiállítóterem, akkor mi, beregszászi képzőművészek készítenénk egy közös tárlatot. Akár itt élünk Magyarországon, akár otthon Beregszászban, Kárpátalján.

– **Köszönöm a beszélgetést!**

LENGYEL JÁNOS

Szöllősy Tibor

Az „erkölcstelen” Hollósy Simon

Hollósy és tanítványai Técsőn nem dúskáltak a javakban, idült pénzhiányban szenvedtek. A kor és az események szemtanúi mesélték: akár két-három liter borért is lehetett festményt vásárolni, de az előbbi inkább volt kelendő, mint az öreg és tanítványainak alkotásai, holott széles skálán mozgott a kínálat: a szinte naponta „termelt” festmények közszemlére voltak téve, azaz száradtak Bökönyiek kertjének kerítésén.

Hellyel-közzel és néha-néha a városka „jobb emberei” vásároltak egy-egy képet, no meg az ide látogató városi emberek, Hollósy és tanítványai „Isten háta mögé” utazó barátai.

Maguk eszékabálták össze műtermüket is, amely a Nereszén lábánál, a Tisza-hídtól úgy százötven méternyire állt, és nem volt más, mint egy akol — mesélik a szemtanúk —, amelynek fedele alá húzódtak, mikor esőfelhők látogattak meg a „técsői Barbizon” alkotót.

A Mester mintegy kétszáznegyven tanítványa között voltak „menők”, de voltak kezdők is, akiket nagy odaadással és szakértelemmel tanított, irányított, de nem volt tanterem, ahol egy táblán, vagy valami más hasonlón illusztrálni lehetett volna az elméleti oktatás anyagát: az anatómiát, az alakítást, a perspektívát. Hollósy pótolta a hiányt, ami szabálysértést eredményezett és ... megbotránkoztatta Técső lakosait.

A Tisza-parti kis házzal szemben, amelyben lakott, volt egy bikatelep. Fehérre meszelt, hús metémiyi hosszú fala ideális „táblának” bizonyult; Hollósy oda vonult tanítványaival, és illusztrált: többek között aktokat festett a falra.

Vasámap délelőtt, amikor a szomszéd utcák lakói templomba igyekeztek, megdermedtek, majd felháborodtak a látottak miatt: volt, aki köpködött, néha arcpirongató hangon minősítették a látottakat és a rajzok alkotót. Szentségtörés volt elhaladni az alkotások mellett, akár odanézni is egy pillanatra, hiszen gyerekek és nők is voltak a templomban igyekezők között. Azért gyalogutat kitaposva átvágtak a szomszéd Kékesi Károly bácsi kertjén, ami nemtetszést váltott ki a gazda részéről: veszekedett az áthaladókkal, akik Hollósyt és barátait okolták a kialakult állapot miatt.

Kékesi a városka vezetőségéhez fordult, beperelve Hollósyt az okozott kár miatt, mert a templomjárók letaposták a fűvet, az ágyásokat, a gyerekek megdézsmálták a gyümölcsfákat.

Be is idézték a Mestert, megrótták, és arra kötelezték, hogy tüntesse el az ocsmányságot a bikatelep faláról, semmisítse meg az erkölcstelenség látható megnyilvánulásait.

Hollósy és tanítványai lemeszelték a falat, de nem sok sikerrel: a vékony mészrétegen átütöttek az olajfestékekkel készült alkotások, azokat még a '30-as években is látni lehetett.

Azt is mesélték: Hollósy Simon hatására, aki római katolikus volt, a felső végen lakó técsői reformátusok hitehagyottak lettek, mert keresztet vetettek, amikor a Mester háza és a bikatelep körmékén jártak.

„Magyar nemzetiségűnek vallottam mindig magam, ezt büszkén vállaltam”

Prof. Dr. Bárány Sándor egyetemi tanár (Miskolci Egyetem), a kémiai tudományok doktora.

– **Egyike vagy a magyar és egyetemes tudomány képviselőinek, ezt olvastam a Magyar Tudomány Nagyjai lexikonban. Büszkékvagyunk rád, hiszen tősgyökeres kárpátaljai magyar vagy.**

– Igen, mindig magyar nemzetiségűnek vallottam magam, ezt büszkén vállaltam, mint kárpátaljai gyökereimet is.

Mezőváriban születtem, ahová szüleim – tanítók lévén – első kinevezésüket kapták. Mintegy háromezer lakosával nagy falunak számított Vári, közelében kanyarog a „szöke” Tisza („Ki a Tisza vizét issza, oda vágyik mindig vissza”, ez valóban így van, legalábbis számomra), itt siet a Borzsa a Tiszába, itt van a környék legnagyobb református temploma, legmagasabb templomtornya. Annak idején a Tisza túlsó partjáról Petőfi is látta és így örkítette meg: „...látni távol kis falucska tornyát”. Nevezetes a vári harang is mélyen zengő, messzire hallatszó hangjával, amit bizony sokszor földre kellett verni a tiszai áradások, tűzvészek, ellenség közeledése során.

Meredek, recsegő lépcső vezet fel a kissé poros templomtornyba, de az onnan tárulkó látvány – a kanyargó Tisza, a Borzsa, a Vérke csatorna, a muzsalyi és a benei hegyek, jó időben a máramarosi bércek, a környékbeli falvak, erdők, földek – máig élő emlékeket hagyott bennem.

Beárnyékolják ezt az idillikus képet 1944 őszének történései, mikor többször is cserélt gazdát a falu: hol a miénk, hol a németek, míg végül a „felszabadítók” uralták.

Akkor már a „magyar királyi állami elemi” iskola első osztályába jártam. Hétéves gyerekként mindenre kiterjedt a figyelmem. Megrázó volt a Kárpátok védelmére kiren-

delt utolsó magyar tartalék búcsúztatása falunkban 1944 augusztusának végén. Ez Horthy Miklós első háziezrede volt, válogatott legénységgel, válogatott tisztikarral; talán egy-két hétig gyakorlatoztak és pihentek nálunk a bevetés előtt.

Bevetésük előtt a parancsnok érzelmes hazafias szónoklattal búcsúzott: „Amíg egy magyar kar lendül a magasba, addig nem jönnek be az oroszok a Kárpátokba.”

Az állomány dallal intett „vizontlátás”- t: „... ki tudja mi vár ránk, ki tudja holnap mire ébredünk.”

– **Tudjuk mire ébredtünk.**

– Sajnos az történt, aminek mindannyian ott, Kárpátalján (is) szenvedő részesei lettünk.

Apámat nyelvtudása mentette meg a GULAG-tól, de – mint később kiderült – csak addig, míg szükség volt rá. 1950-ben koholt vádak alapján 6 évre ítélték, mert „mint leventeparancsnok nevelte a fasiszta

ifjúságot”, „eltulajdonította a szocialista tulajdont”, de a valódi ok az volt, hogy nem mutatott hajlandóságot a KGB-vel való együttműködésre. Édesanyám, mint „elitelt elem” felesége elvesztette állását, szegény az öngyilkosság gondolatával is foglalkozott.

Az éhhaláltól édesanyám közeli rokona mentett meg, aki magához vett minket beregszászi lakásába, megosztotta velünk utolsó darab kenyérét.

Középiskolai tanulmányaimat már Beregszászban végeztem kitűnő bizonyítvánnyal. Folyamatos, állandó tanulással, jó magaviselettel „kompenzáltam” falusi származásomat, vézna testalkatomat; az utóbbiak nem voltak jó ajánlólevelek egy patinás városi iskolában.

Édesapám Sztálin halála után szabadult, negyven éves volt, de úgy nézett ki, mintha hatvan lenne – megtörte a láger. Nem kapott tanítói állást, csak később. 1961-ben elhalálozott.

A sors ajándéka volt: édesanyámmal együtt tanított egy fél évet a Beregszászhoz közeli búcsúi iskolában.

– **Hogy lett egy vári kisfiúból világhírű tudós, méghozzá nem éppen köznapitudományban, a kémiában, annak is a kolloid ágazatában?**

– Sok-sok víz folyt le a Borzán, míg eljutottam oda, ahol most vagyok. Aranyéremmel végeztem középiskolai tanulmányaimat, ami zöld utat biztosított a Szovjetunió bármelyik felsőoktatási intézményébe, méghozzá felvételi vizsgák nélkül. Ami plusz piros pontot jelentett: a jellemzésben, amelyet az érettségi bizonyítvány mellé kaptunk, az volt írva, hogy erős vagyok kémiában és matematikában és mindkét szakra javasolnak. A kémia iránti érdeklődésemet, amely idővel „szerelem” lett, szép emlékü tanárain oltották belém. Moszkvába vettem utamat, de a közbeiktatott megálló, Kijev elbűvölt, ott jelentkeztem a Kijevi Tudományegyetem vegyi karára. A felvételi vizsgám, azaz a „beszélgetés”, ami érmes létemre előjogom volt, rázósan ígérkezett, mert 110 érmes aspiráns volt és csak 25-öt vettek fel.

Ermem és felkészültségem párosult a szerencsével, mert Sevcsenko Fedor dékán, aki egymaga volt a felvételi bizottság, pápírajamból értesülve, hogy magyar vagyok, érdeklődni kezdett – mivel vérbeli focirajongó volt – az aranycsapat felől, a berni vereség okairól. A beszélgetés alapján felvált nyertem a kémiai szakra.

Külön fejezetet érdemelne kollégiumi életem, vívódásaim az ukrán nyelvvel, az echte orosz diákokkal, akik 1956-kapcsán (is) megbízhatatlannak, burzsujnak, „nem szovjet embernek” minősítettek, de mindenért kárpótoltak nagyszerű tanárain, a kémiai irányú vonzódásom. Oktatóim neves tudósok voltak: Delimárszkij Jurij, Kipriánov Andrej, Babko Kiril akadémikusok, Jeremenkó Valentin pro-

◀ fessor, később akadémikus. Ők irányítottak engem a kémiai kutatómunka ösvényeire.

Minden nehézség ellenére kitűnően, azaz „vörös diplomával” végeztem el az egyetemet, ami feljogosított, hogy azonnal felvételizhessek – ez volt az álmom – az aspirantúrára.

Nem sikerült, ugyanis a vörös diploma mellé szükség volt az adminisztráció, a pártszervezet és a Komszomol, valamint a szakszervezeti bizottság ajánlása, ezt pedig nem kaptam meg, mert magyar mentalitásom, kritikus megjegyzéseim a rendszerrel kapcsolatban, viselkedésem ezt eleve kizárták.

Több kitérővel tarkított pályamódosítás után révbé jutottam: a Fizikai Kémiai Intézet kutatómérnöke (1960–1961), aspiránusa (1961–1964) és tudományos munkatársa (1964–1968) lettem, majd a Kolloid és Vízkémia Intézetben dolgoztam mint tudományos főmunkatárs és csoportvezető (1969–1986), illetve osztályvezető (1986–1992).

– **Vagyis valóra váltak álmaid, azzal foglalkoztál, amit mindig is szerettél volna. Abban az időben, pláne magyar létedre ehhez nexus kellett: kik egyengették utadat, kik voltak mentoraid?**

– Csodálatos pártolói, tanácsadói, vezetőim voltak, akiknek örök hálával tartozom. Anélkül, hogy minőségi sorrendet állítanék, megemlítem Sztrazseszko Dmitrij professzort, a világhírű Nyikolaj Sztrazseszko szívspecialista professzor fiát (ő volt a világ első orvosa, aki 1910 táján élő betegnél diagnosztált szívinfarktust), Glazman Jurij professzort, a kolloid-kémia egyik hazai apostolát, Rehbinder Piotr akadémikust, Derjugin professzort.

Ezek a nagyszerű tudósok, kutatóintézetek vezetői, tanszékvezető tanárok, a tudományok megszállottjai, világra szóló újítások bevezetői, feltalálók szinte apai ragaszkodással támogattak, irányítottak a tudományos kutatások útvesztőiben, igazi, nagybetűs emberek voltak, és ami közös volt bennük: bármilyen hihetetlen, de egyik sem volt a párt tagja, ami az akkori idők követelményeinek figyelembe vételével fehér hollónak számított. Hihetetlen nagy tudású, iskolateremtő tevékenységük, nemzetközi elismertségük tette lehetővé, hogy „megtúrték” őket, vezetői beosztásokat kaptak a szovjet tudományos élet élvonalában.

Feledhetetlenek azok az éjszakába nyúló esték, viták, eszmecsere, amelyeknek jóvoltukból részese lehettem. Emberközeli volt viselkedésük, a hozzám való viszonyuk. Egy jel-

A római egyetemen

lemző epizód: másodéves aspiráns voltam, amikor vezetőm felküldött a moszkvai Lomonoszov egyetemre a Rehbinder-tanszékre.

Feladatom elvégzése után az akadémikus úr meghívott egy teára, majd búcsúzáskor felsegítette a kabátomat. Szabadkozásomra, hogy ugyan Piotr Alekszandrovics, hogy várhatok el ilyesmit, tréfásan azt válaszolta: „Remélem, nem fog ruhatárosnak tekinteni”.

Hát ilyen lenyűgöző, demokratikusak, a felsőbb-ségérzés árnyalatát sem mutatók voltak az én tanárim. Mi sem természetesebb, hogy

élvezettel és akadálytalanul róttam a kutatómunka köréit. 1965-ben védtem meg a kandidátusi, majd 1982-ben a leningrádi egyetemen a nagydoktori disszertációm. 1989-ben megkaptam a professzori minősítést.

– **Mielőtt továbbmennék nagyívű pályádon, tegyünk egy kitérőt, mert úgy tudom, neked tolmácsmúltad is van.**

– A tolmácsolásba úgy cseppentem bele, mint Pilátus a credóba. Csigorinról, a híres orosz sakkozóról elnevezett kollégium lakója voltam, amikor egymunkácsi, félig magyar, félig ukrán földim megkérdezte 1960. december elején, hogy nem vállalnám-e el egy magyar művészelegáció tolmácsi feladatait, amely az Ukrán–Magyar Baráti Társaság alapítása alkalmából jön egy ukrainai koncertkörútra. Bár nem voltak tolmács tapasztalataim, azonnal igent mondtam, hiszen ez kapcsolatot jelentett a szeretett magyarországi emberekkel. Feledhetetlen két hetet töltöttem Fodor János Kossuth-díjas operaénekesrel Szász József és Simor András hegedűművészekkel, Bársony Rózsi, Gencsi Sári énekesekkel, Antal István

zongoraművésszel, Kóródi Erzsébettel és férjével. A delegáció vezetője Szakasits Árpád volt. A vendéglátók is magas kormány szinten képviseltették országukat. Fodor Jánossal egy életre szóló barátságot kötöttünk. Olyan volt ez a két hét, mintha a mennyországban éltem volna. Egy másik emlékezetes tolmácsi tevékenységem 1977. november 4-hez fűződik, mikor is a legmagasabb szintű magyar küldöttség, élén Kádár Jánossal kétnapos látogatást tett Kijevben.

Mondanom sem kell: olyan nevezetéseket láthattam a magyar delegációk jóvoltából, amelyekről az egyszerű szovjet állampolgár nem is álmodhatott.

– **Hogyan alakultak ki kapcsolataid a szögesdróton kívüli világgal, Magyarországgal, miért települtél át?**

– 1959-ben utazhattam először az anyaszülőföldömre, majd 1960-ban a szülőföldömbe. Ez az utazás

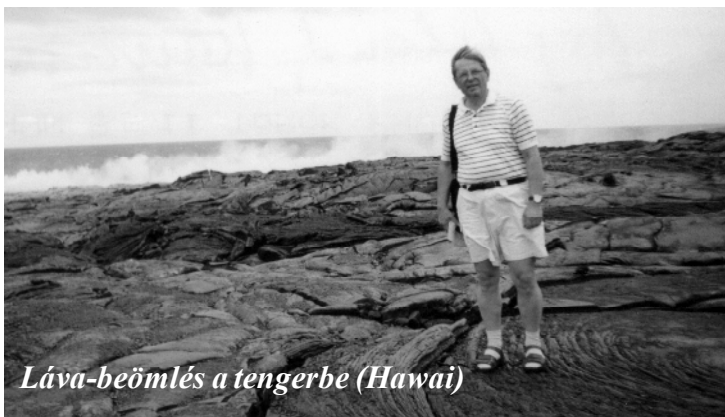
A braziliai őserdőben

és az itt-tartózkodás egy életre szóló élmény volt számomra. Később többször is visszatartották látogatási kérelmemet, de én hajthatatlan voltam: évente benyújtottam azt. A kérelemhez kötelezően csatolandó jellemrajzban szerepelni kellett, hogy a kiutazó „politikailag érett, morálisan stabil és életvitеле szerény”.

Aztán hónapokig kellett várni a rábólintásra vagy az elutasításra. 1987-ig, a gorbacsovi időkhöz nem engedtek ki Nyugatra, annak ellenére, hogy a 70-es évek közepétől rendszeresen meghívtak különböző nemzetközi konferenciákra, fórumokra. Sőt,

eleinte nem engedtek ki kiküldetésbe, konferenciára vagy a szegedi, illetve a budapesti egyetem meghívására sem. Rokoni látogatásra nagy nehezen igen, hivatalos útra nem. Mi volt ebben a logika, számomra örök rejtély marad.

Egy, a Komszomol Központi Bizottságában dolgozó jóakaróm meg is mondta egyszer, ugyan miért írom a hírhedt ötödik rubrikába (a nemzetiség megjelölése volt), hogy „magyar”, hiszen bátran írhatnám, hogy „ukrán”, a Baran Alekszander, amire

Láva-beömlés a tengerbe (Hawaii)

„Magyar nemzetiségűnek vallottam mindig magam, ezt büszkén vállaltam”

átkereszteltek, olyan jól hangzik ukránul, végül is ily módon sok problémám megoldódna. Azt válaszoltam, hogy nemzetiségem elárulásával nem akarok előnyökhöz jutni, inkább lemondok a hön óhajtott utazásokról.

Volt olyan eset – egy tudományos delegáció tagjaként utaztam volna Jugoszláviába –, mikor kész papírokkal a zsebemben visszafordítottak a kijevi állomásról, mert kellett a helyem egy „megbízhatóbbnak”.

1991-ben meghívást kaptam a Miskolci Egyetemre, amit örömmel elfogadtam, mert hazahívtak. Rájöttem: itt minden feltétel adott, hogy a mai követelmények szintjén folytassam kutatómunkámat.

1992 áprilisától lettem a Miskolci Egyetem Kémiai Intézetének főmunkatársa, tudományos tanácsadója, majd tanszékvezető egyetemi tanára, 1998-tól pedig a Kémiai Intézet igazgatója vagyok.

– **De előtte és közben történt egy s más, gondolok itt előadói munkásságodra, kutatásaidra, publikációidra.**

– Első nyugati utamra 1987-ben került sor, amikor is eleget tettem a világhírű Lyklema professzor meghívásának Hollandiába, ahol előadást tartottam kutatási eredményeimről az ottani nemzetközi konferencián. A sikeres szellemi „lakoma” emlékére Lyklema professzor megajándékozott Borisz Paszternak „Doktor Zsivago” című könyvének angol nyelvű kiadásával, amit – nem keveset reszkírozva – hazahoztam s elolvasása után „útjára eresztettem”: odaadtam elolvasásra megbízható ismerőseimnek, barátaimnak (a Szovjetunióban ez a könyv akkor feketelistán szerepelt).

A következő évben egy hulladékokkal és zagyokkal foglalkozó római konferencia előadója voltam, majd 1990 áprilisának végén Kínába küldtek ki az ENSZ víztisztaság-védelmi szakembereként.

– **Így fedezted fel az „átkos” Nyugatot. És ha egy üzlet – mint mondják mifelénk – beindul...**

– Nemzetközi konferenciákon 80 plenáris és orális előadást tartottam a kolloid-kémia, felületi kémia, bányászati kémia, víztisztítás és környezetvédelem témakörében, négy kontinens – Európa, Ázsia, Észak- és Dél-Amerika – 22 országában. Szervezője, elnöke, illetve társelnöke voltam 10 nemzetközi környezetvédelmi, kolloidkémiai és bányászati kémiai konferenciának. Meghívott előadóként tudományos előadásokat tartottam a budapesti, a szegedi, a debreceni, a moszkvai, a szentpétervári, az alma-atai, a szófia, a zágrábi, a pekingi, a londoni,

a bristoli, a karlsruhei, a berlini, a wageningeni, az utrechti, a római, a lisszaboni és jelentősebb amerikai, illetve japán egyetemeken.

Európai uniós ösztöndíjjal 3-3 hónapot kutattam a londoni és a wageningeni (Hollandia) tudományos központokban 1993–1994 folyamán.

Tudományos munkásságom eredményeit 5 könyvben és 220 orosz, angol, és magyar nyelven írt tudományos publikációban foglaltam össze, amelyekre több mint 800 hivatkozás található. Vezetésem alatt tizenöt munkatársam védte meg a kandidátusi és kettő a nagydoktori disszertációját.

Az utóbbi években talajtisztítási kérdésekkel is foglalkozom, elsősorban a talajba került nehézfém-ionok megkötésével módosított zeolitok alkalmazásával, de nem vagyok hűtlen főbb kutatási területeimhez sem, mint a polimerabszorpció és az elektromos kettősréteg szerkezete, amely területen felfedeztem a szupergyors elektroforézis jelenséget.

Kutatásvezetője voltam egy-egy magyar-izraeli, magyar-ukrán és magyar-argentin projektnek.

Tagja vagyok a Magyar Kémiai Folyóirat és az Ukrán Polimer Folyóirat szerkesztőbizottságának, a Magyar Kémikusok Egyesületének, az International Association of Colloid and Interface Scientists Council-jének (AKolloidkémikusok Nemzetközi Szövetsége Elnöksége), a MTA Kolloidkémiai Munkabizottságának. 1999-ben Széchenyi professzori ösztöndíjat nyertem.

Egyetemünkön víztisztaság-védelmet, szerves kémiát, általános kémiát és műanyagkémia-t oktatok.

– **Habár nem kötődik közvetlenül tudományos és oktatói tevékenységedhez, volt még egy jelentős állomása életednek.**

– Tudom, mire céloz: alapító tagja vagyok a Kijevi Magyarok Egyesületének. Mi, Kijevben élő magyarok, mindig is összetartottunk. Úgy negyvenen voltunk, akik ismertük egymást. Gyakran, különösen ünnepek alkalmával, ha éppen nem utaztunk Kárpátaljára, összejöttünk. Ilyenkor felvetődött a kérdés: mit tudnánk tenni kicsi nép-törzsedünk érdekében; voltak elképzeléseink, terveink, amelyeket – hála a rendszer-váltásnak – sikerült egy szervezet formájában legitimálni. A magyar szervezet létrehozásának ugyanúgy örültem, és büszke vagyok rá, mint egy-egy kutatómunka eredményének.

– **Köszönöm a beszélgetést, további sikeres tevékenységet kívánok.**

SZÖLLÖSY TIBOR

Könyvespolc

Az Intermix Kiadó gondozásában jelent meg a közelmúltban Zubánics László: „Víz tükrére történelmet írni...” című tanulmánykötete, amely helytörténeti írásokat tartalmaz. A szerző fejezetekre tagolja a könyvet, s így az olvasó jobban tájékozódhat a témakörökben.

A kiadvány hiánypótló a maga nemében: köztudott, hogy vidékünk várai számos hazai és külföldi érdeklődőt vonzanak, viszont nehezen fellelhetőek a történetükkel kapcsolatos tájékoztatók.

Zubánics László szerencsés kézzel nyúlt a témához: az írások közérthetően vannak megfogalmazva, azaz a népszerű tudomány tematikájába sorolhatjuk őket. Fontos, hogy a könyv eljusson az olvasóhoz, hogy ne holt töke legyen csupán: erről viszont a kiadó gondoskodik. Az Intermixről tudni kell, hogy ellátja kiadványaival a megye magyarlakta településeinek könyvtárait, így a történelem iránt érdeklődő felsőbb osztályos tanulók haszonnal forgathatják a számos fotóval illusztrált tanulmánykötetet.

F. M.

Bakos Kiss Károly

Legyen vers

(rímjáték ars poeticára)

Legyen vers, hogy legyen minden.
Szív ne vágyjon menni innen.
Ész ne vágyjon megbomolni.
Hisz a test sem olyan holmi,
Mit levetni könnyű lenne.
(Azért van, hogy legyünk benne.)
S legyen ír, hogy így ne fájjon
A mozdulat e nyesett tájon.
Mindnek társ, hogy el ne essék,
Aki esne. Szava: tessék!
Legyen tűz, ki fázik, annak.
S ezt nevezzék, akik vannak,
Majd szabálynak:
Íratlannak.

„Munkács magas kővéra...”

Részletek a „Víz tükrére történelmet írni” című tanulmánykötetből

A munkácsi vár keletkezésének pontos dátuma a mai napig bizonytalan, azonban a XIX—XX. század fordulóján a Várhegyen lefolytatott ásások szerint már a csiszolt kőkorszakban lakott hely volt. Stratégiai szempontból a síkságból kiemelkedő trachitszikla ellenőrzési a Latorca völgyében északnak, a Kárpátok hágóinak tartó utakat.

Az első, valószínűleg fából készült őrtornyot honfoglaló őseink emelheték a Várhegyen. Az István király által létrehozott meyerendszerben az ispánsági várak, esetünkben a borsovai vár, játszották a fontosabb szerepet.

A várról szóló első írásos említés 1263-ból, egy adománylevélből származik, amelyben az uralkodó Aladár tárnokmesternek adományozta Szentmiklóst (Munkács/villa supra Munkách/ iránypontként szerepel).

A munkácsi királyi uradalmat (amely zömében járhatatlan erdőségekből állt) IV. Béla király Konstancia lánya hozományául adta.

A vidék jelentősebb betelepítése Károly Róbert király idejére tehető, akinek külpolitikája Lengyelország és a Halics-Ladomériai fejedelemség irányába jelentősen aktivizálódott.

A vár és az uradalom az Anjou-ház családi birtoka lett, hosszabb ideig Erzsébet királyné, Károly Róbert felesége birtokolta. Nagy Lajos király egyik 1342-ben kelt oklevelében arról intézkedik, hogy a lampertszázi polgárok 10 ötven köblös hordó bort kötelesek a munkácsi várba (*ad castrum Mounkach*) szállítani. Utóda, Mária királynő 1397-ben Újváron kelt rendeletében utasította a lelezi konventet (*a területileg illetékes hiteles helyet*), hogy Csák Miklós temesi grófot iktassák be a munkácsi uradalom egyes részeibe.

A birtokot 1397-ban Zsigmond király idegenítette el, aki Korjatovics Tódor podóliai fejedelemnek adományozta, cserébe annak uralkodói jogaiért Podólia litván tartomány felett. Valószínűleg ebben az időben épült fel az első európai típusú lovagvár a Várhegyen. A fejedelem halála után egy ideig felesége, Valha és unokaöccse, Vaszil irányította az uradalmat, majd visszazállt a koronára.

Zsigmond király a várat és az uradalmat Pálóczi Máténak adományozta, aki 1419–1431 között a beregi ispáni tisztséget is ellátta. 1432-ben a tatai szerződés értelmében Munkácsot számos más birtokkal együtt Lazarevics István szerb despota kapta meg, amelynek fejében átadta a magyar királyságnak a délvidéki várrendszer kulcsát képező Nándorféhvárt. Lazarevics egyike lett Zsigmond király leghűségesebb támaszainak, az uralkodó még a Sárkány-rendbe is felvette. Halála után unokaöccse, Brankovics György örökölte meg a szerb fejedelemséget és a magyarországi birtokokat (a vegyesházi királyok jelentős magyaror-

szági birtokokkal próbálták meg magukhoz kötni a szomszédos lengyel, szerb, bosnyák, havasalföldi és moldvai fejedelmi házakat).

Brankovicsnak a törökkel való szövetezése miatt előbb I. (Habsburg) Albert, majd I. (Jagelló) Ulászló Munkácsot a fejedelemtől elkobozta és Pálóczi László országbírónak adományozta.

1444-ben a csúfos vereséggel végződött vámai ütközet után (amelyben I. Ulászló király is odaveszett) az országos főkapitány, majd a rendek által V. László kiskorúsága idejére kormányzóvá választott Hunyadi János szerezte meg Munkács várat és uradalmát.

A törökverő főúr több alkalommal is megfordult itt, így többek között 1446. február 9-én, amikor munkácsi várat is felkereste. Halála után felesége, Szilágyi Erzsébet birtokolta a vidéket. A nagyasszony Vajdahunyad várából intézte a birtok ügyeit, s mondhatni, sikerrel.

Szilágyi Erzsébet halála után a terjedelmes Hunyadi-birtokokat Mátyás király 1484-ben kelt iratában fiának, Corvin János lipói hercegnek adományozta. Mátyás halála után Corvin János megpróbálta megszerezni a trónt, de a csontmezei csatában vereséget szenvedett. Birtokainak jelentős részét a rokon családok kaparintották meg. A még Mátyás király által elvett beszercebányai bányák kárpótlásaként Corvin a munkácsi uradalmat Csáktornyai Ernuszt Zsigmond pécsi püspöknek, kincstartónak adta át, aki nem sokáig bírhatta azokat, mert még 1495-ben elhalálozott. A munkácsi várnagy ebben az időben Gyulai Gergely volt, aki a későbbiekben segített az uradalmat átjátszani a kincstartóknak. A következő birtokos Geréb László erdélyi püspök lett, aki a birtokok kormányzását átadta testvérének, Vingárti Geréb Péter országbírónak. Ennek 1499-ben bekövetkezett halála után az uradalom visszazállt a koronára, majd 1504-ben II. Ulászló király Béltői Drágffy Györgynek adományozta zálogként (később a birtok zálogosaként Batthyány Benedek kincstartó is szerepel).

1505-ben a király felesége, Candelai Anna francia hercegnő birtokává tette Munkácsot, azonban a királyné korai halála után ismét a korona birtoka lett. Az 1514. évi országgyűlés Diósgyőrrel együtt a munkácsi uradalmat a királyi udvar ellátására rendelte: Munkács a bort és a zsiradékot szállította Budára.

1522-ben II. Lajos király feleségének, Habsburg Mária királynénak adományozta a máramarosi koronavárosokat, Bereg megyében Beregszász, Vári, Munkács városokat, Huszt és Munkács várakat. Az uradalommal kapcsolatban számos királynéi oklevél született: több kenézség alapítása kapcsolódik ehhez az időhöz.

A várat a mohácsi ütközetet követően Mária királyné megpróbálta biztosítani a maga részére, ezért 1526-ban egyik bizalma-

sára, Büdy Mihályra bízta annak igazgatását. Büdyt 1545-ben I. Ferdinand király Bereg vármegye főispánjává nevezte ki. Fia, Farkas a bécsi udvarban nevelkedett. A családot hűséges szolgálatai jutalmául a mánások rendjébe emelte. Miksa királykérésére Büdy Farkas a munkácsi uradalom részét képező Vári és Bereg városokat átengedte a koronának, ennek kárpótlásául a Guthy Ország-család magvaszakadása után annak Bereg vármegyei birtokaiból kárpótolhatta magát. Szapolyai János erdélyi vajdának és Habsburg Ferdinánd osztrák főhercegnek a magyar trónért folytatott küzdelme (*mindkettőt 1526-ban magyar királlyá koronázták*) jelentősen „átrajzolták” az északkeleti felvidék birtoktérképét. 1529-ben Szapolyai a munkácsi uradalmat Báthori Istvánnak adományozta Szatmár és Németi városaiért cserébe. Báthori tetemes javításokat végzett az erősségen, jelentősen felújította a felső várat.

1530-ban a vár visszazállt Szapolyaira, azonban tényleges ura Mária királyné kegyéből Büdy Mihály lett. 1538-ban, a váradi békekötés idején Munkács birtokosa János király volt, azonban 1540-ben bekövetkezett halálakor özvegye, Izabella királyné átadta Ferdinánd királynak. 1552-ben, amikor a királyné Lengyelországba, majd Sziléziába távozott, Ferdinánd király Munkácsot és uradalmát Petrovics Péter temesi bánnak (*Szapolyai János királyrokonának, János Zsigmond egyik gyámjának*) adományozta. A nagyr támogatja a vidék reformációját, birtokára Debrecenből meghívta Kálmáncsehi Sánta Mártont.

Petrovics végrendeletében gyámfiára, János Zsigmond erdélyi fejedelemre hagyta birtokát. Ebből a korszakból számos oklevél maradt fenn, amelyekben a fejedelem több kenézség létrehozásáról intézkedett.

1567-ben Swendi Lázár felsőmagyarországi főkapitány megostromolta és elfoglalta Munkács várat. Az ostrom során keletkezett sérülések kijavítására Miksa király rendeletében Ung és Bereg vármegyék lakosságát rendelte el.

A Magyar Királyság és az Erdélyi Fejedelemség közötti többéves háborút a speyeri szerződés zárta le, amelyben Ung, Bereg és Ugocsa vármegyék az előbbihez, míg Máramaros Erdélyhez (*mint a Partium része*) került.

A vár és az uradalom egyik meghatározó tulajdonosa Mágoczy Gáspár, Torna várnak ura volt. 1556-ban mint gyulai várkapitány, 1564-ben pedig mint Eger vára parancsnoka szolgált az uralkodót, aki Heves és Külső-Szolnok vármegyék főispánjává is kinevezte. 1572-ben lemondott az egri kapitányságról. Szolgálatai jutalmául 1573-ban Miksa király Munkács várat és uradalmát 42 ezer forintért zálogba adta Mágóchynak. A zálogbirtokban 1579-ben Rudolf király is megerősítette, majd mivel fia még gyermekként meghalt, testvéreit, Andrást és Gáspárt jelölte ki örököséivé.

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

Magyar holokauszt Kárpátalján

A november hónap a kárpátaljai magyarság számára – éljenek bár a szülőföldön vagy az anyaországban – a sztálini lágerbe elhurcolt több ezer férfi szomorú emlékét eleveníti fel.

Több mint hat évtizede ég sokak lelkében „a kimondatlan átok, a meggyónatlan gyűlölet”, mert egy rendelkezés, a 4. ukrán front 0036. számú, 1944. november 13-án kelt határozata értelmében a Kárpát-Ukrajna „felszabadított” (idézőjel tőlem – F. M.) területén élő német és magyar hadköteles személyeket, mint az ellenség katonáit, letartóztatják, majd hadifogolytáborokba irányították őket. Idézek a fent említett határozatból: „... Egész sor településen német és magyar nemzetiségű hadköteles személyek élnek, akiket ugyanúgy, mint az ellenség katonáit, le kell tartóztatni (...), külön csapatokban, listák szerint, konvoj alatt hadifogolytáborba kell irányítani...”

A kárpátaljai magyarok „a nép ellenségei” lettek, az otthon maradtakat kirakatperekkel, atrocitásokkal irtották, az elhurcoltak alig egynegyede tért vissza a lágerekből. Sokszor elgondolom: lehet, hogy édesapám, aki 1944–1947 között maga is megjárta a fogolytáborokat, talán éppen a mezőn talált néhány fagyott marharépanak köszönheti az életét: nem halt éhen, nem maradt idegen földben, mint sokan mások. Mit jelentett a kárpátaljai magyarságnak a sztálini önkény? Én még látam azt a nagyberegi öregasszonyt, akinek 1944-ben elhurcolták a fiát és attól fogva haláláig járta a falut és sírva könyörgött minden szembejövőnek: „Ne bántsátok a fiamat!”

A Szolyvai Emlékpark

Az alábbi publikációval gondolunk azokra, akik soha nem tértek vissza a lágerekből.

F. M.

Szolyva a fájdalmas emlékek városa

Zöld erdőkoszorúval övezett katlanban terül el Szolyva, a szomorú eseményeket rejtegető szülővárosom. Az örökzöld fenyvesek fölött büszkén, csillogó hősapkájával emelkedik ki a Sztój két csúcsa. Mögötte kelt fel a nap, bevilágított ablakunkba, mintegy jelezve az ébredés, az iskolába készülés idejét. A természet csodálatát, szeretetét szüleink oltották belénk a gyakori kirándulásokkal. Később tanáraink vittek el a távolabbi helyekre, így a Sztójra is. Felejthetetlen élmények voltak ezek a kirándulások a Vereckei-szorostól a Balatonig.

A háború távoli zajával mit sem törődünk. Akkor sem vettük komolyan, amikor a kedvelt és gyakran látogatott savanyúvíz-forrás felett elterülő, csonka kúp alakú dombon 1940-ben egy lovastűzérkaszárnya építésén dolgoztak. Az avató ünnepségre Pisky Zoltán alezredes meghívta a középiskola tanárait és diákjait. Bámultuk a boltíves, magyaros, fehérre meszelt, piros tetős legénységi és tisztai, gazdasági épületeket, raktárakat, szaletliket – ahol mi is jóízűen fogyasztottuk az ünnepi gulyáslevest és a lekváros buktát –, de főleg csodáltuk a tiszta, rendezett istállókat és bennük a lármanktól felhorkanó, ápolt, gyönyörű, erős lovakat. Láttuk, amint büszke fejtarással húzták, valamerre kelet felé, az ágyúkat, a löszertel megrakott szekereket, a konyhát.

Játékos kisdíákként nem gondoltuk, hogy hamarosan mi is megismerkedünk a háború okozta fájdalommal, félelemmel, embertelenséggel. Aki tehette, elmenekült a bombázások, a lövöldözések elől. Mi is, a legszükségesebb holmival Munkácson, anyai nagybátyám sziklába vajt borpincéjében vártuk meg a front átvonulását, a harcok elcsendesedését. Ez 1944. október 26-án következett be.

Elbizonytalanodva próbáltunk örülni, várakozva reméltük a békét, az élet csendes megindulását. Értetlenül fogadtuk, hogy apáinknak és testvéreinknek jelentkezési kötelezettségük van. Lakásainkba húzódva félelemmel néztük a gyalogszerrel hajtott, fegyveres örökkel körülvett férfiakat. Munkácsról Szolyvára hajtották őket, az új kaszányából létesített, sebtében többszörös szögesdróttal körülvett haláltáborba. Köztük voltak családtagjaink is.

A tábor első lakói (és halottai) a három szolyvai gyár magyar és német származású mesterei, mérnökei, a középiskola tanárai és nagyobb diákjai voltak. A menetoszlop mögött ott mentek az anyák, a feleségek is Kárpátalja falvaiból, városaiból. A hidak fel voltak robantva, csak gyalog, a heggyi utakon közlekedve érhettek el a haláltáborba a meleg ruhaneművel és élelemmel felpakolt asszonyok. Hideg, hófúvásos tél volt, küszködve a hideggel, kitartóan keresték családtagjaikat. A drótkerítéshez érve mindenki kiabálva próbálta tudtára adni férjének, fiának, hogy ott van.

A KGB embereit zavarta a tábor nyilvánossága, ezért civil bérenceket fogadtak – szabad rablást engedélyezve –, akik nagy husángokkal hátulról verték a szegény asszonyokat, ott, ahol csak érték. A bábéli hangzavarba jajveszékélés vegyült. Ha a tábor területéről – örök kíséretével – megjelent néhány fogoly, akik vizes hor-dós szekereket húztak, az asszonyok rohantak utánuk, hogy a nevekkel teleírt papírlapot átadhassák és megtudakolják, ott van-e a hozzátartozójuk? Néha emberséges őr kísérte a vízért menőket, és szemet hunyt, miközben félve tömte ő is magába a kapott élelmet.

Hamarosan elterjedt, hogy flekkifusz pusztítja a foglyokat. A szolyvaiak féltek szállást adni a láger környékén ácsorgó, elcsigázott, átfagyott asszonyoknak.

A karácsonyt mi is otthonunkban szerettük volna tölteni. Gyalog indultunk el a Frigyesfalva alatt, a Latorca mentén húzódó erdei úton. Egy Szolyvára igyekvő nagypaládi asszony és egy nagyszőlősi tanítónő kért tőlünk szállást, amit jószívű Anyám, nem is sejtve, hogy lakásunkat kirabolták, szívesen felajánlott. Örültünk, hogy legalább volt mibe és mivel befűtenünk. Mindnyájan a padlón aludtunk.

Ekkor láttam, tizenöt évesen a haláltáborban uralkodó borzalmakat, ami a KGB-főnököket is gyors intézkedésre kényszerítette. Egykori iskolánkban kórházat rendeztek be, minden orvosi felszerelés és gyógyszer nélkül, a külvilág ámitására. Ide hozták szekereken a legyengült betegeket és katonanőket állították a bejáratához. Az ajtók zárva voltak, az örök is a kapun belül sétáltak. A fegyveres nők nem engedték közelükbe a hozzátartozóik nevét kiabáló asszonyokat. Tőlem kértek segítséget a kétségbeesett anyák – akik nálunk aludtak – azzal a meggondolással, hogy az oroszok gyermek-centrikusak. Feltételezték, hogy engem, aki koromhoz viszonyítva 13 évesnek látszottam, valószínűleg nem fognak bántani. Több ízben sikerült a nagypaládi fiúnak átadni a krumplipürébe rejtett fokhagymát, ami gyógyszert jelentett. Ő megmenekült. Két év múlva édesapám is szabadult a KGB fogságából.

A foglyok flekkifusz okozta tömeges halálát az ott tevékenykedő Gut nevű orvos házaspár rovására írták. A feleség rövidesen külföldre menekült, a férj pedig új, keresztény feleségével Munkácson telepedett le.

A tömeges elhalálozás miatt a lágert 1945 áprilisában megszüntették, az életben maradt, járóképes foglyokat Szombor felé hajtották.

Osztálytársaim, ismerőseim gyászoltak. Szívfájdító, félelmes gyász volt, hiszen még azt sem tudták, hol van halottaik

■ sírhelye. A tömegsírokat nem volt szabad megközelíteni. Egyedül Mogyoróssy néni vállalta a veszélyt: kis keresztet és virágot vitt ki a Galambos felé vezető, útszéli tömegsírhoz, 19 éves fia vélt sírjához. Ő volt akkor Szolyva hőse.

A félelem még uralkodott, amikor egyreggel örök állítottak be hozzánk, hogy elvigyenek a láger takarításához. Édesanyám sírva ajánlotta, hogy inkább őt vigyék, én gyenge vagyok, de a milicisták hajthatatlanok voltak. Zsíros kenyérral a zsebemben, magyarságomban megalázva, copfos cingársággal szedtem a lábam a két civil ruhás, de tányersapkás, sebtében verbuvált milicista között. Szívverésem, félelmem alábbhagyott, amikor a több mint húsz magyar lány között ott találtam a nálam két évvel idősebb unokatestvéretem is.

Amit ott láttunk, borzalmas volt! A foglyok az istálló padozatán feküdtek egymás hegyén-hátán, egészségesek és betegek egyaránt. A falakon – táplálék híján – zabszem nagyságú tetvek és poloskák milliói mászáltak. A hajdan ragyogó istállók alja fekáliától lucskos szalmával, rongyokkal tele. Amíg vesszőseprűt, vizet, lapátot hoznak, javasoltam unokatestvéremnek, bújjunk el egy épület napos oldalán és együnk meg az uzsonnánkat. Eloldalgásunkat észrevette egy fegyveres őr, utánunk jött. Mi pánikba estünk, egyből feléje nyújtottuk a kenyeret, amelyet szótlanul zsebre vágott, minket pedig egy, a drótkerítésen széthúzott réshez vezetett, hogy meneküljünk.

Bokros rész volt a kaszárnya és a vasút közti út, ami csak a gyár területéhez vezetett. Ezen szaladtunk eszeveszetten egy ismerősünkhöz, aki sötétedés után a gyáron keresztül elkísért síró, kétségbeesett szüleinkhez. Őszig, az iskolai oktatás megindulásáig bujkáltunk, éhezünk apai kereset nélkül. Iskolánkban a még katonaruhás igazgató emberséggel rehabilitált. Nála nem a nemzetiség, hanem a tehetség számított, így félévkor engem, a magyar lányt, egy osztállyal feljebb sorolt. Lassan oldódtak félelmeink, de a szomorú emlékek örökre megmaradnak.

SAKONYI D. ELEMÉRNE
Budapest

Jegyzet

Globalizáció nyelvvesztéssel?

„A nyelvet védeni nem elég akadémiai osztály vagy társaság. Önvédelemként kellene gondoskodnia róla minden magyarnak... Ennek a kis nyelvnek vagyok a rabja, börtönöm s egyszersmind összes lehetőségem, mint apró csillagról a fényt, ragyogtatnom kell. Ragaszkodásom a megmaradásom. Csak általa tudok örülni és szenvedni, bűneimet is általa követem el. Bizom erejében és mindenkori megújulásában. De azt is tudom, ha baj van vele, velem is, országgal is baj lehet... De mesterségem anyagát is érzékenyen kell szeretnem benne. Belőle kell alkotnom és újjá kell alakítanom a nyelvet magát is” – vallotta Ágh István költő, író, műfordító 1971-ben egy körkérdésre adott válaszában.

Talán sosem volt annyira időszerű ez a megfogalmazás, mint manapság, amikor a tolatódó, idegen szavak, fogalmak dzsungelében élünk, amikor a tizenéves magyar gyerek hamarabb tanulja meg az angol, a német, a francia Kft.-k, vállalatok neveit, címeit, mint a Nemzeti Múzeumét, az Országos Széchényi Könyvtárét, amikor nem Toldi Miklós, nem Bánk bán, nem Lúdas Matyi, hanem Conan, a barbár ülteti a képernyő elé utódainkat (és minket).

A napokban egy tizenkét év körüli fiúcskától hallottam az alábbi beszámolót, aki budapesti utazásának élményeit osztotta meg barátaival: „Retúrra, intercitin húztunk Budapestre. Klasszi volt: a mamiék valami sterneket meg betzellereket nyaggattak, meg azt dumálták, hogy jót fogunk csopingolni. Én vókmeneztem, meg kólával préseltem a dszipszet...”

Pirultam és fájó anyanyelvünk meggyalázása. Elgondolkoztam: talán nem is a „kínálatban”, hanem a „befogadásban” kell keresni a korcsosodás okainak gyökereit?

A minap egy számítástechnikai szaküzletben jártam (már az is eredmény, hogy a harsogó angol cégtábla alatt, igaz, apró betűkkel, magyarul is fel van tüntetve a kereskedelmi egység neve), ahol megjegyeztem: „Ügylátom, nem hazai, hanem valamilyen nyugati érdekeltsgű üzletbe tévedtem, mivel angolul van kiírva minden. Nem kellene feltüntetni magyarul is az árúk nevét?” „Ja, kérem – jött csipőből a válasz –, aki haladni akar a korrall, és érdeklí a számítástechnika, tanuljon meg angolul!”

Itt jegyzem meg: Nauman János, a számítástechnika atyja forog a sírjában. Igaz, azt is elharagolták a felismerhetetlenségig.

Hogy is fogalmazott Apáczai Csere János a Magyar Encyclopaedia előszavában:

„... a tanulmányokba belemérülve, különböző nemzetek hazai nyelven írott sokféle könyvére bukkanok, s ezeket állandó bámulattal forgatva és újraforgatva, megértem, mennyire nem csodálatos, hogy bennünket tudomány, tanultság dolgában felülmúlnak, hiszen minden szakot anyanyelvükön olvasnak, hirdetnek, tanítanak és tanulnak. E szerencse jutván osztályrészekül... Nem kétséges az, hogy amely nemzet mindent idegen nyelveken keresztül kölcsönöz, végtelenül szeren-

csétlen és mindenkinél nyomorultabb. Evvel szemben: boldogok azok a népek, amelyeknek minden a saját kertjében terem.” (Bán Imre fordítása)

Márpedig „a mi kertünkben” gazdag a termőtalaj, bőséges a termés (közben azon rágódunk, hogy a más rétte mindig zöldebb...).

Olvassuk csak a szavakat: **szülőföld, édesanya, jégvirágos, honvágy, csacsogva surranó hegyi csermely csobban...** Ugye, milyen szép?

Gondoljunk csak arra, nyelvünk több mint harmincféleképpen fejezi ki a mozgást. Vagy arra, hogy az olyan „hétköznapi” jelenséget, mint az eső, hány igével párosít: **esik, csepereg, zuhog, szemerkél, ömlik, szemetel, szimog, hull, bugyog** – hogy csak néhányat említsék.

E szavakban jelen van történelmünk, lelkivilágunk, bennük vannak hegyeink, folyóink, pusztáink, átlagon felüli egyéni kultúránk...

Beszédünk egyedülálló szépségét, gazdagságát azok is megcsodálták, akik jól ismerve nyelvünket, külső szemlélőként formáltak róla véleményt. Csak egyetlen példa. Sir John Bowring (1792–1872) neves angol politikus, műfordító, aki megtanult magyarul (is), az 1830-ban Poetry of the Magyars (A magyarok költészet-e) című antológiájának előszavában többek közt ezt írta:

„Az angol büszke lehet arra, hogy nyelve magában hordozza az emberiség történetét. Eredete kimutatható, láthatóvá tehető benne az idegen rétegek, amelyeket a különböző népekkel való érintkezések során olvasztott magába.

Ellenben a magyar olyan, mint az egyetlen darabból álló terméskő, amin az idő viharai még csak karcolást sem ejtettek. Nem naptár ez, amely a korok változásaihoz alkalmazkodik. De nincs is szükség erre; nem vesz kölcsön, nem ad senkinek, de nem is vesz el senkitől. Ez a nyelv a legrégibb és legdicsőségesebb emlékműve a nemzeti önállóságnak és szellemi függetlenségnek...” (Grétsy László nyomán).

E „születési bizonyítványhoz” nem illik az egyre elharapódzó szleng, az alpári megfogalmazás, köznyelvünk (helyi-elközzel hivatalos) csonkítása, idegen szavak, fogalmak bálványozása. Grétsy László bizony lassan fog haladni a nem kívánt szavak gyomlálásával, mivel egyre gyakrabban kell megállnia, hogy a magyar trikolor színére fesse az egyre szaporodó idegen nyelvű cégtáblákat és reklámokat. Ő is tudja: a kardszárnyú delfin, az óceán legkegyetlenebb ragadozója úgy végzi ki áldozatát, hogy előbb kiharapja a nyelvét...

Minden szónak, minden fogalomnak van magyar megfelelője, s ha nincs, alkossunk: („kertünkben gazdag a termés”) szókincsünket gyarapítjuk.

... Beteg az anyanyelvünk. A vírus hordozók mi vagyunk, s ha nem figyelünk oda, a betegség jóvátehetetlen károkat okoz. Gyakorló orvosként tapasztalatból mondom: a megelőzés mindig hatásosabb, mint a kezelés. A ránk hagyott Kazinczy-, Arany-, Illyés-, Márai-védőoltások a leghatásosabb ellenszerek, amelyek erősítik ellenálló képességünket és növelik az önbecsülést.

SZÖLLÖSY TIBOR

Weinrauch Katalin

Lomtalanítók

Lomtalanítani fogok – határozok hirtelen a magam számára is váratlanul – itt az ideje, hogy megszabaduljak az évtizedek óta gyűjtögetett sok felesleges limlomtól. Az öreg komódhoz lépek és határozottan mozdulattal kihúzom a szekrény legalsó fiókját. Nem tudom, másoknál hogy van, de a legtöbb kacat, a kidobásra rég megérett lomok legjobb búvóhelye egy régimódi komód öblös fiókja. Nálam legalábbis így van. Itt az ideje, hogy fájdalommentes búcsút vegyek a régi holmiktól – bízatom magam – és elszántan kiszórok mindent a szőnyegre. Hát ezeknek bizony a nagy részét, de az is lehet hogy mindent, úgy ahogy van most, zutty, kidobom a kukába. Elégedetten nézem az üresen ásitó fiókot, végre lesz hová pakolni a mit is... hát mondjuk az évek óta nem hordott kendőket, sálakat, kesztyűimet. Addig ellesznek itt, amíg ugyanerre a sorsra nem jutnak. Míg rám nem tör újra a lomtalanítási kényszer. Miközben tiszta papírt simítok a fiók aljába, olyan érzésem van, mintha a komódszemrehányó tekintettel követné minden mozdulatomat, majd bosszút forralva ellenem, alattomosan, nesztelenül kitarja egyik ajtaját. Amibe én azonnal irtózatossan beverem a könyökömet. Szemembe könny szökik a fájdalomtól, karom áramütés szalad végig, s miközben sziszegve lehuppanok a kupac mellé, bosszúsán szemrevételezem az egymásra dobált mindenfélét. Nini – ocsúdok fájdalommból –, hát ez még megvan? Furcsa formájú, nagyméretű kölnisüvegnek szól a csodálkozásom, amelynek megkopott aranylók címkején már inkább sejthető, mintsem látható a számon: 4771 – a parfüm egykori márkajelzése. Megfelekedve sajnó könyökömről, kezembe kapom és díszes dugóját kihúзва orrom elé tartom az üres üveget. Anyám illata van belezárva, amelyet egykor annyira szerettem rajta. Igen, ez volt az ő különleges parfümje... Hogy vigyázta, hogy őrizgette... Egy-egy cseppje is elég volt, hogy amerre járt, láthatatlan fátyolként illatfelhő lebegjen utána. Valamikor a múlt század harmincas éveiben apámtól kapta ajándékba a nagyon drága parfümöt és sok évtized múltán, csak a halála előtt ürült ki teljesen az üveg... Nem, ezt nem dobhatom ki!

És ez itt? Mit rejteget ez a vastag kartonpapírból összetákolat boríték, lássuk csak... Egy kis fűzős babatopán. Még most, ennyi év után is bársonypuha a cipőcske fehér kesztyűbőről készült szára, fényesfekete lakk a felsőrése. Felnézek a falon függő megfakult fényképre, ahol egy szép, barna asszony, az édesanyám ölel magához egy szősi kisbabát, akinek a lá-

bán éppen ez a kiscipő van. Igen, ez az első cipőcském, suttogom magam elé és vissza-csúsztatom a csomagot a fiókba. És a tárgyak egymás után kéredeznek a kezembe: egy csipkés, hímzett monogramos törtfehér zsebkendő; törött szárnyú, megsárgult elefántesont legyező; egykor varázslatos szépségű, aranszálból és se-lyemből megálmodott, szirmai hullató virágkitűző; ismeretlen rendeltetésű, strasszal díszített kapocs, talán anyám valamikori elegáns báli ruhájának, vagy cipellőjének éke, amelyeket évek hosszú során át féltve őriztettem... Gondolkodás nélkül rakom vissza valamennyit a fiókba, szigorú katonás rendbe.

A fából faragott cigarettaszípkát, az aprócska fa hamutartót sokáig elnézegetem: vajon hogy tudta kifaragni, ilyen tökéletesen megmunkálni ezeket a tárgyakat apám a halál árnyékában, a láger nyomorúságos körülményei között, mindenfajta szerszám nélkül... Soha nem kérdeztem meg tőle – sóhajtom magam elé – és most már meg sem kérdezhetem... Szibériára, a „háromnapos munka” évekig húzódó pokoli idejére emlékeztette őt, egészen nemrég bekövetkezett haláláig. Vigyázva teszem vissza a fiók mélyére. Helyette a rég elhunyt idősebb bátyámtól kaptam, egykor rózsaszínű, töredezett lakkpénztárcát emelem ki óvatosan a kupacból. Aztán a tízegyhány éve halott fiatalabb bátyám egykori névnap ajándékát, egy szakadt, tiritarka gyöngysort a hozzáillő karpereccel. Sóhajtván helyezem a fiókba valamennyit, szépen egymás mellé, sorba, s már tudom, hogy ezzel még közel sincs vége a visszapakolásnak.

A kis fehér pamutkutyus bandzsa képpel, hamiskásan néz rám egyetlen fekete gyöngyszemével és én visszamosolygok rá. Ez Az Ő Ajándéka! Az első. Teremtőm, csak tizennégy éves voltam, amikor adta... Mi mást is ajándékozhatott volna annak a hosszukéz-láb, varkocsba font hajú gyermeklánynak, aki én voltam akkor... Először mentünk együtt moziba és csak a sötétség leple alatt merte kezembe nyomni a bolyhos kis játékállatkát. Aztán ott is felejtette kezét a kezemen. Minek következtében én soha meg nem tudtam, mivel végződött a végtelen orosz sztyeppéken a helyre kis traktoristalány és a katonazubbonyát második bőreként viselő, szalmaszőke kombájnosfiú bimbózó szerelme.

A rá következő nyáron kaptam tőle egy játékbabát... Könnyű sóhajjal veszem kezembe a szőke hajú, kék szemű, kerek arcú babát: azért vettem, mert rád hasonlít, mondta nevetve... Vigyázz rá, legyen ez a te szerencsét hozó kabalád! Vagy inkább mind-

kettőnké... A kavicsokon bukdácsolva sitető Tisza partján napoztam egy vízmarta sziklán ülve. Lehunyttal szemmel élveztem a vakáció minden gyönyörűségét, a július varázsát, az első szerelem tiszta, magasztos csodáját, amelynek emléke csak velem együtt múlik el – amikor mögém osont és gyöngéden átkarolva a vállamat, átadta a babát. Nem akarok utánaszámolni, hány esztendeje annak a júliusnak. Lám, megőriztem, mindig velünk volt. Később már csak velem. Hogy hozott-e szerencsét? Nem tudom... Bár én itt vagyok. Még itt. És napok múlva újra július lesz..., de az Ő számára tizenöt éve megállt az idő. Júliusban.

Szórakozottan forgatom ujjaim között a kecses, lúdtollat formázó faragott pennát, amelyet jóval később ajándékozott nekem. Hogy legyen mivel leveleket írni neki a távoli metropoliszba, ahol diákoskodott. Később egy tengerparti katonakórházba, ahol katonaidéjét töltötte. Írtam is neki szorgalmasan. A tőle kapott levelek hiánytalanul itt vannak, gondosan átkötve zsinórral... Fejemet ráhajtom a tenyeremen tartott levelesomagra és behallgatózok a csendbe: mintha egy halkán lüktető szív dobbanása szűrődne ki a megfakult levelek betűiből. Olyan óvatosan teszem vissza a fiókba, mintha élő lenne.

Az apadó kupac aljából egy fekete puhaságot húzok elő: szia, Ursú Negre – köszöntöm a játékmacskót. Válaszol felém bilenti kerek füleit, mosolyra igazítja bumfordi, szőrös képét. A már azóta legszebb férfikorában lévő nagyobbik fiam kedvenc játéka volt valaha ez a maci. Annyira szerettem, hogy csak vele tudott elaludni még az iskola alsó osztályaiban is, bár ezt igyekezett eltitkolni. Olyan másfél-két éves lehetett, amikor megvettük neki. Abban a románok lakta községben éltünk akkor, amelyik évtizedekkel később a pálinka gyártásáról híressé vált. Az én békés természetű, vasgyűrű kisfiam jó étvágyáról volt híres, amit őszintén irigyeltek a háziak. Nekik egy hasonló korú, vékonyka kislányuk volt, Iljánka, aki soha nem volt éhes, de a fiammal együtt hajlandó volt enni. Így aztán az én csemetém naponta többször is tiszteletét tette a konyhájukban és együtt kanalazta az ételt a lánykával, a család legnagyobb meglepésére. Én nem örültem olyan felhőtlenül, mert féltettem a gyerek gyomrát a nehéz ételektől. A háziasszony többnyire egytálételt készített: törtpaszulyt, kukoricadarát savanyított káposztába töltve, vagy kenyér sűrűségű puliszkát juhtúróval és bivalytejjel. Most nemigen főzött. Talán ezért is nem volt étvágya a kis kákabelű lánynak... Ám az én fiamnak kedvenc étele volt a vastag babfőzelék. Mivel a két gyerek együtt játszott álló nap, kisfiam az anyanyelvvvel együtt megtanult románul is. Így aztán nap mint nap ezen a nyelven kaptak

Weinrauch Katalin

Lomtalanítók

■ hajba Iljankával egy ütött-kopott játékmédvén, amit a kislány nagyon féltett és semmi kincsért oda nem adott volna a fiamnak. Hogy ne sírjon érte, megígértük, hogy veszünk neki is egy macit, románul ursut. Egy koranyári napon férjem bement a rendelőbe, a román család apraja-nagyja meg vásárbá indult a közeli városba, így kettesben maradtunk kisfiammal a hatalmas portán. Mielőtt a háziak útra keltek, bekulcsolták az utcaajtót, lezárták a gémeskút tetejét, becsukták a pincét, sőt, a kemencét is, nehogy a gyermekemmel baj történjen a távollétükben. Kisfiam mellettem serteper-télt, leste, mit főzők, mivel lassan közeledett a dél, néha kiballagott az udvarra. Nem lelte a helyét, unatkozott kis barátnője nélkül. Bár félszemem mindig rajta volt, egy szempillantás alatt tűnt el nyomtalanul. Azt a nem egészen órányi időt, amíg őt kétségbeesetten kerestem és azt a félelmet, amit azalatt átéltem, nem lehet elfeledni: reszkette, hisztérikusankiabálva szólongattam kisfiamat, sirva rohantam végig a kerten, benéztem az üres kutyaólbá, a tyúkülőbe, de a gyerek nem válaszolt, nem volt sehol. Közben megjöttek a háziak és a vásárolt portékát a székéren hagyva segítettek a fiam keresésében. Sikertelenül. A kétségbeesés végső határán voltam, amikor a háziasszony a saját konyhájuk ajtaját kinyitva megtorpant a küszöbön, majd harsány hahotára fakadva integetni kezdett nekem, befelé mutogatva a helyiségbe. A látvány belőlem is megkönnyebbült nevetést váltott ki. A konyha közepén terpeszkedő hatalmas tölgyfaasztal tetején trónolt az én fiam. Két kis széjjelvetett vaskos lába között óriási vasfazekat szorongatott és egy méretes fakanalat markolászva, megüdvözült arccal gyömöszölte, lapátolta szájába a törpaszulyt. Biztosan hallotta, hogy szólongatom, de hát tele szájjal nem tudott válaszolni. Gondolom, a maci miatt mehetett be a háziakhoz, de ahogy meglátta az asztalon a fazekat, az ursu már nem volt fontos. Aznap jó napja volt a fiamnak: annyi paszulyt evett, amennyi belefért és délben apjától megkapta az áhított játékmédvét. És mert fekete volt, Ursu Negre lett a neve. Hogy dobhatnám ki?...

Hát ez a kis selyempapírba tekert csomag vajon mit rejteget? Egy szőke hajfürtöt. Akisebbik fiam haját. Simogatom a selymes fürtöt, és tisztán látom magam előtt másodszülött fiamat. Lányt vártunk, ő jött helyette. De kislánynak is szép lett volna. Szőke göndör haját sokáig nem hagytam levágnatni, egészen addig, amíg egy furcsa esemény hatására mégiscsak rászántam magam. Történt, hogy sétálni indultam az én hároméves, fürtös hajú fiammal, akinek

sugárzó tekintetét, angyali szépségű arcocskáját látva senki nem sejtette, hogy valójában egy nyelvélő kicsibész. Könnyű sortot, pólót adtam rá, akár kislány is lehetett volna öltözéke felől. Ezt gondolhatta az az ismerős idős hölgy is, aki meglátva a gyereket, őszinte csodálattal felkiáltott: de gyönyörű kislány vagy! A fiam összehúzta a szemöldökét nefelejcskék szeme fölött és hargosan válaszolta: hogyha én kislány vagyok, akkor a néni meg bácsi! Elszégyelltem magam és aznap a sétából már fiúként vittem haza. Csak nekem volt könnyes a szemem, vele madarat lehetett volna fogatni, úgy örült, hogy végre igazi fiú lett. Itt a helye a hajfürtnek a maci mellett, motyogom magam elé és kezembe veszem a noteszt, amely jöval újabb keletű, mint a többi holmi.

A múlt század '90-es éveiből való és unokámnak legelső, kedves, furcsán kitekert babaszavait őrizi, amelyeket leginkább csak én értem meg és fordítottam le értetlenül hallgató szüleimnek. A noteszben lévő kricszkrakszokat ő rajzolta és csak én tudom, hogy cicát ábrázolnak.

Ezt az ezüstpapírból kivágott szívet meg az unokámmal egyívású fogadott unokámtól kaptam, aki mellettem nőtt fel és lett tizenéves. Második osztályba járhatott, amikor nagy titokban elkészítette nekem. Akombakom betűkkel beleróta, hogy nagyon szeret. Ezt nem hagyhatta annyiba vér szerinti unokám és szét akarta szakítani a szívet. Mert ő igenis, jobban szeret. Szerencsére idejében sikerült közbelépnem, hogy lecsillapítva a parázs hangulatot, megmentsem a magam számára ezt a nagyon kedves relikviát. Vajon a két nagyra nőtt kamaszlány most is ugyanúgy érez-e, tudnak-e még olyan önzetlenül, igazán szeretni, hogy ma is összevessenek rajtam... Ahogy egykor az a két gyönyörű, kicsi lány...

Ezt a papírból ragasztott dobozkát sem dobhatom ki, mert egy béna kisfiútól kaptam; a sok szeretetről árulkodó gyermekrajzokat, sőt, a nekem szóló díszes oklevelet sem, amelyre egy egész osztály írta rá a nevét tanév végén... Kész. Felcsipegetem a szőnyegen maradt pár papírfecnit, néhány ki tudja, kit ábrázoló fényképet – ezeket kidobhatom. A telepakolt fiókot lassan visszatolom a helyére, és csendes elégedettséggel gondolom: nos, ennyit a lomtalanításról... Mert ami visszakerült a fiókba, az egytől egyig fontos, kézzelfogható emlék. Életemnek apró mozaikkockái. A gyorsan tovaszáguldó évek kisebb-nagyobb megállói, állomásai. Tárgyak, amelyek hidat vernek az idő felett, életben tartják egykor élt szeretteimnek emlékét, színt visznek a lassan fakuló, egykor felejthetetlenek hitt pillanatokba, megszépítik a tegnapi napokat.

Lator László Kossuth-díjas költő november 19-én ünnepli 80. születésnapját. Az évforduló alkalmából publikáljuk alábbi verseit.

Átlátszó víz

Átlátszó víz az életünk.
Tüzek égnek, távoli jelek.
Villog hajnali égbolt
bozontos táj felett.

Mi köti még, micsoda súly
illő szivárvány szavainkat?
Holdbeli fények, zöld bozót
szikrázó mélye ringat.

Ki tud még bennünket szeretni,
s ki az, kit innen még elérünk?
Magányunk hűvös ragyogása
készként karcolja bőrünk.

Naponként tágabb lesz a vágy,
míg elevenen elragad.
Így őriz tiszta szegénységünk
a baljós csillagok alatt.

Hajnali vázlat

Erős zene kél valahol,
magasra szökken, meghajol,
nagy aranytorkú madarak
úsznak az érett nap alatt.

Nyugodtan ingó távolok
résein rezgő fény csobog,
elindulnak a jegenyék,
karjuk között feszül az ég.

Fel-le mozdul, árad, megáll
sugaras szálain a táj,
tág kévéken az út felett
imbolyognak a tehének.

Zuhogó hét sugárba nő
a fényes szárnyú telt idő,
hét oszlopa közt zúg a mély,
part nélküli, hatalmas éj.

Szél

A fák belülről izzanak.
Szél borzong vörös hegyeken.
Szavak mélyén a dolgok arca
megfejtethetetlenül pihen.

Tavakban ingó tájra nézz,
és megriaszít a kék varázs.
A héj alatt zuhogva fut
sötét, parázsló villogás.

Hangokat tapogat a száj,
koccanó, üres burkokat.
Szemünk alján felfénylenek
a mesebeli madarak.

Sajgó tűzzel lobog a nap,
hatalmasan és szárnyasan.
Virágok illatáig érek,
feloldozom magam.

Morvaországban emlékeztünk a Felvidék magyar mártírjára

Gróf galántai Esterházy János, a szlovákiai egykori Magyar Párt elnöke, nyitraújlaki földbirtokos, 1957. március 8-án, 56 éves korában a morvaországi mirovi fegyházban életfogytiglanra ítélt politikai rabként nagy türelemmel, keresztényi hitvallással viselt szenvedései közepette halt meg.

1945 júniusában Csehszlovákia visszaállítása idején Pozsonyban Gustáv Husák szlovák kommunista vezető Esterházyt és 10 munkatársát a szovjet titkosszolgálat (NKVD) elvitette. Moszkvában a szovjet bíróság 10 évi GULAG-rabságra ítélte őket és az Eszaki Sarkkörön túli egyik táborba kerültek. Közben Esterházy Jánost a Szlovák Népbíróság 1947. szeptember 16-án kötél általi halálra ítélte. Az igaztalan vád ellene Csehszlovákia szétverése és a fasiszmus kiszolgálása volt. Négyévi raboskodás után 1949-ben ítéletvégrehajtás céljából a Szovjetunióból hazahozták. Onnan Esterházy János skorbutban és tbc-ben megbetegedve, teljesen leromlott fizikummal tért vissza. Tizenegyük közül csak négyen tértek haza a GULAG-ról. Halalos ítéletét közbenjárói segítségével Klement Gottwald csehszlovák kommunista államfő kegyelemből életfogytiglanra változtatta. Ebben az is közrejátszott, hogy rabtartói látták rajta, nem sokáig él már, miért őket terhelje a mártíromság következménye? Több börtönt, fegyházat is megjárt a Vág völgyétől a morvaországi Mirovig. Összesen 12 évet töltött rabságban. Olmützben a krematóriumban testét elhamvasztották, de hamvait sose adták ki családjának és a mai napig is államtitok, hogy szétszórták-e, vagy valahol őrzik. A cseh demokrácia nem mer szembenézni elődje tetteivel, mert attól félnek, hogy Esterházy hamvai veszélyeztetni fogják a Benes-i dekrétumok máig tartó érvényességét. Nagy szégyene ez az Európai Unióba belépett Csehországnak és az önállósult Szlovákiának is. Esterházyt a mai napig sem hajlandók rehabilitálni.

Izrael állam sem tett lépéseket Esterházy rehabilitálásáért, pedig a fasiszta szlovák parlamentben 1942-ben egyedül ő mert szembeállni, tiltakozni a szlovákiai 70 ezer főnyi zsidó Auschwitzba való deportálása ellen és ezt a törvényt nem is szavazta meg. Meghívtuk a mirovi emlékünnepekre Izrael budapesti nagykövetét, de ők a részvételt más elfoglaltságra való hivatkozással elhárították. Feltételezhetjük, hogy Csehországhoz füződő diplomáciai és gazdasági érdekeik fontosabbak.

Esterházy János sorsáról az első könyvet Szent-Ivány Gábor az USA-ban angol nyelven írta meg, és 1990-ben jelentette meg. Magyarországon az első életművet nővére, Esterházy Lujza: „Szívek az ár ellen” című könyvében írta meg (Püski, 1991. évi kiadás). Szent-Ivány Gábor könyve Európában német nyelvterületen jelentős bővítéssel Esterházy lánya Alice grófnő kiegészítésével 1995-ben jelent meg. Molnár Imre és Tóth László 1990-ben az Új Forrás című folyóiratban írt Esterházy életéről és mártíromságáról. Ezt követően Pozsonyban Kövesdy János és Molnár Imre írt róla. Ez 1992-ben füzet alakban jelent meg. Balassa Zoltán: „Pilóta a viharban” című könyvét a Magyar Honvédség oktatási céllal 1994-ben Budapesten adta ki. Molnár Imre történész „Esterházy János 1901–1957” című műve 1997-ben a negyvenedik szomorú jubileumi évben látott napvilágot. A fentieket követően számos írás jelent meg napjainkig: többek között a Rákóczi Szövetség kezdeményezésére és támogatásával a Rákóczi Hírívő című folyóiratunk cikkei, illetve a 2006-ban kiadott Esterházy Emlékfüzet.

A Rákóczi Szövetséget Budapesten 1989. március 13-án alakítottuk meg. Feladatunknak tekintettük Esterházy János életének és mártíromságának közismertté tételét. 1991. április 18-án megalakítottuk az Esterházy János Emlékbizottságot, amelynek első elnöke másfél évtizeden keresztül az a pozsonyi Stelczer Elemér volt, akinek az édesapja (Stelczer Lajos) az Esterházy János által vezetett Magyar Párt igazgatója volt. Ő csak azért úszta meg a GULAG-rabságot, mert a letartóztatásáról idejében értesült. Családjával átjött a csonka országba, s így menekültek meg. Stelczer Elemér nyugdíjasként Budapesten él. Korára való tekintettel örökös tiszteletbeli elnökké választottuk és az Emlékbizottság aktív vezetését Martényi Árpád bányamérnök, a Rákóczi Szövetség szervezeti titkára vette át. 2007 júniusában a szlovákiai Magyar Koalíció Pártja Stelczer Elemér R. évkörmáramban a „Pro probitate” (a Helytállásért) kitüntetésben részesítette.

1992. október 4-én a pesti V. kerületi Szép utca 3. számú házban, ahol Esterházy Jánosnak magyarországi tartózkodása idején lakása volt, a kapu mellett egy szép bronz emléktáblát állítottunk, amelyet a lévai Nagy János és a budapesti Horváth Sándor szobrászművészek alkottak. Az emlékművön kívül elkészült az Esterházy János-emlékplakett is, amelyet minden évben az emlékünnepekre keretében 2–2, arra érdemes személynek adományozunk.

Esterházy János halála évfordulóján, rendszerint vasárnapi napon, minden év márciusában a Szép utcai emléktáblánál kezdődik az ünnepség, majd a Magyarok Háza dísztermében kerül sor kultúrműsor keretében a megemlékezésekre és a kitüntetésekre. Ezen mindig sokan vesznek részt. Nemcsak azért, mert Esterházyt tiszteljük, hanem azért is, mert oly sok kitelepített és kiűldözött felvidéki magyar él Budapesten és környékén, de sokszor messziről, vidékről is eljönnek tisztelői.

Halálának 50. évfordulóját a Rákóczi Szövetség Esterházy-emlékévé nyilvánította és a tavaszi ünnepségen ki-

Esterházy János életútjának néhány állomása

1901. március 14-én született Nyitraújlakon.

1932 – acsehszlovákiai Magyar Népszövetségi Liga elnökévé választják.

– Az Országos Keresztényszocialista Párt (OKSZP) elnökévé választják.

1933 – az OKPSZ nagygyűlésén programadó beszédet mond, ahol többek között kifejti, hogy a pártnak ellenzéki politikát kell kifejtenie, követelve Szlovénzsko és Ruszinszko teljes körű autonómiáját.

1935 – a választások során Kassa képviselőjeként bekerül a prágai parlamentbe.

1938 – Kassa Magyarországnak történő átadásakor bejelenti, hogy Szlovákiában marad és egyúttal jogszerű bánásmódot kér a magyar kormánytól a Magyarországra került szlovákok részére.

1939 – rádióbeszédében üdvözlí az önálló Szlovák Köztársaság megalakulását.

1942 – a szlovák parlamentben egyedül ő nem szavazza meg a zsidótörvényt, és ettől kezdve a hatalom végképp ellenségének tekintti őt.

1944 – memorandumban tiltakozik Magyarország német megszállása ellen, amelyet eljuttat a nyugati nagyhatalmak képviselőihez.

– Az év utolsó hónapjaiban a Gestapo körözést ad ki ellene, de nem hajlandó elmenekülni az országból.

1945 – az oroszok Pozsony felszabadítása közben letartóztatják, majd tizenkét nap elzárás után szabadon engedik.

– Felkeresi Gustáv Husákot, hogy tárgyaljon vele a magyarok memorandumáról, amelyben az új magyarellenés intézkedések ellen tiltakoznak. Husák letartóztatja és átadja a KGB ügynökeinek.

– Több magyar pártvezetővel a Szovjetunióba hurcolják, ahol egy évet tölt a moszkvai Ljubjanka börtönben. Koholt vádak alapján elítélik, majd szibériai táborokba viszik, ahol súlyos tüdőbetegséget kap.

1947 – szeptember 16-án a Szlovák Nemzeti Bíróság távollétében, „in contumaciam”, kötél általi halálra ítéli a köztársaság szétveréséért és a fasiszmus kiszolgálásáért.

1949 – a szovjet hatóságok Ágcsemyónél kiadják őt a csehszlovák szerveknek. Családjá és barátai közbenjárására a köztársasági elnök ítéletét kegyelemből életfogytiglanra változtatja.

– Megjárja Csehszlovákia szinte valamennyi börtönét, közben családjá szétszóródik, csupán egyetlen húga tarthatja vele a kapcsolatot, rendszertelenül. Leveleit, ha engedélyezik, szlovák nyelven írja.

1957 – utolsó kérését, hogy szállítsák a nyitrai börtönbe, mert szülőföldjén szeretne meghalni, elutasítják.

– Március 8-án, a morvaországi Mirov börtönében mártírhálállal ért végére szenvedéseinek.

(Forrás: Esterházy János emlékkönyv, Századvég Kiadó, Budapest, 2001. Az életrajzi adatokat összeállította Molnár Imre)

Morvaországban emlékeztünk a Felvidék magyar mártírjára

▼ vül többrendezvényvel emlékezünk rá. Világszerte hirdetjük, hogy ez az igaz magyar ember 62 év után sem kaphatta meg a rehabilitálást.

Június 9-én Budapestről indított 50 fős autóbusszal elzarándokoltunk Olmützbe,

ebbe a szép morvaországi városba. Az itteni katolikus katedrálisban magyar szentmise volt Esterházy János emlékére. Magyar papok koncelebráltak, négyen, felvidékiek. A szentmise után Zsidó János csallóközi esperes plébános és a zselizi Galgóczi Rudolf esperes két ifjabb papársukkal imádkoztak Esterházy János lelki üdvéért. A szentbeszéd életművéről és mártíromságáról szólt. A szentmisén a család részéről Rómában élő lánya, Esterházy Alice grófnő és férje, Malfatti báró vettek részt. Eljött arévkomáromi Concordia énekar és megható, szép, régi magyar egyházi énekekkel, többek közt a középkori magyar Himnusszal (Boldogasszony Anyánk, égi nagy Patrónánk), majd a mise végén Kölcsény és Erkel magyar Himnuszával tették felejthetlenné ezt az emlékünnepet. Könnyekig megható volt messze szülőföldünkől, édes hazánktól cseh földön a csodás és hatalmas gótikus katedrálisban hallani a magyar imát és a himnuszokat. Természetesen nemcsak mi, budapestiek vettünk részt a szentmisén, hanem a pozsonypüspöki Szent Erzsébet magyar cserkészcsapat, a Cseh- és Morvaországi Magyarok küldöttsége is.

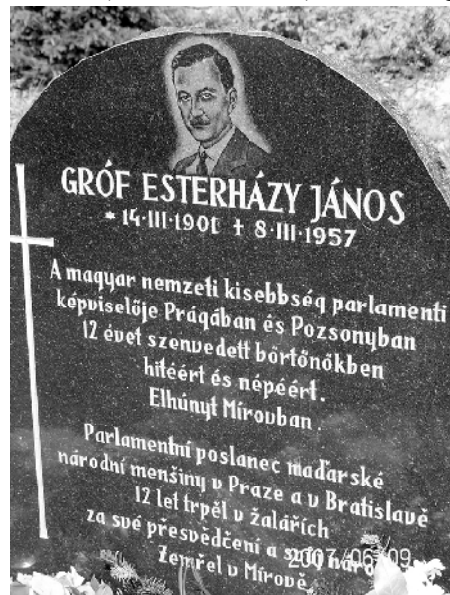
Olmützből utunkat folytattuk a 28 kilométerre lévő Mirov községbe. Az 1800-as évek elejéig itt volt az olmützi katolikus püspök nyári rezidenciája, amelyet a Habsburg császári kormányzat fegyház létesítésére megvett az egyháztól. Azóta öríznek itt politikai és köztörvényes rabokat. Hírheedt hely volt ez az 1848/49. évi magyar szabadságharc politikai elítélteji számára is, akiket a brünni Spielberg-hegy várbörtöneiből szekerek hoztak ide. Meglepő volt, hogy emléküket a fegyház falán semmilyen tábla nem őrzi. Ez egy újabb magyar feladat!

Mirov körülbelül 300 lelkes község. Olmütztől északnyugatra erdős hegyek völgyhajlatában fekszik. A völgy innenső oldalán van a község és a rabtemető, a völgy másik oldalán, a tetőn magaslik a várkastély, amely két évszázada fegyház. Mindig is hírheedt volt arról, hogy itt a tüdőbaj „segít” a halálnak. A német megszállás idején (1939–1945) itt a náci Gestapo nagyon sok lengvelt végzett ki. Az 1942. évi Heidrych-gyilkosság után (cseh ejtőernyősök megölték Prágában a német Gauleutert) tömeges letartóztatás történt a csehek között is. Heidrych meggyilkolását Benesék Londonból kezdeményezték és ezáltal sokan estek

áldozatul a cseh értelmiség körében. A háború után Benesék az áruzókat és politikai ellenfeleiket is ide zárták be. A III. Csehszlovák (ezúttal szocialista) Köztársaság

használatát, abban embermagasságúra nőtt a gaz. A polgármestert felkértük a temető rendbetételére, aki mindent megtett ennek érdekében. Esterházy Jánosnak 1998. június 14-én kőtáblás emlékművet állítottunk a Rákóczi Szövetség, a Magyarok Világszövetsége és személyesen Patrubby Miklós elnök anyagi hozzájárulásával. Támogatta kezdeményezésünket a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége is. Az ünnepség a temetőben ennél az emlékműnél volt, 250 fő részvételével. Sokan koszorúztak: Dr. Prof. Sólyom László köztársasági elnökünk képviselőjében Tari Sándor titkárságvezető, Szabó Géza prágai nagykövetségünk, Törzsök Erika, a magyar kormányállamtitkára, Karl Schwarzenberg cseh külügyminiszter képviselőjében a titkára, Vitéz László, a szlovákiai magyar cserkészek vezetője, Schniererné dr. Wurster Ilona, a Szent Erzsébet cserkészcsapat és a pozsonyi Esterházy Klub vezetője, Ján Janku, az egykori cseh rabtárs, a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének vezetője, Hynár Anna, majd a Rákóczi Szövetség Esterházy Emlékbizottsága részéről Martényi Árpád szervezeti titkárunk, aki nemcsak az ünnepség célját méltatta, hanem Mirov község polgármesterének, Jaroslav Jilek úrnak humanus segítő-készségét is, és ezért a helyszínen átadta az Esterházy-emlékérmet. Molnár Imre történész is koszorúzott és még sokan elhelyezték virágcsokraikat az emlékműnél. Végül mindenkinek megköszönte Esterházy Alice grófnő az édesapjáról való megható megemlékezést.

idején is sok politikai fogoly raboskodott itt és pusztult el, többségük tüdőbajban. Gróf Esterházy János is így halt meg.

Az első mirovi zarándoklatunkra 1997-ben került sor. Az itteni temetőt már nem

A mirovi börtön

használatát, abban embermagasságúra nőtt a gaz. A polgármestert felkértük a temető rendbetételére, aki mindent megtett ennek érdekében. Esterházy Jánosnak 1998. június 14-én kőtáblás emlékművet állítottunk a Rákóczi Szövetség, a Magyarok Világszövetsége és személyesen Patrubby Miklós elnök anyagi hozzájárulásával. Támogatta kezdeményezésünket a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége is. Az ünnepség a temetőben ennél az emlékműnél volt, 250 fő részvételével. Sokan koszorúztak: Dr. Prof. Sólyom László köztársasági elnökünk képviselőjében Tari Sándor titkárságvezető, Szabó Géza prágai nagykövetségünk, Törzsök Erika, a magyar kormányállamtitkára, Karl Schwarzenberg cseh külügyminiszter képviselőjében a titkára, Vitéz László, a szlovákiai magyar cserkészek vezetője, Schniererné dr. Wurster Ilona, a Szent Erzsébet cserkészcsapat és a pozsonyi Esterházy Klub vezetője, Ján Janku, az egykori cseh rabtárs, a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének vezetője, Hynár Anna, majd a Rákóczi Szövetség Esterházy Emlékbizottsága részéről Martényi Árpád szervezeti titkárunk, aki nemcsak az ünnepség célját méltatta, hanem Mirov község polgármesterének, Jaroslav Jilek úrnak humanus segítő-készségét is, és ezért a helyszínen átadta az Esterházy-emlékérmet. Molnár Imre történész is koszorúzott és még sokan elhelyezték virágcsokraikat az emlékműnél. Végül mindenkinek megköszönte Esterházy Alice grófnő az édesapjáról való megható megemlékezést.

HÁBEL GYÖRGY,
a Rákóczi Szövetség alapító tagja
Igyártó Gyöngyi felvételei

Egy adalék Esterházy János portréjához

A politikus azzal is foglalkozott, milyen hatással van a nemzeti kisebbségi lét a személyiségre? „A kisebbségi élet hatása a magyarságra” című, a debreceni nyári egyetemen 1941-ben tartott előadásában megfogalmazottak ma is érvényesek. Véleményének kvintesszenciája, hogy a kisebbségi lét mély nyomokat hagyott ugyan a lelkekben, az anyaországtól elszakadtak életfelfogására befolyással volt, de a nemzeti jelleg nem változtatott, mert az elnyomás, az önmagára utaltság, a külső segítség hiánya olyan tulajdonságokat alakított ki a magyarságban, amelyek előnyére váltak.

Melyek ezek a tulajdonságok? Például hogy a kisebbségi sors magyarja tud közösségben dolgozni, gondolkodni, ami a kis nemzeteknél nagyon fontos. Hogy, miután tudja, csak önmagára és

nemzettársaira van utalva, kifejlődött benne az összetartás érzése, érintkezésében közvetlen, elszokott az öndicsérettől és a fényűzéstől. Józan, takarékos, becsületes, s ezekre alapítja a maga boldogulását. Megtanulta, hogy a reális gondolkodás az egyetlen útmutató az életben. Az embert nem rang, cím, társadalmi hovatartozás szerint értékeli, hanem jelleme, munkateljesítménye szerint. Van érzéke a kultúra iránt, tisztában van a szervezkedés erejével és egyéni értékeit alá tudja rendelni a köznek, mert tudja, hogy ezzel saját magának is használ, a saját helyzetét is erősíti. Mindezek mellett kitartó, dolgozó, fegyelmezett, nyugodt és bizakodó. Az elenséges légkörben való élet természetes következményének kell tekinteni, hogy bizalmával nem könnyen ajándékoz meg valakit, némileg zárkózott és kifejlődött benne a kritizáló készség.

F. M.

Aszalás, szárítás

A SZÁRÍTÁS STRATÉGIÁJA

A fűszerek, gyümölcsök, gombák, s a különféle növényi részek a betakarítás után azonnal romlásnak indulnak. E folyamatot olyan enzimek vezénylik, amelyek működéséhez nedvesség kell, így ha azt sikerül elvonunk, lesz esélyünk a hosszabb tárolásra. Aszárítás sikere tehát a gyorsaságon múlik. E mellett a másik kulcselem a szárítási hőmérséklet: a különböző növényi részek — de még az egyes gyümölcsök is — más és más hőfokot kívánnak. A harmadik a szellőzés: bármit aszalunk, azt jól körül kell járnia a levegőnek, hogy a kipárolgó nedvességet gyorsan elvihesse.

A szárítható dolgoknak van egy csoportja, amelyeknél azonban kompromisszumot kell kötni. A nagy illóolaj-tartalmú zöld növényi részekben ugyanis kárt tehet a magasabb hőmérséklet, illetve a gyorsan és ingyen dolgozó napfény. Ezért a zöldfűszereket és gyógynövényeket rendszerint lassabban és árnyékban szárítjuk.

A gyökérrészek, kérgék, zöltségek és gyümölcsök általában egyaránt száríthatók tűző napon, vagy — aszaló berendezés híján — egy kemencében vagy egyszerű konyhai sütőben.

ASZALÁS NAPON VAGY SÜTŐBEN

Az általános eljárás egyszerű: az alapanyagot átválogatjuk (a romlásnak indult vagy ferges darabokat kidobjuk), megtisztítjuk, szükség esetén megmossuk, leszáritjuk (olykor hámozzuk is), a nagyobb méretűeket daraboljuk, majd szétterítve kezdjük a szárítást. Ehhez rácsot vagy valami olyan laza hálót, szövetet használunk, amit könnyen átjárhat a levegő. (Ezért, ha sütőben dolgozunk, ott sem próbálkozunk tepszivel, s akár az ajtó kitámasztásával is gondoskodunk arról, hogy folyamatosan jó legyen a légsere.) A darabokat úgy helyezük el, hogy ne érjenek egymáshoz, s időnként át is forgatjuk. Magát a rácsot is forgatjuk, s ha egymás fölött többet használunk, azok sorrendjét is változtatjuk. Mindent azért, hogy egyenletes legyen a száradás. (Ha „láncban” szárítunk, akkor az új adag mindig felülre kerül, s a rácsokat a folyamat előrehaladtával vándoroltatjuk egyre lejjebb.)

Az egyenletes hőelosztás persze semmit nem ér, ha különböző méretű gyümölcsöket, vagy zöltségdarabokat akarunk egyszerre szárítani. Ilyenkor szinte biztos a kudarc, mivel mire a nagyobbak is elkészül-

nek, a kisebbekből már tapló válik.

Az aszalás gyakran többnapos program, de nyugodtan megszakítható, s később folytatható. Addig tart, amíg ki nem izzuk a szükséges mennyiségű vizet. A gyökereket, gombákat rendszerint csontszárazra szikkasztjuk, s ezeket — mint a fűszereket — sötét, zárt üvegekben tartjuk. Az aszalmányok legtöbbször azonban viszonylag sok nedvesség marad. Például egy-egy gyümölcsből elég kivonni a nedvesség mintegy háromnegyedét, s ez már elég a konzerváláshoz. Emiatt a szikkasztást addig folytatjuk, amíg az aszalmány még rugalmas, de összenyomva már nem serken belőle nedvesség. A túlszáritott gyümölcs egyébként azt a képességét is elveszíti, hogy a felhasználás előtti áztatáskor folyadékot vegyen fel.

Az aszalt gyümölcsöket, hogy ne fülledjenek be, s ne penészedjenek, rendszerint laza szövésű vászonzacskóban, esetleg üvegben, celofánnal lekötvé tároljuk.

NÉHÁNY EGYSZERŰBB ELJÁRÁS

A szilvák közül aszalásra legalkalmasabbnak a Besztercei fajtát tartják, ezt is olyan érett állapotában, amikor már a fán ráncosodni kezd. A gyümölcsöt megmossuk, lecsorgatjuk, s a szárítást 50–60 °C-on kezdjük. Amikor már érzékelhetően megfonnyadt, fokozatosan emelhetjük a hőmérsékletet 70–80 °C-ra. Ha a gyümölcs már annyira összeesett, hogy kitapogatható a magja, akkor azt egyszerűen kitolhatjuk belőle a szár irányában. Az aszalást ezután üresen folytatjuk, vagy a mag helyére pucolt diót, mandulát töltve fejezzük be a szárítást. (Egy kilogramm nyers szilvából 30 dkg aszalmányt nyerhetünk.)

A sárgabarackot megmossuk, majd kétfelé vágjuk, a magját kidobjuk, a fél barackokat pedig a héjas oldalukra állítva tesszük a rácsra. 85 °C körüli melegben kezdjük aszalni (sietünk, mert hajlamos a barnulásra), de hamar érzékelhetően szikkadt, egy kicsivel tovább is növelhetjük a hőmérsékletet. (Egy kilogramm nyers barackból úgy 15–20 dkg aszaltat készíthetünk.)

A körtét meghámozzuk, a magházát kimetsszük, s mérettől függően daraboljuk. A kisebbeket félbe, a nagyobbakat negyedekre vágjuk, vagy egyszerűen félujjnyi körszeleteket vágunk a gyümölcsből. Az aszalást kifejezetten magas, 90–100 °C-os hőmérsékleten kezdjük, s ezt később csökkentjük 75–80 fokra. Ha a szín megörzészése

használtunk előzetes citromsavas fürdőt, akkor elég lehet rögtön 75–80 fokon kezdeni a szikkasztást. (Egy kilogramm nyers körtéből 15–20 dkg szárítottat kaphatunk.)

Az almát úgy aszaljuk, mint a körtét. Bár megjegyzendő, hogy van olyan szerző is, aki teljesen más hőmérsékleteket ajánl az alma esetében: például a citromsavas fürdetést követően elegendőnek tartja a 45 °C-os kezdést és a 70 fokos befejezést. (A nyers alma minden kilójából 10–15 dkg aszalmányra számíthatunk.)

Az őszibarackot hámozzuk, felezzük, 10–15 percre 2%-os citromsavas fürdőbe tesszük, majd lecsorgatjuk. 20%-os cukoroldatot felforraltunk, beletesszük a barackot, a tüzet lekapcsoljuk, s egy napra magára hagyjuk. Majd a szirupból kivéve 45–50 °C-on kezdjük aszalni a gyümölcsöt, s a folyamatot 65–70 °C-on fejezzük be. Az aszalt őszit még néhány napig kiterítve hagyjuk, időnként átforgatva utószárítjuk. (Egy kilogramm tisztított gyümölcsből 10–15 dkg szárítmány jöhet ki.)

A tököt meghámozzuk, majd szálásra gyaluljuk. Elterítjük a szárítórácson és időnként átkeverve 60–70 °C-on szárazra aszaljuk.

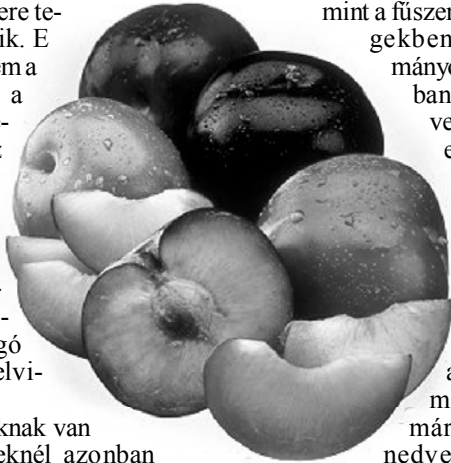
A hagymát meghámozzuk, majd 2–3 mm-es szeletekre vágjuk. Elterítjük a szárítórácson és időnként átkeverve 60–70 °C-on szárazra aszaljuk. (Egy kilogramm tisztított hagyma nagyjából 10 dkg aszalmányt ad.)

A sárgarépát megtisztítjuk, lemossuk, s legfeljebb 3–4 mm-es karikákra, vagy hasonló nagyságú csíkokra, kockákra vágjuk. 10 %-os sóoldatot forralunk, s a zöltségdarabokat 1–2 percre a 90 °C-os lébe mártjuk, majd azonnal lehűtjük hideg vízzel, s lecsorgatjuk. Rácson szétterítjük. 70–75 °C-on kezdjük a szárítást, s 55–60 fokon fejezzük be. (Egy kilogramm tisztított répából 6 dkg szárított lesz.)

A zellerrel hasonlóan bánunk, mint a sárgarépával. (Ebből egy kilogrammnyi 7–8 dkg aszalmányt ad.)

A fehérrepa könnyen túlpuhulhat, ezért az előfőzés helyett inkább áztatjuk. A megtisztított, lemosott, s feldarabolt répát 1–2 órára 1%-os ecetsavba tesszük (ettől reméljük, hogy fehér marad), majd úgy szárítjuk, mint a sárgarépát, illetve a zellert. (Egy kilogramm tisztított petrezselyemgyökér 10–12 dkg szárazat ad.)

A gombát szárazon megtisztítjuk, esetleg vékonyan meg is hámozzuk. 3–4 mm vastag szeletekre vágjuk, s rácsra terítve tűző napon, vagy 40–60 °C-os hőmérsékleten — időnként átforgatva — teljesen kiszárítjuk. Szokás a gombaszeleteket vékony zsinórra fűzve is szárítani, de ilyenkor is fontos, hogy az egyes darabok ne érjenek egymáshoz, ne gátolják egymás szellőzését. (Egy kilogrammnyi nyersanyagból mintegy 7–13 dkg szárított gomba lesz.)

Mint lapunkban már jeleztük, Bagu Balázs néprajzkutató, Bátyú nagyközség magyartanára néprajzigyűjtésének egy részét rendelkezésünkre bocsátotta. Olvasóink körében nagy érdeklődést keltett a Hadar Dánielnétől lejegyzett két mese. Alább két trufával, tréfás történettel szolgálunk ugyanebből a gyűjtésből.

A három cigány és a juhász

Amiről ma mesélni fogok, itt történt a Longi erdőben. Az erdő szélén őrizgette egy juhász a juhait. Éjszaka arra ébredt, hogy kutyái nagyon ugatnak. Futott a nyájhoz, de nem látott semmit, a tolvajok elmenekültek. Amikor pitymallott, számba vette juhait. A tolvajok elvitték a fekete pettyes bárányát és még egy bárányt. Bosszankodott, arra gondolt, no, ezeket csak a cigányok vihették el!

A község felé nézett, s látja, hogy jön három cigány, a hónuk alatt balta, mennek az erdőbe fáért. Gondolta magában: no most a cigányokat megviccelem a bárányaimeért. Hamarosan a kisbaltájával a gyalogút mellett megfaragott egy fát, osztán ráírta: „Ezen a fán lehet a mennyországba menni.”

Ü meg ebűjt egy bokor mögé, s várta, mi lesz. Ahogy odaérnek a cigányok, észreveszi az egyik az írást, merthogy egy tudott közülük olvasni:

– Várjatok csak, dádé! Ezen a fán valami van írva!

Elkezdí betűzni: „Ezen a fán lehet a mennyországba menni.”

– No csak próbáljuk meg! – mondja a másik.

Azt mondja a legöregebb:

– En hagy menjek utódjára! Tik előre menjetek! Ott jó dógunk lesz, eszünk, iszunk és hozunk a pujának is. Most könnyen fel tudunk menni mennyországba!

Amiko jól felértek, azt mongya a legfiatalabb cigány:

– Dádé, vagdald le magad után az ágakot, nehogy más is feljöjjön a mennyországba utánunk!

Le is vagdalta és le is pucolta, nehogy valaki meg tudjon benne fogózni, hogy a mennyországba rajtuk kívül senki ne menjen.

– No, amiko mennek, mennek (hatalmas jegenye volt – mutatja mesélő a kezével), egyszer csak elirik a tetejét. Ott meg csak egy nagy varjúfiszek vót. Megáll, oszt azt mongya:

– Sum, dádé, itt a teteje, oszt nincs a mennyország!

A másik így beszél:

– No, jól van, ha nincs mennyország, hát mit csinájunk!

– Jaj, jaj – siránkozik az öreg – levagdaltuk az ágakot magunk után. Jaj, jaj, hogy megyünk le?

Ott tanakodnak, egyszer csak aszt mongya a legfiatalabb:

– No, hallgassatok csak ide, morék! Én beleragózsok a fának a hegyibe, te megfogod a lábomat, a vin Puli meg a te lábodat. Ezs azs ág meg szípen lehajlik, oszt leereszkedünk a földre!

Úgy is tettek. Beleragózsok egymás lábába. Csak csüngtek és csüngtek. A legfiatalabbnak mán igen nehéz vót fogni az ágat. Nem birta mán, meg a keze is csúszt. Azt mondja:

– Halljátok, dádék, várjatok egy kicsit,

hagy köpjek a markomba. Megnyálazsom a kezsem, mer igennehéz nekem.

Akko eleresztette az ágat, hogy a markába köpjön és lezuhantak mind a földre. No, oszt kinek keze, kinek lába tört el. Akko osztán nem tudták, mit csináljanak, haza nem tudtak menni. Közbe a juhok arra tértek. Odamegy a juhász:

– Ti, cigányok, mit csináltok itt?

– Jaj, jaj, ha Istent ismer, naccságos úr, menjen be a faluba, mongya meg, hogy itt vagyunk félhóttan, jöjjenek, osztán vigyenek hazsa, me felmentünk arra a fára.

– Mit kerestetek ti ott? – kérdi a juhász.

– Egy táblára azs vót írva: ezen a fán fel lehet a mennyországba menni. Mi megpróbáltuk, de nem vót ott csak egy varjúfiszek. Valaki bolondá tett minket.

– Hát – azt mongya a juhász –, én nem tudok menni, mer nekem a birkákra kell vigyázni. Meg haragszom is rátok, elloptátok a fekete pettyes bárányom.

– Jaj, naccságos juhász úr, visszaadjuk a bárányát, mi vittük el. Nincs semmi baja. Csak vitessen haza.

Igen rimánkodtak. Eppen arra jött egy ember egy ökörszekerrel, felpakolták a három cigányt. Nagy jajgatások közt elindultak haza a táborba. Ennyi vót, mese vót, igaz vót. Így járt pórul a három zsvány cigány.

Bátyú, 1969 februárja

A cigány a kecskék közt

Vót eccer egy asszony, igen szép asszony vót. A legszebb a kömyéken. Itatta a tehenet eccer a kútnál. Akko még nem vót minden udvaron kút, közös kutak vótak a faluba. Arra megy egy nagy oláj cigány leginy. Aranybojtos csizma vót a lábán. Odamegy a kúthoz az asszonyhoz. Aszt mongya:

– Hallja, síp asszony, higgye meg, én adnék magának háromszáz forintot, ha el-mehetnék egy este magáhozs sórakozsni! Az asszony nem szólt semmit, mondja az urának, mi történt.

– Te – aszt mongya az ura –, ha még eccer beszélsz velem, vedd el tülle a háromszáz forintot.

Úgy is vót. Másnap reggel itassa az asszony a teheneket. Megint odamegy a cigány, mert állandóan ott keringett a ház körül, hogy láthassa az asszonyt. Aszt mongya a cigány:

– Síp asszony, én adnék magának háromszáz forintot!

– Csak adjon!

– No, miko mehetek?

– Hát este. Nem lesz otthon az uram, hát eljöhet.

No, el is ment. Lefekszik, de aszt mongya az asszony:

– Az én ágyamba csak tiszta pucéron feküdjön le!

– No, jól van, síp asszony, úgy is lefeksek én!

No, mikor lefeküdt, az ura az asszonynak az ablakon nézte. Egyenesen bekiabált az ablakon:

– Feleségem, nyisd ki az ajtót, hazajötem!

– Jaj – aszt mongya a cigány –, hát most mit csináljak mán?

No, de tudod, régen úgy vót, hogy az egyik házban laktak, a végiben meg a juhok és a kecskék, oszt vót egy ajtó a konyhából az istállóba (mondja a mesélő).

Aszt mongya az asszony:

– Menjen be a másik házba, ott vannak a juhok meg a kecskék. Osztán menjen be és álljon közzük négykézláb, hogyha bemegy az uram, hát ne lássa magát! Aszt hiszi majd, hogy kecske.

Úgy is vót. Beszaladt a cigány pucéron. Aszt mongya az ember a feleségének:

– Hallod, hé! Nem kaptam munkát, hazajöttem. Tudod, mit gondoltam!? Mennyünk el éccaka és őrjünk meg egy mázsa búzát.

Aszt mongya az asszony:

– Hát min őrjük le a búzát, jó ember?

– Min? – azt mongya. – Befogunk két kecskét, osztán hát leörjük rajta.

Megyen az ember az istállóba.

– No, gyere – aszt mongya – hozd a gyertyát, válasszuk ki a két kecskét, oszt elmegyünk velük a malomba, leörjük a búzát. Elbirják azok ami szárazmalmunkat hajtani.

Úgy is vót. Vót olyan kis tajtigájuk. Bemennek, hát ott áll négykézláb a cigány. Aszt mongya az ember:

– Gyere csak, ni – aszt mongya – itt van ez a kecske, ez a pucér kecske, fogjuk be, eszt, meg a másikat, eszt ni hozzá!

Ment a cigány szorgalmasan, mert félt az embertül. Akkor befogja az ember, felteszik a mázsa búzát, felülnek mind a ketten a tajtigára. Húzta a kecske. De az ember – vót egy kis szijostora – mindig oda-odalegynített a kecskének, mindig a pucér kecskének.

– No, pucér – azt mondta –, látod hogy nem akar menni ez a kecske!

Az asszony biztatta:

– Csapj oda neki!

A pucér kecske még úgvan igykezett. No, amiko odaérnek a malomba, az ember és az asszony leszállott. Kérdi az ember:

– Méket fogjuk be hajtani körülfele a malmot?

– A pucért! – feleli az asszony.

Leörték a mázsa búzát, hazajönek, megállnak az ajtóba, viszik a búzát befele, az asszony meg fogja a kecskéket kifele. De a pucér kecske nem ment be az ólba, hanem felugrott és uszgyé, a kerten lefele. Elszaladt.

– Te – mondja az ember –, miféle pucér kecske, amék két lábom szalad? (Az ember úgy tesz, mint aki nem tudja, hogy mi-csoda, mondja a mesélő.)

Na, másnap itat a kútnál az asszony. Arra megy a cigány.

– Asszony – aszt mongya –, add vissza a háromszáz forintot!

– Hát hogy adnám – aszt mongya –, hát nekem adtd. Gyere el este!

– Öhöm, mán elfogyott a lisztetek, oszt őrni akartok – mondta a cigány, és eltűnt.

Bátyú, 1970 januárja

Szemelvények kárpátaljai eseményekből

JÚNIUS

* Az Ukrajnai Képzőművészek Nemzeti Szövetsége kezdeményezésére és a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal támogatásával Kijevben, a Képzőművészek Házában megnyílt Glück Gábor, a neves kárpátaljai festőművész kiállítása.

* A Beregi Ünnepi Hét rendezvénysorozat keretében a beregszászi Kossuth Lajos Középiskolában felavatták Hunyadi János emléktábláját. Az ünnepi hétnek páros években Vásárosnamény, páratlanokban Beregszász adott otthont. A Verkeparti városban a két régió képzőművészei is bemutatkoztak. Idén **Bökényi Anna** és a Bereg Alkotóközösség kiállítását tekinthette meg a nagyjérdemű közönség. A Beregszászi Járási Könyvtár író-olvasó találkozóknak adott otthont, ahol **Dupka György**, az Intermix Kiadó igazgatója bemutatta a könyvkiadó gondozásában megjelent új könyveket. A Beregi Ünnepi Hét utolsó napján a Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete és a testvér nyugdíjasklubok találkoztak. A rendezvénysorozat záróakkordjaként a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház társulata tartott előadást.

* *A magyar fájdalom versei és dalai* címmel rendezett közös műsort június 4-én a trianoni békeszerződés aláírásának 87. évfordulója kapcsán a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházban a beregszászi Petőfi Sándor Nyugdíjasklub és a színház gyermekstúdiója.

* **Kocsis Károly**, a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutatóintézetének főmunkatársa, a Miskolci Egyetem tanszékvezetője vezetésével 40 tagú tanári küldöttség kereste fel Kárpátalja történelmi nevezetességeiről ismert helységeit. Ungváron találkoztak **Dupka Györggyel**, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közösségének elnökével, aki beszámolt a kárpátaljai magyarság helyzetéről.

* A Bányai Középiskolában az intézmény, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége és a Beregszászi Járási Közoktatási Osztály szervezésében sor került az I. Kárpátaljai Gyermekjátékok Szemléjére.

* A budapesti Vörösmarty téren a 78. Ünnepi Könyvhéten és 6. Gyermekkönyvnapokon 140 könyves pavilon állítottak fel, amelyben 250 anyaországi és határon túli magyar kiadó kínálta újdonságait. A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülete mérvadó Ünnepi Könyvhét-listáján 342 művet ajánlott az idei könyvkarneválra. Aszakértők által összeállított listára ebben az évben felkerült a **Dupka György** által vezetett ungvári Intermix Kiadó néhány kiadványa. **S. Benedek András** „A kárpátaljai írás” című kismonográfiája, **Füzesi Magda** „Szöttek pirossal, feketével” című kétnyelvű verseskötete, **Kovács Vilmos** „Ma kiáltatok” című, a költő válogatott verseit tartalmazó gyűjtemény, **Zselicki József** Hír című kötet, **Zubánics László** „Víz tükre-re történelmet írni” című helytörténeti munkája, **Pilipkó Erzsébet** „Ütköző identitások. A kárpátaljai magyar katolikusok etnikai és vallási identitásának vizsgálata az 1989-es változások kapcsán” című monográfiája.

* Hatodik alkalommal rendezték meg Beregszász megyei jogú város napját, amelyre számos vendég érkezett határon innen és túlról. A rendezvény keretében Beregszász diszpolgára lett **Heckó György**, az Egyedi Ötletek Ukrajnai Nemzetközi Akadémiájának elnökhelyettese, a VIZHI-3000 Nemzetközi Központ és Tanács elnöke, valamint **Beregszászi Olga** művésznő, míg **Ljubov Percjuk** költőt Pro urbe-díjjal tüntették ki.

* A beregszászi járási Nagyberegen második alkalommal került sor szöttek-fesztiválra a falunap keretein belül.

* Öt civil szervezet: a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Szülők és Pedagógusok Tanácsa, a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány, a KAMOT Jótékonyági Alapítvány, a Kárpátaljai Magyar Iskolaiigazgatók Fóruma, valamint a Kárpátaljai Magyar Ifjúságért Jótékonyági Szervezet kezdeményezésére eredményeképpen létrejött a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Egyeztető Tanács.

* A Kárpátaljai Határmenti Önkormányzati Társulás, a Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége és az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség kez-

deményezésére Kárpátalja-szer-te zajlik az a projekt, amelynek keretében magyar nemzeti zászlókat kapnak az önkormányzatok, illetve civil szervezetek. Falunap keretében adták át Nagybéány címeres zászlóját. Továbbá Szilágyi Ilona, a mezővári UMDSZ-alapszervezet elnöke vehette át a trikolorozt Nagy Györgytől, az UMDSZ koordinátorától. A sorban most a tanintézmények következtek: Csappon a Magyar Tannyelvű 2. számú Középkiskola végzőseinek ballagási ünnepélye keretében történt a zászló átadása.

* Ungvár, Munkács és Beregszász után Técsőn is megrendezték az Ungvári Magyar Főkonzulátus által Árpád-házi Szent Erzsébet születésének 800. évfordulója alkalmából Kárpátalján útnak indított, az Európa-szer-te ismert és tisztelt szent életét bemutató kiállítást.

JÚLIUS

* Ungváron, a bábszínházban rendezték meg a VI. Nemzetközi Gyermekbarát Fesztivál nyitóünnepségét. A Magyarországi Gyermekbarátok Mozgalma (MGYM) kezdeményezésére létrejött találkozónak most harmadik alkalommal adott otthont a megyeszékhely. A többnapos fesztivált **Herczog György**, a megyei oktatási főosztály vezetője nyitotta meg. Üdvözölte a gyermekszereget **Gajdos István**, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke, **Horváth Sándor** író.

* A beregszászi járási Gut volt az igazi Kárpáti Igaz Szó immár falunappal egybekötött, Élő újság című rendezvénysorozatának újabb állomása.

* Falunapra került sor Salánkon, amelynek keretében **Daróczy György** polgármester, **Tyahur György** tógazda és **Barta József**, a Nagyszőlősi Járási Tanács elnökhelyettese leleplezték a Hömlőcalja legújabb nevezetességét: **Pólin Elek** faragóművész horgászoknak emléket állító, Nagy Fogás című legújabb alkotását.

* Tizenkettedik alkalommal nyitotta meg kapuját Tiszapéterfalván a népzene-, néptánc- és kézművestábor. A tábor időtartama alatt a helyi kultúrházban minden este táncház várta a nyaralókat. Július 3-án a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház Gyermekstúdiója előadásában Molnár

Ferenc „A Pál utcai fiúk” című művének színpadit adaptációját tekinthették meg, 5-én pedig nagyszabású jótékonyági koncertet rendeztek a tivadarfalvai református templomban, amelynek bevételét a Tiszapéterfalvai Művészeti Iskola javára ajánlották fel a szervezők.

* A Técsői Református Liceum adott otthont a XII. Kárpát-medencei Diáktalálkozónak. Romániából, Szlovákiából és Magyarországról közel kétszáz diák érkezett.

* Tizennyolcadik alkalommal emlékeztek Tiszaujlak és Tiszabökény határában, a Tiszaparton álló Turulmadaras emlékműnél a Rákóczi-szabadságharc első győztes csatájára. Idén is több százan zárandokoltak el magyarok és ruszinok a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség hagyományos ünnepségére. Arendezvényt többek között megtisztelte jelenlétével **dr. Fónagy János**, a Fidesz-MPSZ budapesti elnöke, országgyűlési képviselő. A magyarországi vendég mellett felszólalt **Kovács Miklós**, a KMKSZ elnöke. A szép számú ünnepelő közönség soraiban üdvözölhette még a szervezők nevében Milován Sándor KMKSZ-alelnök Sziklavári Vilmost, a Magyar Köztársaság ungvári főkonzulját, dr. Orosz Ildikót, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnökét, megyei tanácsi képviselőt, dr. Soós Kálmánt, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorát.

* *Az Európai Unió kívül és belül* címmel tizenötödik alkalommal rendezték meg idén a Kárpátaljai Nyári Szabadegyetemet. A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és a magyarországi Pro Minoritate Alapítvány hagyományosan közösen szervezett táboraának helyszíne ezúttal a Szinevéri-tó volt.

* Kétnapos hivatalos látogatáson Magyarországon tartózkodott **Viktor Jusczenko**. Az ukrán államfő tárgyalásokat folytatott **Sólyom László** magyar köztársasági elnökkel, **Gyurcsány Ferenc** miniszterelnökkel és **Szili Katalinnal**, az Országgyűlés elnökével. A tárgyalásokon számos, a kárpátaljai magyarság helyzetével kapcsolatos kérdés is napirenden szerepelt, így a diplomák kölcsönös elismerése, a ma-

gyar oktatás problémái, a magyar nyelven történő felvételizés biztosításának kérdése, a vereckei honfoglalási emlékmű ügye. Az ukrán elnök kifejtette, bizik abban, hogy e kérdésekre megtalálják a megfelelő megoldásokat.

* Kovács Vilmos-emléknapot rendeztek a kettős évforduló kapcsán Beregszászban a Bereg Könyvesboltban. Az emlékkonferencián résztvevőket **Dupka György** a MÉKK elnöke köszöntötte, így többek között **Pomogáts Béla** irodalomtörténészt, az Anyanyelvi Konferencia elnökét, **Nagy Petronella** konzult, **S. Benedek András** író, **Gortvay Erzsébet** egyetemi tanárt. A rendezvényt **Zubánics László** történész nyitotta meg. Szavai szerint Kovács Vilmos a XX. század második felének meghatározó alakja. Az, hogy Kárpátalján van magyar közművelődési élet, magyar szerveződések, kulturális egyesületek tevékenykednek, részben annak a folyamatnak köszönhető, amelynek Kovács Vilmos volt az egyik kezdeményezője. Ez a 30 esztendő ebben az esetben nem is olyan sok, mert Kovács Vilmos alakja ma is eleven a kárpátaljai magyar köztudatban, és reméli, még nagyon sokáig az marad – mondta **Vári Fábian László** József Attila-díjas költő.

A továbbiakban **Pomogáts Béla** irodalomtörténész Kovács Vilmos életművéről tartott előadást, részletesen elemezve verseit. **S. Benedek András** személyes kapcsolataik emlékeit elevenítette fel. **Barzós Tibor** a Holnap is élünk című regény első kiadásának történetéről beszélt, majd **Vári Fábian László** felolvasta Kovács Vilmos egyik, Drávai Gizella beregszászi tanárnőhöz címzett levelét, amelyben a költő arról vall, hogy miért és hogyan ír. Az ünnepség Gáton, a költő szülőfalujában ért véget, ahol megkoszorúzták emléktábláját.

* Dolhán a Rákóczi Szövetség Beregszászi Városi Szervezete és a Beregvidéki Magyar Kulturális Szövetség tartott megemlékezést a Rákóczi-szabadságharc kezdetének évfordulójára kapcsán.

* Másodszer került megrendezésre a Kárpátaljai Könyvzenei és Képzőművészeti Fesztivál. A nagyszabású rendez-

vénynek idén is a nagyszőlősi járási Tiszapéterfalva adott otthont. A fesztiválon a magyarországi vendégládákon kívül felléptek kárpátaljai zenekarok is. A napi több ezres forgalmat figyelembe véve a látogatók száma 4 nap alatt összességében felülmúlta a tavalyi évit. A fokozódó érdeklődés annak is betudható, hogy a szervezők látványos produkciókkal igyekeztek elkápráztatni a résztvevőket.

A műsor keretében hagyományörzők költöztek be két jurtasátorba, hogy bemutassák népiünk hagyományait Újlaktól a Beregvidéken át Rákosig. A kézműves mesterségeknek egyre kevesebb ismerője, tudója akad, ezért is volt jó látni a különféle szötteket, művészi hímzéseket, festett és más módon díszített porcelánokat, üvegeket.

* A megyei könyvtárban köszöntötték **Balla László** költőt, a Kárpáti Igaz Szó alapító főszerkesztőjét nyolcvanadik születésnapja alkalmából.

* **Gyurcsány Ferenc** magyar miniszterelnök Kárpátaljára látogatott. Itt-tartózkodása során találkozott és megbeszélést folytatott a kárpátaljai érdekvédelmi szervezetek, egyházak vezetőivel, Munkácson **Viktor Jucsenszóval**, Ukrajna elnökével közösen megnyitotta a város nagy szülőttjének, Munkácsy Mihálynak a festményeiből készült kiállítását. A magyar miniszterelnök tárgyalta az ukrán államfővel. Akéső délutáni órákban **Gyurcsány Ferenc** és kísérete Beregszászba utazott, ahol találkozott a város vezetőivel és részt vett a helyi OTP Bank fiókjának megnyitóján.

* Történelmi jurtatáborot szerveztek Salánkon. 12. alkalommal állították fel sátraikat a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség támogatásával Salánk határában a történelmet szerető és tisztelő kárpátaljai hagyományörzők, magyarországi barátaikkal. A főszervezők – Kész Barnabás ismert helytörténész és felesége, Kész Margit néprajz szakos főiskolai tanár – bemutatták a magyar honfoglalási és középkori emlékeket. A több mint hetven résztvevő felügyeletében és nevelésében a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 11 diákja is részt vett.

D. GY.

Erősödő barátság

A Beregvidéki Nyugdíjasok Petőfi Sándor Egyesülete jó kapcsolatokot ápol a határainkon innen és túli nyugdíjasklubokkal, többek között Beregszász egyik testvértelepülése, Sárrétudvari nyugdíjasklubjával, amellyel már 2000 óta tartják a barátságot. Évente felváltva látogatást tesznek egymáshoz, részt vesznek a város-, illetve falunapokon, közös ünnepségeket, kirándulásokat szerveznek.

A közelmúltban a sárrétudvari nyugdíjasklub énekkarának egy kis csoportja érkezett baráti látogatásra Beregszászba. A nyugdíjasokat elkísérte a sárrétudvari önkormányzat két képviselője is. Megérkezésük után a vendégek látogatást tettek a Beregvidéki Múzeumban, ahol Sepa János igazgató szakértő kalauzolása mellett tekinthették meg a Beregvidék és Beregszász múltjának tárgyi emlékeit. A délutáni órákban kötetlen baráti beszélgetésekre került sor, hiszen a vendégek többsége már nem először járt városunkban. A vendégeket Imre Margit, a Petőfi nyugdíjas egyesület elnöke, valamint Cseh Pirokska, a Beregszászi Városi Tanács képviselője köszöntötték. A sárrétudvari nyugdíjasklub tagsága nevében Kun Béláné Szerénke klubelnök és Németh László, az egyesület tit-

kára tolmácsolta az otthon maradtak üdvözlését. A vendégek nem érkeztek üres kézzel: egy szép képet, valamint tartós élelmiszereket ajándékoztak a beregvidéki nyugdíjasklubnak. A sárrétudvari önkormányzat nevében Ruzsicsné Szabó Jolán, valamint Györfi Gyula, a nyugdíjas énekkar művészeti vezetője köszöntötte meg a szíves vendéglátást. Csobolya József történelemtanár beszélt a vendégeknek nemzeti hagyományokról, anyanyelvünk megőrzésének fontosságáról. Végezetül elszavalta Reményik Sándor Ige című, valamint saját versét.

Másnap a magyarországi vendégek kiránduláson vettek részt. Ellátogattak Nagyszőlősrre, ahol megtekintették a Perényi-kastélyt, ismerkedtek a város nevezetességeivel. Útjuk következő állomása Huszt volt, ahol a bátrabbak a meredek lejtőkön felkapaszkodtak a várromhoz. Megérte a fáradságot, hiszen a látvány mindenért kárpótolt. Mint korábban, ez alkalommal is Csobolya József vállalta az idegenvezetést.

Itt-tartózkodásuk harmadik napján a vendégek városnézéssel, vásárlással töltötték idejüket. Délután felejthetetlen élményekkel tele indultak haza.

SZEMERE JUDIT

Megjelent könyvek

Kovács Vilmos: Holnap is élünk. Regény. 3. kiadás. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2007.

S. Benedek András: Készülődés (A kárpátaljai magyar írás). Irodalomtörténeti esszé. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2007.

Pilipkó Erzsébet: Ütköző identitások. Akárpátaljai magyar katolikusok etnikai és vallási identitásának vizsgálata az 1989-es változások kapcsán. Monográfia. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2007.

Kovács Elemér: Beregszászi tükör. (Barangolás a Verke-parti városban). Útikönyv. Kárpátinfó Könyvek, Poliprint, 2007.

Vannak ringó bölcsők. Kárpátaljai magyar népballadák Vári Fábian László összeállításában. Intermix Kiadó, Ungvár–Budapest, 2007.

„A kárpátaljai festészet iskolateremtő”

Látogatóban Veres Ágota festő műtermében

A közelmúltban Veres Ágota beregszászi festővel beszélgettünk életéről, munkásságáról. Talán meglepő, hogy az elsősorban selyemfestményeiről ismert művész a Kijevi Színművészeti Akadémia és a Magyar Színművészeti Egyetem hallgatója volt. A diploma megszerzése után a Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház tagja lett. Jelenleg családjának és alkotásának él.

– *Hogyan ismerkedett meg a festészettel?*

– Aművészet kicsi gyerekkorom óta kísért. Édesapám, Veres Péter festő volt, aki főként olajképeket készített és ki valóan rajzolt. Ő volt az, aki a művészetben helyes irányba tudott terelni. Festészeti törvényszerűségekre és kulisszaticokra tanított. Selyemfestéssel és akvarellképek készítésével kezdtem, itthon inkább ezek révén ismerem. Aktívan körülbelül 7 éve festek. A selyemfestést 2001-ben, egy dunakeszi alkotótáborban tanultam meg. A tábor munkájában korán elhunyt édesapám is részt vett. Nőies dolognak tartottam és megszerettem. Nem ragaszkodom kizárólagosan a selyemhez, akvarell-, akril-, olaj- és temperaképeket is festek.

Mintegy 6 éve tagja vagyok a Bereg Alkotóegyesületnek, két éve pedig a Révész Imre Társaságnak. Ez sokat jelent számomra, mivel édesapám is tagja volt mind a két szakmai szervezetnek. Az egyesületi tagság arra is lehetőséget biztosít, hogy részt vehessek különböző kiállításokon, tagtársaim által ismeretséget köthettem más országbeli festőkkel, iparművészekkel.

– *Milyen témákat kedvel?*

– Főként csendéleteket, de emberek is festek, elsősorban a családtagjaimat. De nagyon szeretem a házakat, a hegyi falvak templomait, amelyeket helyben leskiccelek és az alapján készítem el a festményt.

Mivel az apám műterme közelében nőttem fel, a színek iránt vonzódok leginkább. A rajztudásomat viszont állandóan fejlesztem. Ezért inkább a modern művészet felé hajlok. Szeretem a kortárs művészetet, a kortárs festészetet, szeretném megőrizni mindazt, amit öröklök. Szeretném, ha a szép iránt fogékony kortársaim megértenék a modern festészet lényegét. Többségük nehezebben fogadja a modern fogalmát akár a festészetben, akár más művészetekben. Ennek, véleményem szerint, olyan prózái oka van, hogy az emberek többsége nem érti a képek mondanivalóját. Örölnék, ha lenne folytatása mindannak, amit a kárpátaljai képzőművészet képvisel, hiszen a kárpátaljai festészet iskolateremtő.

– *Hatott alkotói módszere kialakítására az, hogy korábban színészzel foglalkozott?*

– Igen, nagy hatással volt rám a színház. Ha képeim témaválasztásában nem is érződik túlzottan, a művészetemben, a logikai összefüggések észrevételében sokat segített nekem. A színészet egy olyan korszak volt az életemben, ami nem múlt el nyom nélkül, ugyanakkor önmagamat igazából a festészetben találtam meg.

– *Mivel foglalkozik a hétköznapokon a festészetén kívül?*

– Immár a harmadik tanévet kezdem a Beregszászi 4. Sz. Kossuth Lajos Középsiskolában, ahol szakkört vezetek. Rendszeresen bekapcsolódom a különböző képzőművészeti és hagyományörző táborok munkájába is. A közelmúltban oktató voltam egy hagyományörző táborban Salánkon, ahol a gyerekeket tanítottam a festészet alapfogásaira. Egy-egy ilyen tábornak nem elsősorban az oktatás a lényege, hanem az, hogy az arra fogékony gyerekekkel megszerettessük a rajzolást.

– *Hol láthatták a műpártolók Veres Ágota festményeit?*

– Az első kiállításom Munkácson volt az Art Cafe-ban, majd alkotótáborok keretében mutatták be a képeimet. 2003-ban nemzetközi alkotótáborban jártam Zsurkon, majd nemzetközi mesterkurzuson Aranyosapátiban, részt vettem a Fátal Kárpátaljai Festők Tárlatán (Kisvárd, Várszínház és Művészetek Háza). Kijevben öt alkalommal vettem részt az összkrajnai kiállításon, láthatók voltak

a képeim a Pecserszkaja Lavrában szervezett tárlaton is. 2004-ben részt vettem a II. Határon Túli Összművészeti Fesztiválon, Győrben. 2004-ben önálló kiállításom volt a Bereg Alkotóegyesület szervezésében Beregszászban, a járási állami közigazgatási hivatal épületében. 2005-ben Guton a Pünkösdi Napok rendezvénysorozat keretében Útkeresés címmel mutatkoztam be. 2005-ben Ungváron részt vettem a Kárpátaljai Magyar Iparművészeti Kiállításon, amelyet a Kárpátaljai Megyei Népművészeti Múzeum kiállítótermében rendeztek meg. 2006-ban volt Ungváron a Kárpátaljai Megyei Néprajzi Múzeumban a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társaságának kiállítása, ahol egyike voltam a kiállító művészeknek.

– *Milyen tervei vannak?*

– Szerelmem, hivatásom a festészet, szeretnék továbbra is ennek élni. Terveim között szerepel, hogy megszerettessem a gyerekekkel az alkotást, a rajzolást, a festészetet, továbbá, hogy sikeresen le diplomázzak a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanítói szakán.

– *Köszönöm a beszélgetést, további alkotói sikereket kívánok!*

MOLNÁR BERTALAN

